

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

Magistrsko delo

**RAČUNOVODSKE INFORMACIJE IZ LETNIH RAČUNOVODSKIH
IZKAZOV ZA POTREBE ODLOČANJA**

Ljubljana, december 2002

Katarina Zalar

IZJAVA

Študentka Katarina Zalar izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Ivana Turka in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 30.12.2002

Podpis:

KAZALO

Vsebina stran

KAZALO

1. UVOD	1
1.1. PREDMET RAZISKAVE	3
1.2. OPREDELITEV RAZISKAVE	3
1.2.1. Namen raziskave	3
1.2.2. Cilj Raziskave	4
1.3. OMEJITVE RAZISKAVE	5
1.4. TEMELJNE HIPOTEZE RAZISKOVANJA	5
1.5. METODE RAZISKOVANJA	6
1.6. PREDSTAVITEV VSEBINE POGLAVIJ	6
2. VSEBINA LETNEGA POROČILA	8
2.1. CILJI PODJETJA	8
2.1.1. Opredelitev ciljev podjetja z vidika okolja in udeležencev	8
2.2. RAČUNOVODSKE INFORMACIJE	9
2.2.1. Računovodstvo in računovodske informacije	9
2.2.2. Uporabniki računovodskih informacij	12
2.2.3. Značilnosti dobrih računovodskih informacij	14
2.2.4. Vrste računovodskih poročil	15
2.2.5. Računovodsko predračunavanje in računovodsko obračunavanje	16
2.2.6. Kontrolni postopki za zagotovitev pravih informacij	18
2.3. LETNO POROČILO	19
2.3.1. Namen sestavljanja letnega poročila	21
2.3.2. Odgovornost za sestavitev letnega poročila	22
2.3.3. Zavezanci za sestavitev letnega poročila	24
2.3.4. Poslovno leto	25
2.3.5. Roki za izdelavo letnega poročila, poročanje za poslovne in statistične namene ter obveščanje javnosti	26
2.3.6. Sprejemanje letnega poročila ter vloga posameznih organov pri tem	28
2.3.7. Sestavine letnega poročila	29
2.4. POSLOVNO POROČILO	32
2.5. RAČUNOVODSKO POROČILO	34
3. RAČUNOVODSKI IZKAZI, NJIHOVA RAZKRITJA IN ANALIZA	35
3.1. RAČUNOVODSKI IZKAZI IN NJIHOVA RAZKRITJA	35
3.1.1. Temeljne računovodske predpostavke in kakovostne značilnosti računovodenja	36
3.1.2. Razkritja oziroma pojasnila k računovodskim izkazom	38
3.1.3. Merjenje gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih in računovodskih razvidih	41

3.1.3.1. Podlage za merjenje in vrednotenje postavk v računovodskih izkazih	42
3.1.3.2. Prevrednotovanje gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih in računovodskih razvidih	46
3.1.4. Bilanca stanja	48
3.1.4.1. Razkrivanje postavk v bilanci stanja	50
3.1.5. Izkaz poslovnega izida	52
3.1.5.1. Razkrivanje postavk v izkazu poslovnega izida	53
3.1.5.2. Bilančni dobiček in njegova uporaba	55
3.1.6. Izkaz finančnega izida	59
3.1.7. Izkaz gibanja kapitala	62
3.1.8. Uskupinjeni (konsolidirani) računovodski izkazi	65
3.1.9. Spremljanje in obvladovanje tveganj	67
3.1.10. Revidiranje računovodskih izkazov	69
3.2. ANALIZA POSLOVANJA	70
3.2.1. Analiziranje z odmiki	71
3.2.2. Analiziranje bilance stanja	72
3.2.3. Analiziranje z uporabo računovodskih kazalnikov	73
3.2.3.1. Temeljni kazalniki stanja financiranja (vlaganja)	75
3.2.3.2. Temeljni kazalniki stanja investiranja (naložbenja)	76
3.2.3.3. Temeljni kazalniki vodoravnega finančnega ustroja	76
3.2.3.4. Temeljni kazalniki gospodarnosti	77
3.2.3.5. Temeljni kazalniki dobičkonosnosti	78
4. POMEN RAČUNOVODSKIH INFORMACIJ IZ RAČUNOVODSKIH IZKAZOV ZA RAZLIČNE UPORABNIKE	78
4.1. RAČUNOVODSKE INFORMACIJE, KI SO POTREBNE ZA SPREJEMANJE POSLOVNIH ODLOČITEV	78
4.1.1. Pristojnosti uprave pri odločanju v podjetju	79
4.1.2. Pomen računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov za upravo	81
4.1.3. Pristojnosti nadzornega sveta pri odločanju v podjetju	82
4.1.4. Pomen računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov za nadzorni svet	83
4.1.5. Pristojnosti skupščine pri odločanju v podjetju	85
4.1.6. Pomen računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov za skupščino družbe	86
4.1.7. Pristojnosti delavcev pri odločanju v podjetju	88
4.1.8. Pomen računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov za delavce družbe	89
4.1.9. Pomen računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov za druge interesne skupine	90
5. SKLEPNE UGOTOVITVE	93
6. NAJPOGOSTEJŠE OKRAJŠAVE	97
7. LITERATURA	98
8. VIRI	101
9. PRILOGE	101

1. UVOD

V slovenskem ekonomskem prostoru je v dobrih desetih letih prišlo do zelo velikih sprememb. Uvedba privatne lastnine proizvodjalnih sredstev je pomenila velik izziv vsem, ki so želeli preizkusiti svoje podjetniške sposobnosti, saj je bilo relativno lahko in sprva tudi poceni ustanoviti novo podjetje. Sprememba ekonomske ureditve in prehod na kapitalistično ekonomsko ureditev, sprostitev mednarodne menjave, prihod tujih podjetij ter finančnih institucij, so pomembno vplivali na spremembo našega gospodarskega prostora, na že obstoječa in nastajajoča podjetja.

Posledica teh dogajanj je bil pojav večje konkurence, znižanje monopolne moči nekaterih podjetij in propad tistih, ki se niso bila sposobna dovolj hitro prilagoditi spremenjenim pogojem poslovanja. Prihod tujih družb je s seboj prinesel večjo konkurenco. Na slovenskem trgu, kjer smo se še pred dobrim desetletjem srečevali z nezadostno ponudbo in stanjem, ko je bilo povpraševanje po nekaterih izdelkih večje od ponudbe, se je pojavila ostra konkurenca med podjetji, presežna ponudba nekaterih izdelkov in storitev ter neizprosni boj za kupca in preživetje. Minili so časi, ko je bilo mogoče nekatere izdelke prodati ne glede na višino njihove prodajne cene. Konkurenčni boj sili podjetja v stalno zniževanje stroškov poslovanja in sprejemanje pretehtanih poslovnih odločitev, ki temeljijo na verodostojnih računovodskih informacijah, ki morajo biti vsem, ki v podjetju odločajo, pravočasno na voljo.

Pomen računovodskih informacij kot podlage za sprejemanje poslovnih odločitev se povečuje s stopnjevanjem hitrosti tehnološkega in gospodarskega razvoja, zahtevnostjo in hitrostjo spremenljivosti okolja, v katerem podjetja poslujejo, povečevanjem tveganj, ki jih morajo pri tem upoštevati ter negotovostjo pri napovedovanju razmer v prihodnosti. V našem gospodarskem prostoru se je z uvedbo tržnega gospodarstva in zamenjavo družbenega kapitala s kapitalom znanih lastnikov povečal pomen in spremenila vloga računovodskih informacij.

Računovodske informacije uporabljajo različni ljudje, katerih interesi glede podjetij se bistveno razlikujejo, kot na primer: managerji, lastniki podjetij, predstavniki delavcev, potencialni investitorji, banke, državne in razne druge institucije, kupci, dobavitelji ter drugi. Različne uporabnike računovodskih informacij zanimajo različne informacije glede na odločitve, ki jih sprejemajo na njihovi podlagi.

Različni udeleženci v podjetju in različne skupine, ki so na podjetje interesno vezani, zasledujejo različne cilje, ki so si mnogokrat medsebojno celo v nasprotju. Medtem, ko je na primer cilj delavcev doseči čim višje plače in druge ugodnosti iz dela, državnim institucijam zaposlenost delavcev in pobiranje čim večjih vsot davkov, ki pa seveda podjetjem še omogočajo preživetje, upravi doseganje zadovoljivih stopenj dobička in različnih osebnih bonitet, so cilji lastnikov predvsem dolgoročno rast podjetij, doseganje čim večjih dobičkov in posledično deležev oziroma dividend iz dobička. Cilje poslovanja podjetja postavlja uprava, ki običajno poskuša doseči zlasti naslednje cilje: povečevanje dobička, prodaje in tržnega deleža, rast in dolgoročno preživetje podjetja. Seveda morajo cilji uprave ustrezati tudi ciljem lastnikov, ki delo uprave nadzirajo, in če ti z njim niso zadovoljni, lahko upravo tudi zamenjajo. Pomembno vlogo pri odločanju v podjetju imata tudi nadzorni svet kot nadzorni in posredniški organ med upravo in skupščino ter skupščina družbe, ki predstavlja

najvišji organ v družbi in jo praviloma sestavljajo vsi delničarji oziroma lastniki kapitala družbe.

V podjetju torej odločajo uprava, nadzorni svet in skupščina, posredno pa na odločitve vplivajo tudi različne interesne skupine znotraj in zunaj podjetja. Za sprejemanje svojih odločitev morajo imeti na voljo ustrezne informacije o poslovanju podjetja. Temeljne informacije o poslovanju podjetja so zbrane v letnih poročilih, vključno z letnimi računovodskimi izkazi. Za njihovo pripravo je odgovorna uprava podjetja. Zato se lahko zgodi, da le-ta računovodske izkaze in letno poročilo pripravi tako, kot ji ustreza in razkrije predvsem tiste informacije, ki jih želi sama razkriti. Takšno pristransko pripravljane in razkrivanje informacij o poslovanju podjetja lahko za tiste, ki v podjetju na njihovi osnovi sprejemajo odločitve, predstavlja velik problem. Sprejemanje poslovnih odločitev na osnovi nepopolnih, pristranskih ali neverodostojnih računovodskih izkazov ima lahko za posledico sprejem napačnih poslovnih odločitev. Zato je zelo pomembno, da vsi uporabniki letnih računovodskih izkazov dobro vedo, katere informacije mora uprava predstaviti v letnih poročilih, saj lahko le na osnovi pravih in ustreznih informacij sprejemajo ustrezne odločitve o poslovanju podjetja.

Računovodske informacije morajo biti zanesljive, verodostojne in primerljive, da bi bile tudi koristne. To pomeni, da ne smejo vsebovati pomembnih napak in morajo biti sestavljene nepristransko ter na način, ki je razumljiv njihovim uporabnikom. Razkrivati morajo vsa pomembna dejstva v zvezi s poslovanjem podjetja in njegovim finančnim stanjem. Žal smo bili prav v zadnjem času večkrat priča, ko so podjetja s prirejanjem računovodskih informacij in računovodskih poročil prikrivala pravo stanje in rezultate poslovanja podjetij. Seveda je takšno zlorabljanje računovodstva lahko "uspešno" le kratkoročno, na daljši rok pa neupoštevanje osnovnih pravil računovodenja in neupoštevanje računovodskih standardov ne more skriti slabega poslovanja ter preprečiti propada neuspešnega podjetja. Pri tem se seveda postavlja vprašanje, kako je mogoče toliko časa prikrivati probleme v poslovanju lastnikom podjetij ter njihovim nadzornim organom, in ali ni to deloma tudi posledica slabega poznavanja in razumevanja računovodskih poročil, namenjenih lastnikom podjetij ter drugim uporabnikom teh poročil.

Z globalizacijo gospodarstva in razvojem informacijske družbe je vseskozi rasla tudi zavest o pomenu računovodstva in potrebi po poenotenju in primerljivosti računovodskih izkazov. Zato se je na svetovnem kongresu v Sydneyu leta 1972 porodila ideja o mednarodnem odboru, ki bi v javnem interesu oblikoval, objavljala in širil mednarodne računovodske standarde (MRS), ki naj bi izboljšali standarde, veljavne v posameznih državah ter bolj poenotil računovodsko prakso (Turk, 1989, str. 157), hkrati pa naj bi zagotovil primerljivost med računovodskimi izkazi družb iz različnih držav. Rezultat tega, je bila ustanovitev odbora oziroma sveta za mednarodne računovodske standarde (IASC - International Accounting Standards Committee) leta 1973. Ta si vseskozi prizadeva za uporabo mednarodnih računovodskih standardov oziroma za usklajevanje računovodskih standardov posameznih držav z mednarodnimi računovodskimi standardi.

1.1. PREDMET RAZISKAVE

Najprej bom predstavila različnost ciljev poslovanja podjetja z vidika različnih interesnih skupin in udeležencev v podjetju ter zunaj njega. V domači in tuji literaturi zasledimo celo vrsto kategorizacij ciljev. Različne interesne skupine imajo glede poslovanja podjetij različne cilje. Zato jih zanimajo različne računovodske informacije iz letnih poročil in letnih računovodskih izkazov kot podlaga za sprejemne njihovih odločitev.

V našem gospodarskem prostoru so bile v preteklosti računovodske informacije zapostavljene in premalo vrednotene, saj so predstavljale predvsem zakonsko prepisano spremljanje rezultatov poslovanja in osnovo za odmerjanje davkov in prispevkov. Šele s privatizacijo podjetij in pojavom zasebne lastnine, so se uporabniki računovodskih informacij tudi pri nas pričeli vse bolj zavedati pomena računovodskih informacij, kot osnove za ugotavljanje slabosti v poslovanju in podlage za sprejemanje poslovnih odločitev. Hkrati so se tudi lastniki kapitala začeli v večji meri zavedati pomena računovodskih informacij, vsebovanih v letnih poročilih in letnih računovodskih izkazih, ki jih pripravlja poslovodstvo. Pri tem se je razkril problem slabega poznavanja in razumevanja računovodstva in računovodskih izkazov ter informacij tako s strani lastnikov kapitala kot tudi s strani poslovodij podjetij in drugih uporabnikov. To je bila logična posledica zanemarjanja računovodske stroke v preteklosti in preslabega poznavanja njene resnične vrednosti, ki jo ima kot podlaga pri sprejemanju poslovnih odločitev.

Osrednji del magistrskega dela namenjam proučevanju računovodskih informacij, ki so zbrane v predpisanih letnih poročilih in letnih računovodskih izkazih, ki so njihov sestavni del, za potrebe odločanja v podjetju. Predmet tega magistrskega dela bodo poslovna in računovodska poročila, ki jih morajo gospodarske družbe sestaviti v skladu z določili Zakona o gospodarskih družbah (ZGD) in v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi (SRS) ter v njihovem sklopu: bilanca stanja, izkaz poslovnega izida, izkaz finančnega izida in izkaz gibanja kapitala. Proučiti in predstaviti nameravam njihov pomen in vsebino ter obvezna razkritja v računovodskih izkazih. Posebej nameravam obravnavati tudi računovodske kazalnike pri analizi poslovanja, konsolidirane računovodske izkaze in revidiranje računovodskih izkazov. Pri tem bom posebno pozornost posvetila ciljem, ki jih imajo glede poslovanja podjetja različni uporabniki računovodskih informacij: uprava, nadzorni svet, skupščina in drugi ter raziskovanju katere računovodske informacije iz letnih računovodskih izkazov so za posamezne uporabnike najbolj pomembne glede na odločitve, ki jih o poslovanju podjetja sprejemajo v skladu s svojimi zakonskimi pristojnostmi.

1.2. OPREDELITEV RAZISKAVE

1.2.1. Namen raziskave

Namen tega magistrskega dela je teoretično proučiti in predstaviti računovodske informacije, vsebovane v letnih poročilih in letnih računovodskih izkazih za potrebe odločanja. V ta namen nameravam proučiti tudi pravne podlage za sestavo letnih poslovnih poročil in računovodskih poročil. Sestava teh poročil ni le zakonsko

predpisana obveza, za izpolnitev katere mora poskrbeti poslovodstvo družbe, temveč predstavljajo računovodske informacije, ki jih ta poročila vsebujejo tudi podlago za sprejemanje poslovnih odločitev. Zato je nujno, da so informacije točne, pravočasne, sestavljene v skladu z veljavno zakonodajo in računovodskimi standardi ter razumljive širokemu krogu uporabnikov, predvsem pa tistim, ki v podjetju odločajo, to so uprava, nadzorni svet in skupščina.

Pristojnosti organov, ki v podjetju odločajo so različne, zato tudi vse informacije iz letnih računovodskih izkazov niso enako zanimive in pomembne za vse. Računovodske informacije iz letnih računovodskih izkazov zanimajo tudi druge uporabnike zunaj podjetja, ki so s podjetjem v poslovnih odnosih ali pa se za njegovo poslovanje zanimajo iz drugih vzrokov. Ker so njihovi cilji glede poslovanja podjetja različni, jih zanimajo različne informacije iz letnih računovodskih izkazov, ker na njihovi osnovi sprejemajo različne poslovne odločitve. Zato nameravam računovodske informacije iz letnih poročil in letnih računovodskih izkazov proučevati tudi z vidika ciljev, ki jih imajo glede poslovanja njihovi uporabniki in z vidika odločanja, se pravi, kako njihove pristojnosti pri sprejemanju poslovnih odločitev vplivajo na to, katere računovodske informacije so pomembne zanje.

S svojim delom želim prispevati k boljšemu razumevanju računovodskih informacij, k povečanju pomena teh informacij in poudariti njihovo vlogo pri sprejemanju poslovnih odločitev. Hkrati želim uporabnike računovodskih informacij opozoriti na to, katere računovodske informacije imajo pravico in tudi dolžnost zahtevati od tistih, ki so zadolženi za pripravo letnih poročil in v njihovem sklopu računovodskih izkazov družb.

1.2.2. Cilj Raziskave

Cilj raziskave o računovodskih informacijah iz letnih računovodskih izkazov za potrebe odločanja je na osnovi tuje in domače literature ter s primerjavo razmer v našem gospodarstvu teoretično proučiti in prikazati izrazno moč in pomen informacij v letnih računovodskih izkazih za različne uporabnike teh poročil. Potrebe različnih interesnih skupin po informacijah iz letnih računovodskih izkazov se medsebojno razlikujejo, prav tako kot se razlikujejo tudi njihovi interesi in odločitve, ki jih sprejemajo v zvezi s poslovanjem podjetja.

Cilj raziskave je ugotoviti, katere računovodske informacije iz letnih poročil in letnih računovodskih izkazov so najpomembnejše za organe odločanja v podjetju: za upravo, nadzorni svet in skupščino ter katere informacije so pomembne za druge interesne skupine, ki na sprejemanje odločitev v podjetju posredno vplivajo preko različnih vzvodov moči, kot so na primer: medijski pritiski, pogoji prodaje, nakupa, investiranja, financiranja in podobno. S proučevanjem želim potrditi hipotezo, da je letno poročilo in računovodski izkazi kot njegov sestavni del, osnovno sporočilo podjetja o uspešnosti poslovanja podjetja in njegovem poslanstvu, ki obenem predstavlja temeljne informacije za odločanje.

Na osnovi opredeljenega temeljnega cilja sem postavila predvsem naslednje podrobnejše cilje:

- teoretična proučitev ciljev podjetja z vidika okolja in udeležencev,

- proučitev računovodskih informacij,
- podrobnejša teoretična proučitev vsebine letnih poročil in v njihovem sklopu računovodskih izkazov,
- teoretična proučitev računovodskih izkazov, njihovih razkritij in analize,
- teoretična proučitev pomena revidiranja računovodskih izkazov,
- teoretična proučitev pomena računovodskih informacij iz računovodskih izkazov za različne uporabnike pri odločanju.

1.3. OMEJITVE RAZISKAVE

Že iz samega naslova magistrskega dela izhaja, da sem problematiko računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov za potrebe odločanja proučevala za gospodarske družbe, ki svojo pridobitno dejavnost samostojno opravljajo na trgu kot svojo izključno dejavnost in poslujejo v skladu z ZGD.

Moje proučevanje se nanaša na delujoča podjetja v slovenskem prostoru, ki računovodske izkaze sestavljajo v skladu s SRS, ob upoštevanju temeljnih računovodskih predpostavk: upoštevanja nastanka poslovnih dogodkov, upoštevanja časovne neomejenosti delovanja ter upoštevanja resnične in poštene predstavitve v razmerah spreminjanja vrednosti evra in posamičnih cen, ne pa tudi hiperinflacije.

Namen mojega magistrskega dela ni podrobnejša proučitev uporabe posameznih računovodskih politik ali proučevanje posebnosti računovodenja v različnih dejavnostih.

1.4. TEMELJNE HIPOTEZE RAZISKOVANJA

Temeljne hipoteze pričujočega dela so:

Letno poročilo in računovodski izkazi kot njegov sestavni del:

- je osnovno sporočilo podjetja o uspešnosti poslovanja in njegovem poslanstvu;
- prikazovati mora resnično in pošteno sliko finančnega stanja in izidov poslovanja;
- za njegovo sestavo je odgovorno poslovodstvo;
- računovodski izkazi morajo biti sestavljeni razumljivo, ustrezno, zanesljivo in primerljivo ter ob upoštevanju temeljnih računovodskih predpostavk;
- letno poročilo in računovodski izkazi kot njegov sestavni del predstavljajo osnovo za sprejemanje poslovnih odločitev;
- primeren izbor dodatnih informacij v letnih poročilih povečuje njihovo uporabno vrednost pri sprejemanju poslovnih odločitev;
- vzpostavitev ustreznega sistema nadziranja v podjetju zmanjšuje tveganje za oblikovanje nepravilnih računovodskih informacij;
- različne uporabnike računovodskih izkazov zanimajo različne informacije iz letnih računovodskih izkazov kot osnova pri sprejemanju poslovnih odločitev.

1.5. METODE RAZISKOVANJA

Pri raziskovanju izhajam iz podrobne proučitve domače in tuje literature, predvsem s področja računovodstva, zakonskih predpisov s proučevanega področja in računovodskih standardov.

Pri svojem delu uporabljam več metod dela, in sicer:

- metodo deskripcije za podroben in objektiven opis osrednjega predmeta proučevanja, to je letnega poročila z računovodskimi izkazi,
- deduktivno metodo, na osnovi katere sem iz splošnih značilnosti letnega poročila izpeljala njegove posamezne sestavne dele,
- metodo analiziranja, s katero sem podrobneje proučila teoretske osnove obravnavane problematike,
- metodo primerjave, na osnovi katere sem teoretična spoznanja primerjala s svojimi praktičnimi izkušnjami, ki sem jih pridobila pri svojem delu na področju računovodstva, financ in revizije ter
- metodo sinteze, na osnovi katere sem povezala cilje, ki jih imajo glede poslovanja podjetja različne interesne skupine ter pomen različnih računovodskih informacij iz letnih poročil in letnih računovodskih izkazov za upravo, nadzorni svet, skupščino in druge interesne skupine pri odločanju glede podjetja.

V magistrskem delu bom na osnovi proučevanja povezala cilje interesnih skupin z odločanjem v podjetju ter njihovo potrebo po računovodskih informacijah za sprejemanje ustreznih poslovnih odločitev. Predstavila bom pravne podlage za sestavo letnih poročil v Sloveniji in sestavine letnih poročil s posebnim poudarkom na informacijah, ki jih ta poročila predstavljajo za potrebe odločanja v podjetju. Podajanje poštenih in resničnih informacij v letnih poročilih družb in s tem v računovodskih izkazih družb bom osvetlila tudi z vidika revidiranja računovodskih izkazov. Pri tem bom izhajala tudi iz praktičnih izkušenj, ki sem si jih pridobila na področju revidiranja gospodarskih družb.

1.6. PREDSTAVITEV VSEBINE POGLAVIJ

Magistrsko delo sem razdelila na več delov, skozi katere skušam po logičnem zaporedju doseči cilj proučevanja. Začetna poglavja so namenjena boljšemu razumevanju določenih teoretičnih spoznanj, ki so podlaga za nadaljnje proučevanje v tem magistrskem delu.

Prvi - uvodni del magistrskega dela je namenjen opredelitvi problema in izhodišč proučevanja, ciljnih in namenu proučevanja.

V drugem poglavju magistrskega dela, z naslovom Vsebina letnega poročila, bom pozornost najprej namenila proučevanju ciljev, ki jih imajo glede poslovanja podjetja različne interesne skupine ter proučevanju računovodskih informacij, zlasti z vidika njihovega pomena pri odločanju. Proučevala bom letno poročilo, poslovno poročilo in računovodsko poročilo gospodarskih družb, njihove sestavine ter pravne podlage, ki jih je potrebno upoštevati pri njihovem sestavljanju. Letno poročilo nameravam proučevati z različnih zornih kotov, od namena do odgovornosti za njegovo sestavitev, in zavezancev, ki morajo letno poročilo sestavljati. S proučevanjem želim

prispevati k dvigu kvalitete pri sestavljanju letnega poročila in njegovih sestavnih delov, to je poslovnega poročila, računovodskega poročila in računovodskih izkazov. Proučevati nameravam pomembna razkritja, ki jih mora vsebovati letno poročilo, da zadosti interesom zunanjih in tudi notranjih uporabnikov teh informacij. Prispevati želim k boljšemu razumevanju letnih poročil in v njihovem sklopu tudi računovodskih izkazov ter predvsem proučiti, katere informacije morajo letna poročila vsebovati, da bodo zadostila zahtevam, ki jih pred upravo, ki je odgovorna za sestavitev in vsebino letnih poročil, postavlja veljavna slovenska zakonodaja in slovenski računovodski standardi.

V tretjem poglavju bom obravnavala računovodske izkaze, njihova razkritja in analizo. Predstavila bom temeljne računovodske predpostavke in kakovostne značilnosti, ki jih morajo družbe v Sloveniji upoštevati pri sestavljanju letnih računovodskih izkazov in tudi merjenje gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih. Proučila bom temeljne letne računovodske izkaze in obvezna razkritja računovodskih informacij v skladu z zakonom o gospodarskih družbah in slovenskimi računovodskimi standardi. Obvezen obseg razkritij se razlikuje glede na velikost družb, odvisen pa je tudi od opredelitve glede pomembnosti posameznih razkritij, ki jih bodo družbe opredelile v svojih internih aktih o računovodenju. Prav razkritja pa za posamezne uporabnike računovodskih izkazov vsebujejo pomembne dodatne informacije o poslovanju, ki niso neposredno razvidne iz računovodskih izkazov, vendar so lahko izredno pomembne pri sprejemanju poslovnih odločitev. Nekaj pozornosti bom namenila tudi zunanjemu revidiranju računovodskih izkazov ter spremljanju in obvladovanju tveganj, ki postajajo v hitro spreminjajočem se okolju za podjetja čedalje bolj pomembna. Na koncu bom obravnavala tudi analizo poslovanja podjetja.

V četrtem poglavju bom proučila pomen računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov za različne uporabnike teh informacij v povezavi z odločitvami, ki jih sprejemajo. V podjetju odločajo uprava, nadzorni svet in skupščina, sodelujejo tudi zaposleni, posredno pa na odločanje v podjetju vplivajo tudi druge interesne skupine. Pri sprejemanju svojih odločitev sledijo svojim ciljem glede poslovanja podjetja in upoštevajo pristoynosti, ki jim jih daje veljavna zakonodaja, zlasti zakon o gospodarskih družbah. Pri tem pa morajo imeti na voljo ustrezne informacije o poslovanju podjetja.

S svojim magistrskim delom želim prispevati k razumevanju računovodskih informacij, ki jih vsebuje letno poročilo in računovodski izkazi, ki so njegov sestavni del, za potrebe odločanja v podjetju. Predvsem pa želim prispevati k dvigu zavesti o pomembnosti letnega poročila, za katero je odgovorno poslovodstvo, tako glede njegove resničnosti in poštene predstavitve, kot tudi glede njegove privlačnosti in uporabnosti, saj gre za osnovni dokument s katerim uprava komunicira z vsemi interesnimi skupinami.

2. VSEBINA LETNEGA POROČILA

2.1. CILJI PODJETJA

2.1.1. Opredelitev ciljev podjetja z vidika okolja in udeležencev

Preko poslovanja podjetja se uresničujejo cilji različnih interesnih skupin: lastnikov, vodstva podjetij in zaposlenih, udeležencev tržne menjave, financerjev, države in družbe, v kateri podjetje posluje.

V strokovni literaturi najdemo celo vrsto ciljev poslovanja podjetij, ki se v glavnem razlikujejo glede na interesne skupine udeležencev v podjetjih in glede na pogoje, v katerih podjetja gospodarijo, pri čemer je najpomembnejša okoliščina tveganje oziroma negotovost poslovanja. Tako si bo v določenih pogojih podjetje postavilo za cilj maksimalni dobiček, v drugačnih pa bo lahko cilj zgolj preživetje podjetja. V nadaljevanju predstavljam le nekatere od opredelitev ciljev poslovanja podjetij, ki jih navajajo različni avtorji.

Iz ekonomske teorije lahko povzamemo pet ciljev, ki jim podjetja sledijo, da bi čimbolj zadovoljila interese lastnikov kapitala: maksimiranje dobička, maksimiranje prodaje, maksimiranje tržnega deleža, preživetje in doseganje zadovoljive ravni dobičkov (Mramor, 1991, str. 17). Seveda pa je za današnje razvite trge kapitala značilno, da na njih obstaja določena negotovost in v teh razmerah je cilj poslovanja maksimiranje tržne vrednosti podjetja, kar lastnikom imetniških vrednostnih papirjev omogoča maksimiranje koristnosti svoje potrošnje (Mramor, 1991, str. 34).

V pogojih normalnega tržnega gospodarstva, v katerem poslujejo podjetja z znanimi lastniki, se pojavlja problem uskladitve različnih interesov štirih skupin ljudi, ki se srečujejo v podjetju, to so: poslovni partnerji (upniki), lastniki, menedžerji, delavci (Kovač, 1993, str. 46). Avtor navaja, da se cilji navedenih interesnih skupin lahko razlikujejo, in sicer: lastniki podjetja si želijo čim večjo donosnost in čim manjše tveganje glede na vloženi kapital, upniki stabilno finančno poslovanje in sposobnost poravnavanja obveznosti, menedžerji uspešen razvoj podjetja, organizacijsko učinkovitost in čim višji socialni status, delavci pa čim višje plače in izboljšanje delovnih pogojev.

Med številnimi predstavitvami različnih teorij o organizaciji podjetja ter o ciljih udeležencev v podjetju, je za sodobno podjetje zanimiva razlaga vpliva makroekonomskega okolja na obnašanje podjetij, ki navaja teorijo, ki jo je postavil Aoki, po kateri managerji usklajujejo delovanje vseh sodelujočih skupin v podjetju, kot so delničarji, zaposleni, dobavitelji, kupci in celo družba kot celota; pri tem je značilno, da ameriški managerji vodijo podjetja izključno v interesu lastnikov podjetij (tradicionalistični oziroma klasični pristop), v Evropi in na Japonskem je bolj v veljavi korporativni model, kjer managerji vodijo podjetje v korist delničarjev in zaposlenih, ki po mnenju avtorja dosega najboljše rezultate, za Nemčijo pa je značilen participativni managerski model, kjer so v organih upravljanja prisotni tudi predstavniki delavcev (Prašnikar, Debeljak, 1998, str. 305).

Najpomembnejši cilj večine delniških družb je maksimiranje cene delnic, pri čemer pa managerji zasledujejo tudi druge cilje, kot so na primer njihove lastne bonitete,

zadovoljive plače ter ugodnosti delavcev in prispevek k širši skupnosti, v kateri podjetje posluje, kar seveda znižuje nivo dobička na "razumno" oziroma "sprejemljivo" višino (Brigham, 1995, str.13).

Cilji poslovanja podjetja:

- se lahko medsebojno dopolnjujejo, pri čemer uresničevanje posameznega cilja prispeva k uresničevanju drugega,
- si medsebojno nasprotujejo, ko uresničevanje določenega cilja onemogoča uresničitev kakšnega drugega cilja ali
- so medsebojno neodvisni, v primeru, ko uresničevanje določenega cilja ne vpliva na uresničevanje drugih ciljev podjetja (Turk, 1993, str.17).

Zaradi omejenih resursov, ki jih ima podjetje na voljo, je zelo pomembno, kako bo svoje vire razporedilo za uresničevanje posameznih ciljev poslovanja, upoštevajoč njihov medsebojni vpliv. Naloga uprave, ki vodi podjetje je, da te vplive predvidi, oceni in sprejme prave poslovne odločitve, pri čemer bo optimalno razporedila vire poslovanja za doseganje posameznih poslovnih ciljev. Takšne odločitve pa uprava seveda lahko sprejema samo na osnovi pravočasnih in pravih računovodskih informacij.

2.2. RAČUNOVODSKE INFORMACIJE

2.2.1. Računovodstvo in računovodske informacije

Uprava podjetja mora za sprejemanje pravočasnih in pravih poslovnih odločitev v podjetju vzpostaviti ustrezen informacijski sistem, ki bo zagotavljal ustrezne informacije za sprejemanje poslovnih odločitev. Cilj izgradnje informacijskega sistema v podjetju je po eni strani zagotavljanje ustreznih informacij za sprotno odločanje, po drugi strani pa zagotavljanje pravih in pravočasnih računovodskih informacij za izdelavo računovodskih izkazov. Pri tem ne zadošča, da podjetje vložiti velika sredstva v informacijsko tehnologijo, zavedati se mora tudi tveganj, ki izhajajo iz računalniške informacijske tehnologije oziroma sistemov. Zato mora poslovodstvo poskrbeti za izgradnjo takšnega informacijskega sistema v podjetju, ki bo zagotavljal kakovost, zaupnost in varnost pri zbiranju in obdelovanju podatkov ter poročanju. Okolje, v katerem podjetja delujejo, se nenehno in čedalje hitreje spreminja. Hitremu razvoju okolja in tehnologije morajo slediti tudi uprava in strokovnjaki s področja računalništva, da bi lahko z danimi sredstvi, ki jih imajo na voljo, zagotovili izgradnjo učinkovitega informacijskega sistema v svojem podjetju. Vzpostavitev informacijskega sistema v podjetju namreč predstavlja velik strošek, zaradi česar mora poslovodstvo dobro pretehtati koristi, ki jih prinaša, po drugi strani pa pomenijo pravočasne in pravilne računovodske informacije tudi konkurenčno prednost za podjetje, saj vemo da samo pravočasne in pravilne računovodske informacije omogočajo sprejemanje dobrih poslovnih odločitev.

Pri izgradnji informacijskega sistema je potrebno slediti tudi cilju uporabnosti in ekonomičnosti. Današnji sistemi lahko obdelujejo velike količine podatkov. Pogosto tudi nekateri člani poslovodstva zahtevajo ogromno količino informacij, ki pa velikokrat niso zelo uporabne. Zato je zelo pomembno, da tudi tisti, ki mora

informacijo pripraviti, dobro razume, kakšno informacijo nekdo zahteva, da bi lahko pripravil pravilne in uporabne informacije (Chandler, 1987, str. 134).

Ko govorimo o podatkih in informacijah moramo razumeti vsebinsko razliko med njimi. Podatki nevtrarno prikazujejo neko dejstvo, informacije pa so problemsko usmerjene in so podlaga za odločanje, zato jih je potrebno oblikovati glede na problem, ki ga želimo rešiti in glede na obstoječe okoliščine. Spreminjanje problema ali okoliščin pogojuje tudi spremembo informacij. To, kar nam v določenih primerih predstavlja odločujočo informacijo, je lahko v drugih zgolj nevtralen podatek (Turk, Kavčič, Kokotec-Novak, 1998, str. 36).

Osrednji del informacijskega sistema predstavlja računovodski informacijski sistem. Njegova značilnost je, da dogodke in poslovanje podjetja spremlja vrednostno, se pravi, izražene v denarni enoti. Računovodsko informiranje predstavlja del celotnega informiranja, potrebnega pri poslovanju podjetja. Računovodsko informiranje se izvaja z računovodskimi poročili, ki vsebujejo računovodske podatke in računovodske informacije. Predmet računovodskega informiranja so računovodski podatki oziroma informacije tako za notranje kot tudi za zunanje potrebe poslovanja podjetja. Računovodska poročila so večinoma podana v pisni obliki, čeprav so lahko tudi ustna. Praviloma se ustno podajajo računovodska poročila, ki sicer že obstajajo tudi v pisni obliki.

Temeljni in zgodovinsko najstarejši del računovodstva, ki je tesno povezan z vsemi njegovimi deli je knjigovodstvo. Knjigovodstvo predstavlja dokumentirano in strogo formalno evidentiranje poslovnih procesov in stanj, zasnovano na popolnem in trajnem zbiranju ter ustaljenem časovnem in stvarnem urejevanju podatkov, ki z uporabo denarne merske enote prikazuje celotno poslovanje poslovne celote (Kodeks računovodskih načel, 1995, str. 29). Končni izdelki knjigovodstva so računovodski obračuni, ki predstavljajo podlago za poslovno odločanje. Najvažnejši med njimi so letni računovodski izkazi, ki kažejo dosežene poslovne rezultate podjetja v poslovnem letu.

Sodobni razvoj informacijskih sistemov in računovodskih informacijskih sistemov kot kreatorjev informacij za sprejemanje poslovnih odločitev je pred računovodje postavil nove zahteve in izzive. Računovodja naj bi pokazal veliko več ustvarjalnosti in tudi vsebinsko bolj prispeval k iskanju pravih poslovnih odločitev v podjetju. Kodeks računovodskih načel sicer priporoča, da naj bo računovodska služba, kadar je to objektivno izvedljivo, organizirana kot enotna služba, pri čemer mora biti upoštevano načelo gospodarnosti (Kodeks računovodskih načel, 1995, str. 40). Tako naj bi računovodska služba opravljala vse računovodske funkcije, to je računovodsko predračunavanje, knjigovodstvo, računovodsko nadziranje in računovodsko analiziranje. V praksi so včasih iz računovodske službe izločene zlasti računovodsko predračunavanje in analiziranje. Vendar je potrebno poudariti, da pomenijo te službe sestavni del računovodstva in morajo zato delati po navodilih in pod nadzorom vodje računovodstva.

Pogled računovodij je vedno bolj usmerjen v prihodnost, v načrtovanje in ugotavljanje razlik med načrtovanim in uresničenim ter ugotavljanje vzrokov za odmike.

Vendar pa se morajo tako računovodje kot vsi drugi pri uporabi in razumevanju informacij zavedati njihovih omejitev. Te so:

- Za različne namene odločanja moramo uporabljati različne podatke; pri tem najpogostejši problem nastaja pri uporabi pojma "stroški", saj v računovodstvu govorimo o različnih vrstah stroškov: obračunskih, predračunskih, standardnih splošnih, spremenljivih, dodatnih, mejnih, neposrednih, oportunitetnih in drugih; vedeti moramo na primer, o kateri vrsti stroškov govorimo v posameznem konkretnem primeru.
- Računovodski podatki so pogosto le približek dejanskih stanj in procesov ter pogosto vsebujejo določeno stopnjo nenatančnosti.
- Njihov uporabnik se mora zavedati, da praviloma nikoli nima na voljo prav vseh potrebnih informacij, ki bi jih potreboval pri odločanju.
- Računovodske informacije predstavljajo le del potrebnih informacij za odločanje.
- Računovodske informacije ne morejo nadomestiti poslovskega odločanja, predstavljajo pa podlago oziroma izhodišče zanj (Hočevar, 1998, str.10).

Spremenjena vloga računovodstva in računovodje ter pomembnost računovodskih informacij so vplivali na vedno večji pomen upravljalnega oziroma poslovnega računovodstva. Pod vplivom različnih računovodskih šol so v nekaterih naših podjetjih organizirali oddelek kontrolinga, ki je v bistvu prevzel nekaj funkcij računovodstva (Turk et al., 1996, str. 400).

Med funkcije kontrolinga (controlling), ki je sicer v strokovni literaturi različno opredeljen, različni avtorji največkrat štejejo zlasti: načrtovanje in nadziranje, poročanje in pojasnjevanje, analiziranje, ocenjevanje in svetovanje. Kljub temu, da nekateri avtorji uvrščajo kontroling v poslovodsko dejavnost, pa ga je vendarle potrebno obravnavati kot informacijsko oziroma računovodsko funkcijo. Uporabljanje izraza "controlling" za informacijsko-računovodsko podporo poslovskemu odločanju je neustrezno, ker je beseda tujka, ki jo je težko prevesti in opredeliti, zato ker je to neustrezen izraz za funkcijo, ki podpira poslovodsko načrtovanje, usklajevanje, vodenje in podobno, in ker bi pomenilo uvajanje tega izraza zoženje računovodskih funkcij na knjigovodstvo, kar ni v skladu s sedanjim razumevanjem računovodstva (Hočevar, 1995, str. 47).¹

Celotno računovodstvo največkrat delimo na dva dela, in sicer na finančno in stroškovno računovodstvo. Finančno računovodstvo sporoča podatke o poslovanju podjetja predvsem zunanjim uporabnikom, na primer: lastnikom, možnim investitorjem, bankam, državnim ustanovam, oziroma spremlja in proučuje poslovanje poslovnega sistema, ki je povezano z drugimi. Stroškovno, notranje, obratno računovodstvo je analitične narave in je povezano s poslovanjem znotraj samega poslovnega računovodstva. Poleg stroškovnega in finančnega računovodstva najdemo v literaturi omenjeno tudi upravljalno računovodstvo, imenovano tudi poslovodno računovodstvo, ki pa ni tretji sklop računovodstva, temveč predstavlja le poseben vidik računovodstva. Poslovodno oziroma upravljalno računovodstvo izhaja iz finančnega in stroškovnega računovodstva in je usmerjeno k potrebam pri poslovnem odločanju, medtem ko sta lahko finančno in stroškovno računovodstvo v tem pogledu nevtralna (Hočevar, Igličar, Zaman, 2000, str. 23).

¹ Več o tem glejte v članku Hočevar, 1995

Finančno računovodstvo pripravlja letne računovodske izkaze, ki so pomembni za uporabnike znotraj in zunaj podjetja, saj letni računovodski izkazi vsebujejo pomembne računovodske informacije o poslovanju podjetja ter predstavljajo osnovo za odločanje vseh njihovih uporabnikov, tako znotraj kot tudi zunaj podjetja.

Slovenski računovodski standard 30.3. opredeljuje povezavo med različnimi sestavinami računovodstva in pravi, da je računovodsko informiranje sestavina finančnega računovodstva, kadar obravnava ustaljene računovodske podatke, pomembne za prikazovanje celotnega podjetja ali njegovih razmerij z drugimi, sestavina stroškovnega računovodstva, kadar obravnava ustaljene računovodske podatke o podrobnostih z notranjega področja delovanja, in sestavina poslovnega računovodstva, kadar obravnava enkratne računovodske informacije za enkratne posebne potrebe posloводства (SRS, 2001, str. 219).

Koletnik poudarja, da se računovodstvo vedno bolj odmika od dokumentarne vloge in se čedalje bolj tesno navezuje na spoznavne potrebe odločevalcev v podjetju in v povezavi s tem govori o razvojni in odločevalni naravnosti računovodstva (Koletnik, 1996, str. 54). Avtor poudarja, da se od računovodstva zahteva, da je informacijski servis za usmerjanje in usklajevanje vseh poslovnih procesov. Računovodstvo mora oblikovati takšne informacije, ki bodo omogočale odločevalcem v podjetju načrtovanje skupnih in delnih ciljev, da jih bodo lahko pri uresničevanju nadzirali in uravnavali. Za doseganje poslovne učinkovitosti in uspešnosti je potrebno vzpostaviti kakovostno računovodstvo v povezavi s kakovostno organizacijsko sestavo in sposobnimi odločevalci.

Pri sprejemanju odločitev pa mora posloводство upoštevati vse informacije, ki jih ima na voljo in ne le tiste, ki mu jih posreduje računovodstvo. Tako so po mnenju Chadwicka računovodske informacije le ena od sestavin procesa poslovnega odločanja in morajo biti uporabljene skupaj z drugimi razpoložljivimi informacijami, nikakor pa ne smejo predstavljati začetek in konec vseh uporabljenih informacij v procesu odločanja (Chadwick, 1993, str. 1). Podobnega mnenja je tudi Goerg, ki pravi, da potrebuje sodobni poslovodja poleg sodobnega računalniško podprtega informacijskega sistema tudi sposobnost zaznavanja nejasnih signalov, njihovega zbiranja in interpretiranja ter kombiniranja z že obstoječimi informacijami (Goerg, 1991, str.101).

2.2.2. Uporabniki računovodskih informacij

Minili so časi, ko so nekateri razmišljali, da mora računovodstvo sestavljati letne računovodske izkaze samo zato, ker tako določajo različni zakonski predpisi. Namen računovodstva je pomagati uporabnikom računovodskih informacij pri odločanju (Atrill, McLaney, 1997, str. 2). Uporabniki računovodskih informacij so različne interesne skupine, ki zasledujejo različne cilje glede poslovanja podjetja. Najpomembnejše računovodske informacije so zbrane v letnih računovodskih izkazih, ki so namenjeni tako zunanjim kot tudi notranjim uporabnikom računovodskih informacij.

Slovenski računovodski standardi delijo uporabnike računovodskih informacij na:

- notranje uporabnike, to so: izvajalci in odločevalci pri izvajanju posameznih nalog v podjetju, poslovodstvo v podjetju od najnižje ravni do uprave, upravni in nadzorni organi v podjetju in zaposlenci v podjetju,
- zunanje uporabnike, to so: lastniki podjetja, ki niso člani njegovih upravnih ali nadzornih organov, možni vlagatelji kapitala, posojilodajalci, dobavitelji, kupci, konkurenčna podjetja, država in javnost (SRS, 2001, str. 220).

Večinoma v literaturi, pa tudi v Mednarodnih računovodskih standardih in Slovenskih računovodskih standardih najdemo podobne opredelitve glede različnih interesnih skupin in njihovih potreb po informacijah. V nadaljevanju povzemam navedbe v Slovenskih računovodskih standardih (SRS, 2001, str. 226 - 227).

Notranji uporabniki računovodskih informacij so dolžni sodelovati s tistimi, ki jih pripravljajo. Pri pripravljanju računovodskih informacij je potrebno upoštevati, kdo potrebuje računovodske podatke in informacije, kdaj jih potrebuje ter za katere namene. Hkrati je nujno upoštevati različne interese uporabnikov, ki so jim informacije namenjene, vendar je pri tem potrebno paziti, da niso ogrožene pravice vseh uporabnikov do popolnega in bistvenega informiranja.

V središču zanimanja poslovodstva, nekoliko manj podrobno in manj pogosto pa tudi članov upravljalnih in nadzornih organov, ki so pglavitni uporabniki, so sprotne informacije o plačilni sposobnosti, o finančnem položaju podjetja in o donosnosti poslovanja, razčlenjene po sestavinah.

Obstoječe in potencialne vlagatelje kapitala zanima predvsem velikost in ustaljenost donosa v obliki dividend ali deležev v čistem dobičku, politika delitve čistega dobička, dolgoročna čista dobičkonosnost podjetja in kakovost uprave družbe.

Banke in druge financerje zanima predvsem sposobnost podjetja za redno odplačevanje posojil in v povezavi s tem dolgoročna donosnost sredstev, finančni položaj podjetja in njegova plačilna sposobnost ter kakovost uprave.

Dobavitelje v vlogi dajalcev dolgoročni kreditov zanimata predvsem dolgoročna donosnost sredstev in kakovost uprave.

Glavne stalne kupce zanimajo zlasti dolgoročna donosnost sredstev ter možnost ohranjanja ustaljenega poslovanja, finančni položaj podjetja in kakovost uprave.

Zaposlence in njihove interesne skupnosti zanimajo čista dobičkonosnost poslovanja in njihova udeležba v dobičku, možnost njihovih zaslužkov in socialnih prejemkov ter stalnost zaposlitve in kakovost uprave.

Za tekmece je računovodsko informiranje zanimivo iz dveh nasprotujočih si razlogov: da bi ugotovili, kolikšna je možnost, da kupijo podjetje in kolikšna je možnost, da podjetje kupi njih. Zato se zanimajo zlasti za čisto dobičkonosnost, finančni položaj in kakovost uprave.

Državo in vsako njej podrejeno raven ter njene organe zanimajo zlasti razmeščenost dejavnikov, tudi zaposlenih, ter uživanje posebnih pravic zaradi monopolnega položaja ali naravne rente, kar je povezano z uvajanjem dajatev.

Javnost želi iz računovodskih informacij ugotavljati, ali podjetje ogroža človekovo okolje in če ga, kako to ogrožanje omejiti ali preprečiti, ter kakšne so gospodarske in finančne možnosti podjetja za pomoč pri reševanju krajevnih problemov in v zvezi z zaposlovanjem. Zaradi tega zanimata javnost predvsem dobičkonosnost poslovanja in finančni položaj podjetja.

Za resnično in pošteno informiranje zunanjih uporabnikov je odgovorna uprava podjetja. To je zelo pomembno, saj udeleženci na finančnih trgih svoje odločitve, povezane z vlaganjem kapitala, sprejemajo le na osnovi kakovostnih informacij. Za odločanje o trgovanju je potrebnih več vrst informacij, gotovo pa so najpomembnejše informacije o poslovnih izidih in finančnem položaju podjetij izdajateljev vrednostnic, te informacije pa najbolje zagotavljajo računovodski izkazi, ki pa morajo kazati resnično in pošteno sliko dejanskega stanja (Odar, 2001, str. 9).

2.2.3. Značilnosti dobrih računovodskih informacij

Mednarodno združenje za revidiranje in kontroliranje informacijskih sistemov (Information Systems Audit and Control Association, ISACA) je leta 1996 izdalo Cilje urejanja informacij in z njimi povezanih tehnologij (Control Objectives for Information and Related Technology, COBIT). COBIT navaja, da morajo za dosego ciljev poslovanja informacije ustrezati:

- zahtevam po kakovosti: kakovost, stroški, dostavljivost,
- zahtevam, povezanim s skrbništvom: uspešnost in učinkovitost operacij, zanesljivost informacij, skladnost z zakoni in drugimi predpisi,
- varstvenim zahtevam: zaupnost, neoporečnost, razpoložljivost (ISACA, 1997, str. 26).

Kakovost računovodskih informacij pomeni predvsem odsotnost napak in zanesljivost informacij, stroški informacij se pokrivajo z zahtevo po učinkovitosti informacij, dostavljivost kakovosti je pokrita z razpoložljivostjo varstvenih zahtev in deloma z uspešnostjo in učinkovitostjo. Uspešnost zagotavljanja informacij pomeni ustreznost, primernost in pravočasnost priskrbe pravih informacij, posredovanih na uporaben način. Učinkovitost pomeni zagotavljanje informacij ob najbolj smotni in gospodarni porabi dejavnikov. Zaupnost pomeni varstvo informacij pred neodobrenim razkritjem. Z neoporečnostjo razumemo točnost, popolnost in veljavnost informacij v skladu s poslovnimi vrednotami in pričakovanji. Razpoložljivost predstavlja možnost dostopa do potrebnih informacij. Skladnost se nanaša predvsem na skladnost z zakonskimi predpisi in uredbami. Zanesljivost informacij pa se nanaša na zagotavljanje informacij, ki so ustrezna podlaga poslovanju pri poslovnem odločanju in poročanju o poslovanju podjetja.

Naštete značilnosti dobrih računovodskih informacij je potrebno upoštevati tudi pri sestavljanju letnih računovodskih izkazov. Ker je za sestavitev računovodskih izkazov odgovorna uprava, mora ona poskrbeti, da imajo tudi informacije, ki so vsebovane v

letnih računovodskih izkazih vse značilnosti dobrih informacij, saj lahko le računovodski izkazi, ki vključujejo računovodske informacije z vsemi naštetimi kakovostnimi značilnostmi predstavljajo dobro podlago za sprejemanje poslovnih odločitev.

2.2.4. Vrste računovodskih poročil

Pri oblikovanju informacij in računovodskih poročil se morajo sestavljavci zavedati, kakšni sta vrednost in stroški računovodskih informacij. Računovodska informacija ima vrednost, če je uporabna pri sprejemanju poslovnih odločitev, ker pa so uporabniki računovodskih informacij različni in se razlikujejo tudi njihovi cilji, imajo računovodske informacije za različne uporabnike različno vrednost (Arnold, Hope, 1990, str.21).

Pri pripravi računovodskih informacij, ki jih vsebujejo letni računovodski izkazi, morajo družbe upoštevati Zakon o gospodarskih družbah, kot temeljni zakonski predpis ter Slovenske računovodske standarde in Kodeks računovodskih načel.

Strokovni svet Slovenskega inštituta za revizijo je na podlagi 12. člena Zakona o revidiranju decembra 2001 sprejel nove slovenske računovodske standarde, ki so zamenjali prve slovenske računovodske standarde, sprejete leta 1993. Slovenski računovodski standardi so zasnovani na Kodeksu računovodskih načel. Kodeks računovodskih načel v uvodnih opombah navaja, da so računovodski standardi izpeljava računovodskih načel o metodah zajemanja in obdelovanja računovodskih podatkov, oblikovanja računovodskih informacij ter predstavljanja in shranjevanja računovodskih podatkov in informacij.

Računovodska poročila sestavljamo za različne uporabnike kot podlago za sprejemanje različnih odločitev, in glede na to se lahko razlikuje tudi njihova vsebina, obseg in pogostost sestavljanja in predlaganja. Najpomembnejša računovodska poročila so letna poročila z letnimi računovodskimi izkazi, ki so kot podlaga za sprejemanje poslovni odločitev namenjena tako zunanjim kot notranjim uporabnikom.

Za računovodska poročila je značilno:

- da so sestavljena iz predračunov in obračunov, bodisi za podjetje kot celoto ali za ustrezno delovno enoto kot celoto,
- da se ukvarjajo s splošno sodbo o prihodnjem ali preteklem poslovanju, ne pa s številnimi podrobnostmi,
- da zajemajo določena časovna obdobja, leto, trimesečje ali tudi krajša obdobja, na primer posamezen mesec (Turk, Kavčič, Kokotec-Novak, 1994, str. 63).

Računovodska poročila lahko po različnih kriterijih razčlenimo na:

- redna in posebna računovodska poročila, glede na to, ali jih sestavljamo v vnaprej določenih rokih ali takrat, ko določene informacije potrebujemo,
- predračunska in obračunska, glede na to ali se nanašajo na prihodnje ali na preteklo časovno obdobje; predračunska računovodska poročila so predvsem osnova za sprejemanje poslovnih odločitev, obračunska pa osnova za ocenjevanje

doseženih ciljev in odmikov od njih ter sprejemanje morebitnih popravljalnih odločitev,

- akcijska in nadzorna poročila ter informativna poročila, pri čemer so akcijska poročila tista, na osnovi katerih sprožamo akcijske ukrepe, to so predračunska poročila, vendar so predračunska poročila lahko tudi samo informativna; obračunska poročila so nadzorna, saj omogočajo nadzor in sprejemanje popravljalnih odločitev;
- variantna in definitivna poročila, glede na to ali so poročila sestavljena v več različicah ali pa predstavljajo le eno samo izbrano različico,
- predložena in sprejeta poročila, pri čemer predložena računovodska poročila podajajo informacije o nečem, kar še ni potrjeno, nasprotno pa sprejeta poročila podajajo informacije o že sprejetih odločitvah (Turk, Kavčič, Kokotec-Novak, 1994, str. 64-66).

Pri sestavljanju računovodskih poročil je potrebno paziti, da so čim preglednejša in enostavnejša ter tako kar najbolj razumljiva za uporabnike, ki so jim namenjena. Te zahteve je potrebno upoštevati tudi pri sestavljanju letnih poročil in letnih računovodskih izkazov, ki so njihov sestavni del.

2.2.5. Računovodsko predračunavanje in računovodsko obračunavanje

Podjetje z dolgoročnimi in srednjeročnimi plani določi strategije, temeljne cilje in politike poslovanja, s katerimi bo te cilje doseglo. S kratkoročnimi plani pa ob danih tržnih omejitvah in proizvodnih zmogljivostih izbere proizvodni program in takšne vložke v proizvodnjo, da bo poslovanje podjetja čimbolj uspešno (Pučko, 1991, str. 277).

Predračuni, ki jih podjetje izdela za dolgoročna in tudi za kratkoročna obdobja, na primer za obdobje enega leta in manj, so vedno rezultat sprejetih notranjih odločitev med poslovanjem v podjetju. Zaradi pomena predračunavanja so v ta proces vključeni najbolj sposobni ljudje v podjetju. Za uravnavanje poslovanja je zelo pomembno gibljivo predračunavanje in povratne informacije o doseganju predračunskih postavk, ki so v pomoč tako poslovodjem kot tudi ostalim zaposlenim (Arnold, Hope, 1990, str. 279, 288).

Hansen in Mowen navajata naslednje prednosti predračunavanja:

- predračunavanje sili poslovodje, da načrtujejo prihodnost, kar je mogoče šele, ko so sprejeti strateški plani podjetja,
- predračunavanje zagotavlja vir informacij, ki ga lahko uporabimo za izboljšanje poslovnih odločitev,
- pripomore k uporabi virov in zaposlencev s postavljanjem sodil, ki jih lahko uporabimo pri naknadnem vrednotenju uspešnosti,
- izboljšuje komuniciranje in koordinacijo v podjetju (Hansen, Mowen, 1992, str. 668).

Kodeks računovodskih načel med drugim opredeljuje odnos oziroma povezavo med knjigovodstvom, računovodskim predračunavanjem, računovodskim nadziranjem in računovodskim analiziranjem, ki so medsebojno povezani, zaradi česar morajo biti

tudi medsebojno usklajeni. Računovodski predračuni obsegajo podatke o predvidenih stanjih in spremembah v prihodnosti. Računovodsko analiziranje se ukvarja s presojanjem odstopanj, ki jih ugotovimo, ko računovodske obračune primerjamo z računovodskimi predračuni. Ta odstopanja so osnova za presojanje ustreznosti sprejetih poslovnih odločitev in ukrepanje, ki je usmerjeno k doseganju poslovnih ciljev. Zato, da so predračuni in obračuni ter podatki v njih medsebojno primerljivi, morajo biti sestavljeni z uporabo enotnih metod, da pa ohranimo časovno primerljivost podatkov iz različnih časovnih obdobj, moramo enake obračunske metode uporabljati iz obdobja v obdobje. Računovodsko analiziranje daje na eni strani podlago za nadziranje kot odločevalsko funkcijo, na drugi strani pa podlago za načrtovanje kot odločevalno funkcijo.

Računovodsko predračunavanje je usmerjeno k sestavljanju računovodskih predračunov o sredstvih, obveznostih do virov sredstev, prihodkih in odhodkih, pri čemer so podatki izraženi predvsem vrednostno, čeprav v zadnjem času pridobivajo na pomenu tudi nedenarno izražene kategorije in kazalniki za merjenje uspešnosti poslovanja. Računovodski predračuni in obračuni se sestavljajo tako za notranje potrebe podjetja, kot tudi za zunanje uporabnike, ki so običajno financerji, na primer banke, potencialni investitorji, državne ustanove za različne subvencije in dotacije in podobno. Večina predračunov in obračunov se sestavlja za notranje potrebe podjetja, predvsem za poslovodstvo na različnih ravneh. Podjetje v svojem internem aktu določi vrste predračunov, njihovo vsebino, obliko, metodiko sestavljanja, roke dokončanja in uporabnike teh poročil.

Rezultat računovodskih predračunov za podjetje kot celoto so predračunska bilanca stanja, predračunski izkaz poslovnega izida, predračunski izkaz finančnega izida in predračunski izkaz gibanja kapitala, ki so dopolnjeni s pojasnili posameznih postavk v njih, tako da skupaj sestavljajo računovodsko predračunsko poročilo. Ti predračuni se praviloma sestavljajo za obdobje enega leta, predračunska izkaza poslovnega izida in finančnega izida pa tudi za obdobja posameznih mesecev, glede na značaj izkaza finančnega izida pa je priporočljivo, da le-tega družba sestavlja tudi za krajša obdobja, na primer tedensko (Kavčič, 2000, str. 1).

Če želi podjetje ugotoviti, kako je uresničilo zastavljene cilje, mora izdelati računovodske obračune po isti metodologiji in za enake poročevalske enote ter enaka časovna obdobja, za katera je izdelalo računovodske predračune. Na osnovi ugotovljenih odklikov med obračunskimi poročili o dejansko doseženih rezultatih poslovanja in predračunskimi poročili, s katerimi je postavilo cilje, ki jih je želelo doseči, podjetje oceni svojo uspešnost in sprejme ukrepe za uravnavanje poslovanja. To podjetja upoštevajo tudi pri sestavljanju letnih predračunskih računovodskih izkazov in letnih obračunskih računovodskih izkazov, ki jih primerjajo s predračunskimi in na tej osnovi ugotavljajo, v kolikšni meri so dosegli zastavljene cilje poslovanja. Na osnovi tako ugotovljenih odklikov in vzrokov zanje pa vsi, ki v podjetju odločajo v skladu s svojimi pristojnostmi sprejemajo odločitve za nadaljnje poslovanje podjetja.

2.2.6. Kontrolni postopki za zagotovitev pravih informacij

Računovodsko nadziranje, ki je lahko organizirano znotraj računovodstva ali pa v kateri drugi službi, se šteje za sestavni del računovodstva. Računovodsko nadziranje se lahko pojavlja v obliki kontroliranja, inšpiciranja ali revidiranja. Z vzpostavitvijo računovodskega nadziranja želimo zagotoviti zanesljivost računovodskih obračunov in predračunov ter usklajenost poslovanja s sodili pravilnosti poslovanja, veljavno zakonodajo ter veljavnimi računovodskimi standardi. Računovodsko nadziranje je potrebno razlikovati od nadziranja kot odločevalne funkcije. Organizacija gibanja poslovnih listin, njihove kontrole in likvidacije, njihovega evidentiranja, mora biti vzpostavljena tako, da zagotavlja vsebinsko, računsko in formalno kontrolo ter hkrati omogoča avtomatsko kontroliranje poslovnih dogodkov in izstavljenih poslovnih listin ter poslovnih knjig.

Prvi pogoj, da so računovodske informacije uporabne in koristne je, da so pravilne. Medtem, ko se v našem prostoru z inšpiciranjem ukvarjajo zlasti zunanji organi - to je davčna služba, devizna, carinska in tržna inšpekcija, pa mora za vzpostavitev kontroliranja ter notranjega in zunanjega revidiranja poskrbeti poslovodstvo družb. Poslovodstvo je odgovorno za obstoj računovodskega sistema, ki vključuje različne oblike notranjega kontroliranja, ki mora ustrezati velikosti in vrsti poslovanja podjetja; poslovodstvo se ne more izogniti odgovornosti za računovodske izkaze, lahko pa jo posredno zmanjša tako, da zagotovi ustrezno vzpostavitev in delovanje notranjih kontrol (Odar, 1997, str. 12).

Notranje kontroliranje obširno opredeljuje Mednarodni standard revidiranja 400, pa tudi novi Slovenski računovodski standard 28. Notranje kontrole predstavljajo organiziranost oziroma organizacijske ukrepe ter usklajeno delovanje postopkov in metod, vgrajenih v vsakdanje delovanje oziroma poslovanje podjetja z namenom zagotoviti čim večjo točnost, urejenost in učinkovitost v delovanju vseh struktur v podjetju. Z notranjimi kontrolami razumemo v delovanje podjetja načrtno vgrajene postopke in metode, ki zagotavljajo točnost, zanesljivost in popolnost evidenc ter poštenost, pravilnost in resničnost računovodskih izkazov, ki omogočajo varovanje premoženja, preprečujejo in odkrivajo napake in prevare v poslovanju podjetja, zagotavljajo poslovanje v skladu z veljavno zakonodajo in računovodskimi standardi in načeli, sprejetimi v splošnih aktih podjetja v okviru poslovne politike, ki jo posredno ali neposredno določajo lastniki kapitala (Odar, 1997, str. 12-13).

Govorimo o dveh vrstah revidiranja, in sicer o notranjem in zunanjem revidiranju. Temeljni namen notranjega revidiranja je presoditi ukrepe za varstvo sredstev ter dobro gospodarjenje s sredstvi in poslovnim izidom, poiskati nesmotrnosti in nepravilnosti pri tem, ter morebitne možnosti za osebno okoriščenje, kot tudi oblikovati predloge za njihovo odstranjevanje (Turk et. al., 1994, str. 27). Pri notranjem revidiranju računovodenja se preizkuša tudi pravilnost podatkov in informacij, ki so predstavljene v računovodskih poročilih, še zlasti v računovodskih izkazih, ki so sestavljeni tako za zunanje kot notranje uporabnike. Z notranjim revidiranjem se ukvarja notranjerevizijska služba, ki se ukvarja ne le z revidiranjem računovodenja temveč tudi z revidiranjem poslovanja kot celote. Notranji revizorji morajo biti ustrezno strokovno usposobljeni, pri svojem delu pa neodvisni in nepristranski. Zaradi velikega pomena zagotavljanja večje kakovosti in zanesljivosti računovodskih informacij, zlasti tistih v letnih računovodskih izkazih, se velika

podjetja čedalje pogosteje odločajo za ustanavljanje revizijskih odborov, ki naj bi bili dejavni na področju nadzora revidiranja, notranjega kontroliranja in finančnega poročanja (Duhovnik, 1997, str. 10).

Cilji ustanavljanja revizijskih odborov so predvsem: nudenje pomoči direktorjem pri izpolnitvi njihovih obveznosti, okrepitev vloge neizvršilnih direktorjev, povečanje nepristranskosti in verodostojnosti računovodskih izkazov, okrepitev neodvisnosti revizorjev, izboljšanje kakovosti revizije in računovodenja ter izboljšanje povezave med direktorji, revizorji in upravo (Attwood, Stein, 1989, str. 51).

Notranji revizorji morajo pri opravljanju svojega dela upoštevati določila treh temeljnih aktov, to so: Kodeks poklicne etike notranjega revizorja, Strokovna načela notranjega revizorja in Standardi notranjega revidiranja. Kodeks poklicne etike notranjega revizorja je zapis pravil, po katerih se notranji revizor ravna pri opravljanju svojih strokovnih nalog. Kodeks poklicne etike notranjega revizorja podrobneje opredeljuje, da mora biti notranji revizor pri svojem delu strokoven, odgovoren, zaupanja vreden, neoporečen in neodvisen, informacije pa je dolžan sporočati pošteno in resnično ter jih popolnoma razkriti. Strokovna načela notranjega revizorja predstavljajo izhodiščna pravila za pravilno, odgovorno in učinkovito delo notranjega revizorja. Strokovna načela notranjega revizorja in Standardi notranjega revidiranja so vodila pri delovanju notranjega revizorja ter pri organizaciji in delovanju notranjerevizijske službe.

Zunanje revidiranje računovodenja je kasnejše presojanje poštenosti in resničnosti računovodskih podatkov, najpogosteje tistih, ki so zbrani v letnih računovodskih izkazih. Zunanji revizorji pri opravljanju svojega dela upoštevajo Kodeks poklicne etike zunanjih revizorjev, ki ga je marca leta 1994 sprejel Svet Slovenskega inštituta za revizijo in Mednarodne standarde revidiranja. Revidiranje računovodskih izkazov podrobneje urejata Zakon o gospodarskih družbah in Zakon o revidiranju. Zunanji revizorji, še posebej zunanji revizorji letnih računovodskih izkazov, morajo biti pri opravljanju svojega dela odgovorni, neoporečni, nepristranski, neodvisni in poklicno skrbni ter se zavedati, da delujejo v javnem interesu. Revizor s tem, ko potrdi, da so računovodski izkazi neke družbe resnični in pošteni, vsem zunanjim in notranjim uporabnikom teh računovodskih izkazov sporoča, da se nanje lahko zanesejo in opirajo pri sprejemanju poslovnih odločitev. Zaupanje v revizijsko stroko ter v strokovnost in neodvisnost revizorjev je zelo pomembno, saj trgovanje na kapitalskih trgih zahteva zanesljive in jasne informacije o udeležencih na teh trgih, ki jih vsi zainteresirani dobijo v letnih poročilih in letnih računovodskih izkazih, ki so njihov sestavni del.

2.3. LETNO POROČILO

Gospodarske družbe o svojem poslovanju poročajo v letnih poročilih, katerih osrednji del so računovodski izkazi. Pri vodenju poslovnih knjig in sestavljanju letnega poročila morajo upoštevati določila Zakona o gospodarskih družbah in Slovenskih računovodskih standardov, ki so sprejeti na njegovi osnovi. Zakon o gospodarskih družbah je bil sprejet leta 1993, kasneje pa je doživel več dopolnitev in sprememb. V maju leta 2001 je bila sprejeta šesta novela ZGD-F, ki pomeni uskladitev z evropskim pravom družb in notranjo uskladitev ZGD. Za področje tega magistrskega dela je

zanimivo predvsem 7. poglavje ZGD-F, ki nosi naslov "Poslovne knjige in letno poročilo" in katerega namen je:

- uskladiti ureditev v našem pravnem redu z ureditvijo, določeno v Direktivi o letnih poročilih oziroma Četrto-bilančno direktivo ter v Direktivi o konsolidiranih letnih poročilih oziroma Sedmo direktivo o konsolidaciji bilanc ter
- izdelati jasen in pregleden sistem pravil o računovodenju (Bohinc, 2002, str. 262).

Tudi glede javne objave letnih poročil pomeni novela ZGD - F uskladiitev z evropskim pravom oziroma točneje s Prvo - publicitetno smernico Evropske Unije (Kocbek, 2001, str. 6).

ZGD ureja temeljna vprašanja in splošne okvire vodenja poslovnih knjig in sestavljanja letnega poročila in računovodskih izkazov, hkrati pa pooblašča Slovenski inštitut za revizijo, da v soglasju z ministrom, pristojnim za finance, s slovenskimi računovodskimi standardi določi podrobnejša pravila računovodenja. Tako slovenski računovodski standardi določajo zlasti:

- vsebino in členitev izkaza finančnega izida in izkaza gibanja kapitala,
- pravila o vrednotenju računovodskih postavk,
- pravila o vsebini posameznih postavk v računovodskih izkazih in pojasnilih teh postavk v prilogi k izkazom.

Letno poročilo gospodarskih družb po določilih 56.člena ZGD sestavljajo:

- bilanca stanja,
- izkaz poslovnega izida in
- priloge s pojasnili izkazov.

Letno poročilo tistih družb, ki jih je potrebno po določilih 54. člena ZGD revidirati, pa poleg teh naštetih sestavin, sestavljajo še:

- izkaz finančnega izida,
- izkaz gibanja kapitala in
- poslovno poročilo (56. člen ZGD).

Poslovno poročilo je ožji pojem od letnega poročila in predstavlja le njegov del, v katerem je prikazan razvoj poslovanja in položaja družbe ter druge pomembne okoliščine in dogodki v zvezi s poslovanjem podjetja.

Letno poročilo torej obsega: računovodsko poročilo z letnimi računovodskimi izkazi ter pojasnili postavk v njih in poslovno poročilo.

Poslovodstvo družbe je odgovorno za pravilnost in pravočasno sestavitev in predložitev računovodskih izkazov in letnih poročil za to pristojnim organom družbe (nadzornemu svetu in skupščini) ter organizaciji, pooblaščeni za obdelovanje in javno objavo podatkov, to je v Sloveniji po novem Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES).

2.3.1. Namen sestavljanja letnega poročila

Namen sestavljanja letnega poročila je v skladu s 57. členom ZGD jasno in pregledno podati resničen in pošten prikaz premoženja in obveznosti družbe, njenega finančnega položaja ter poslovnega izida. Pri tem mora družba poleg določb ZGD in ostalih zakonskih predpisov upoštevati tudi slovenske računovodske standarde. Če upoštevanje zakonov in slovenskih računovodskih standardov ne zadošča za resničen in pošten prikaz, mora priloga k računovodskim izkazom vsebovati ustrezna pojasnila, ki to razkrivajo in pojasnjujejo.

Letno poročilo je osnovni dokument, s katerim poslovodstvo družbe informira uporabnike računovodskih izkazov o doseženih rezultatih poslovanja, finančnem položaju podjetja, vseh pomembnih dogodkih v preteklem obdobju, z načrti za prihodnost, pa tudi s priložnostmi, nevarnostmi in morebitnimi tveganji, s katerimi se podjetje sooča oziroma jih pričakuje v nadaljnjem poslovanju. Uporabniki letnih poročil so različni, prav tako njihove potrebe po informacijah. Interesi različnih skupin uporabnikov, kot so na primer, lastniki, potencialni investitorji, zaposleni, posojilodajalci, dobavitelji, kupci, vladne institucije in organi ter javnost, si lahko med seboj celo nasprotujejo. Zato je pomembno, da sestavljalci računovodskih izkazov in letnih poročil upoštevajo okvir, ki ga za sestavljanje letnih poročil postavljata ZGD in Slovenski računovodski standardi. SRS 30, ki govori o računovodskem informiranju določa, da morajo biti uporabnikom posredovane razumljive, bistvene, zanesljive in primerljive računovodske informacije. Na stopnjo bistvenosti informacij vpliva vrsta informacij in pomembnost za posameznega uporabnika, ki je lahko za isto informacijo za različne uporabnike različna.

Pripravljalci letnih poročil morajo poskrbeti, da v njih ni pomembnih napak ali pristranskih stališč, da so informacije popolne in da verodostojno predstavljajo vse pomembne pojave ob ustreznem upoštevanju previdnosti. Za večjo verodostojnost poročil in letnih računovodskih izkazov je potrebno zagotoviti, da jih revidira revizor in o njihovi resničnosti in poštenosti poda strokovno mnenje. Če je revizija računovodskih izkazov družbe obvezna, je kratko revizijsko poročilo priloga k računovodskim izkazom. Primerljivost računovodskih informacij olajša oblikovanje sodb na njihovi podlagi.

Računovodski izkazi so zbir računovodskih postavk, ki so vrednostno izražene in njihovim uporabnikom posredujejo pomembne, vendar še vedno ne dovolj obsežne informacije o stanju podjetja in njegovem preteklem poslovanju. Zato je potrebno računovodskim izkazom dodati pisna pojasnila in dodatne preglednice ter druge informacije. Mednje štejemo predvsem razkritja o tveganjih in negotovostih, ki vplivajo na podjetje, o sredstvih in obveznostih, ki niso izkazana v bilanci stanja (na primer: vpisane hipoteke na premoženju, izdane menice ali drugi inštrumenti za zavarovanje plačil, prevzeta jamstva na osnovi garancij, zaloge naravnih bogastev in druga možna ter v bilanci še neizkazana sredstva in obveznosti).

Z letnim poročilom torej poslovodstvo družbe predstavlja sliko poslovanja družbe. Ta predstavitev naj bi bila "resnična in poštena", kot to zahteva tudi Četrta direktiva Evropske skupnosti, ki se nanaša tako na računovodske izkaze kot tudi na pojasnila k njim (Vežjak, 1997, str. 30)². Četrta direktiva, enako pa tudi 57. člen ZGD, dovoljuje

² Več o tem glej v članku Vežjak, 1997

odmik od predpisov, če se s tem doseže resničen in pošten prikaz v poslovnem poročilu. Seveda je v takšnem primeru potrebno v prilogi k izkazom pojasniti razloge za opustitev uporabe posamezne določbe in opisati, kakšne učinke bi imela uporaba take določbe na prikaz premoženja in obveznosti družbe, njenega finančnega položaja ter poslovnega izida.

Tudi mnenje, ki ga o računovodskih izkazih izrazi pooblaščen revizor, uporablja besedno zvezo, da podajajo računovodskih izkazi "v vseh pomembnih pogledih resnično in pošteno sliko" finančnega stanja družbe in izidov njenega poslovanja ter v nadaljevanju navaja "v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi". Za uporabnika računovodskih informacij je pomembno, da ve ali so računovodski izkazi sestavljeni v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi ali pa morebiti v skladu z mednarodnimi računovodskimi standardi. Kljub temu, da so slovenski računovodski standardi v glavnem skladni z mednarodnimi, vendarle obstajajo določene razlike. Posebnost slovenskih računovodskih standardov je, da obravnavajo računovodenje kot celoto tako za zunanje kot tudi za notranje potrebe podjetij in niso usmerjeni zgolj v zunanje računovodsko poročanje o dosežkih preteklosti, tako kot mednarodni računovodski standardi.

2.3.2. Odgovornost za sestavitev letnega poročila

Poslovodstvo družbe je odgovorno za poslovanje družbe in tudi za sestavitev pravilnega in poštenega letnega poročila in računovodskih izkazov v njegovem okviru. Uporabniki računovodskih izkazov upravičeno pričakujejo zanesljivost predstavljenih računovodskih izkazov, ki naj bi bili sestavljeni brez napak in prevar ter naj ne bi bili zavajajoči oziroma kakorkoli prilagojeni interesom poslovodstva ali določene interesne skupine. Različni udeleženci na trgu na osnovi objavljenih poslovnih poročil družb sprejemajo svoje poslovne odločitve o vlaganju sredstev, kreditiranju itd., in če te svoje odločitve sprejemajo na osnovi nepravilnih ali zavajajočih informacijah o poslovanju družb, lahko sprejemajo napačne odločitve ter utrpijo gospodarsko škodo.

Javnost in drugi uporabniki računovodskih informacij pričakujejo, da bodo tudi računovodje sodelovali pri varovanju koristi uporabnikov informacij, tako da jim bodo priskrbeli trdna zagotovila o:

- točnosti računovodskih izkazov,
- statusu delujočega podjetja oziroma plačilni sposobnosti podjetja,
- (ne)obstoju prevar,
- spoštovanju oziroma izpolnjevanju zakonskih obveznosti podjetja in
- odgovornem obnašanju podjetja v zvezi z okoljem in družbenimi zadevami (Odar, 2002, str.8).

Da je verodostojnost računovodskih izkazov in letnih poročil izrednega pomena, so pokazala tudi razkritja o ponarejanju računovodskih izkazov nekaterih velikih družb, kot sta na primer Enron in Worldcom, ki so zatresla ameriški finančni trg. Ta odkritja so vzbudila upravičen dvom v vzpostavljeni sistem vrednot in nadzora ter vzbudila nezaupanje v vse tiste, ki bi v sistemu obveščanja javnosti morali zanesljivo delovati: v uprave družb in njihove nadzorne svete, računovodje, svetovalne službe in

revizorje. Ti dogodki so pokazali, da je celotni vzpostavljeni sistem nadzora nad informiranjem o poslovanju družb Enron in Worldcom odpovedal.

Navedena razkritja so vzpodbudila pristojne, da so pričeli iskati dodatne možnosti nadzora nad vsemi, ki so odgovorni in kakorkoli vpleteni v informiranje o poslovanju družb. Tako je predsednik Združenih držav Amerike Georg Bush predstavil deset predlogov, kako zavarovati interese vlagateljev pred morebitnimi podobnimi primeri. Glavni predlogi se nanašajo na boljše informiranje vlagateljev, večjo strokovno usposobljenost zaposlenih za računovodenje in večjo neodvisnost pri revidiranju. Bush se zavzema za povečanje zaupanja in večjo neodvisnost revizorjev in višje etične standarde. Meni, da je potrebno vlagateljem omogočiti takojšen dostop do kočljivih informacij, od posloводства pa zahteva osebno odgovornost za poštenost, resničnost in verodostojnost razkritij v računovodskih izkazih. Poudaril je, da bi morala biti Ameriška državna komisija za vrednostnice in borze (Securities and Exchange Commission, SEC) bolj učinkovita ter nujnost sprejetja ustrežnejših standardov o razkritjih in računovodskih politikah za vso Ameriko (Horvat, 2002, str. 103).

Tudi Ameriški inštitut pooblaščenih javnih računovodskih strokovnjakov (The American Institute of Certified Public Accountants, AICPA) se je na te dogodke odzval s predlogi ukrepov za preprečitev morebitnih podobnih dogodkov. Navedeni inštitut je poleg predlogov, ki jih je podal predsednik Bush, podal še nekatere svoje, kot na primer: zahtevo po poročanju o delovanju sistema notranjih kontrol in zahtevo, da postane to poročilo dosegljivo investitorjem, zahtevo, da revizorji še posebej natančno raziščejo obstoj morebitnih prevar v računovodskih izkazih, zahtevo po razkritju opisnih pojavnosti, kaj bo vplivalo na uspešnost poslovanja podjetja v prihodnosti, zahtevo, da se kot nezakonitost obravnava postopanje vsakogar, ki v javnih delniških družbah laže ali prikriva informacije revizorju družbe (Castellano, 2002, str. 38).

Tudi v Evropi so v pripravi novi standardi poročanja. Zveza evropskih računovodskih strokovnjakov (Federation des Experts Comptables Europeens, FEE) je pripravila gradivo o tem, kako zagotoviti uporabo mednarodnih standardov računovodskega poročanja. Gradivo je posledica zahteve, da naj bi vsa podjetja Evropske unije, ki pripravljajo skupinske računovodske izkaze in katerih papirji kotirajo na borzi, z letom 2005 pričela uporabljati mednarodne računovodske standarde. FEE želi pospešiti uvajanje kakovostnega računovodskega poročanja, za kar je potrebno najprej okrepiti upravljanje podjetij. Zato bodo morale članice zagotoviti:

- učinkovito računovodenje v podjetjih,
- notranjo revizijo ter poročanje poslovodu, revizijskim odborom in nadzornim svetom,
- odobritev, da organ v podjetju oblikuje računovodske informacije,
- kakovosten sistem zunanje revizije in zunanega pregleda,
- ustrezno delujočo borzo vrednostnih papirjev,
- poročanje svetovalcev in investicijskih bančnikov na visoki ravni,
- prizadevanje vlagateljev, analitikov, agencij za ocenjevanje bonitete podjetij in časopisov finančne stroke za večje etične obveznosti podjetij do javnosti tudi na področju računovodskega poročanja (Horvat, 2002, str. 102-103).

Vse te pričakovane novosti na področju poročanja in odgovornosti v zvezi s poslovanjem podjetij seveda Slovenije ne bodo mogle obiti. Vendar pa je Slovenija velik korak naprej naredila že s sprejemom novih računovodskih standardov, ki so se pričeli uporabljati za izdelavo računovodskih izkazov za poslovno leto 2002, še zlasti z določitvijo številnih obveznih razkritij v pojasnilih računovodskih postavk, ki jim slovenski računovodski standardi namenjajo posebno pozornost.

2.3.3. Zavezanci za sestavitev letnega poročila

Zavezanci za sestavitev letnega poročila so gospodarske družbe in podjetniki. Vendar pa novi ZGD-F prinaša nekaj sprememb glede poročanja.

Med družbe in podjetnike, za katere velja celotno sedmo poglavje ZGD, ki govori o poslovnih knjigah in letnem poročilu, sodijo:

- kapitalske družbe, to so: družba z omejeno odgovornostjo, delniška družba in komanditna delniška družba,
- tiste osebne družbe, pri katerih za njihove obveznosti ne odgovarja neomejeno nobena fizična oseba, to so: družba z neomejeno odgovornostjo, komanditna družba,
- podjetniki, katerih podjetje ustreza merilom za srednje oziroma velike družbe.

Med družbe in podjetnike, za katere se uporabljajo samo posamezne določbe sedmega poglavja ZGD in za katere veljajo določene poenostavitve glede vodenja knjig in poročanja, pa sodijo:

- osebne družbe, pri katerih za obveznosti osebno odgovarja vsaj ena fizična oseba in
- podjetniki, katerih podjetje ustreza merilom za majhne družbe.

V področje mojega proučevanja v pričujočem magistrskem delu sodijo tiste družbe, za katere velja celotno sedmo poglavje ZGD.

Obveznosti gospodarskih družb in podjetnikov glede poročanja o doseženih rezultatih poslovanja se razlikujejo, odvisno od njihove velikosti in od tega, ali se z njihovimi vrednostnimi papirji trguje na borzi. Zato je razporeditev družb na majhne, srednje in velike pomembna. Novi ZGD-F je določil nova merila za razvrščanje gospodarskih družb po velikosti, nova merila pa se bodo prvič uporabila pri razvrščanju gospodarskih družb za poslovno leto 2002.

52. člen ZGD določa, da se družbe po velikosti razvrščajo na osnovi treh kriterijev: povprečnega števila zaposlenih v zadnjem poslovnem letu, čistih prihodkov od prodaje v zadnjem poslovnem letu in vrednosti aktive ob koncu poslovnega leta.

Za majhno družbo šteje tista, ki izpolnjuje dve od naslednjih meril:

- povprečno število zaposlenih ne presega 50,
- čisti prihodki od prodaje so manjši od 1.000.000.000 tolarjev,
- vrednost aktive ne presega 500.000.000 tolarjev.

Srednja družba je tista, ki ni majhna in izpolnjuje vsaj dve izmed naslednjih meril:

- povprečno število zaposlenih ne presega 250,
- čisti prihodki od prodaje so manjši od 4.000,000.000 tolarjev,
- vrednost aktive ne presega 2.000,000.000 tolarjev.

Vse ostale družbe štejejo za velike družbe. V vsakem primeru pa med velike družbe zakon uvršča tudi: banke, zavarovalnice in družbe, ki so po 53. členu ZGD dolžne izdelati konsolidirano letno poročilo.

Velikost družb vpliva na sestavine letnega poročila družbe in na obveznost revidiranja računovodskih izkazov. Letna poročila velikih in srednjih družb in letna poročila tistih majhnih družb, s katerih vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu, mora v šestih mesecih po koncu poslovnega leta pregledati revizor in izdati pisno mnenje o skladnosti z računovodskimi standardi.

Kot je bilo že napisano v tem magistrskem delu, obsega:

- letno poročilo vseh gospodarskih družb: bilanco stanja, izkaz poslovnega izida in priloge s pojasnili izkazov,
- letno poročilo tistih družb, ki so zavezane reviziji, pa poleg teh naštetih sestavin sestavljajo še: izkaz finančnega izida, izkaz gibanja kapitala in poslovno poročilo.

2.3.4. Poslovno leto

Tudi v novem zakonu je še vedno določilo, da se poslovno leto, ki ga družba izbere sama, lahko razlikuje od koledarskega leta, kar seveda pomeni, da se obdobje poslovnih obračunov lahko razlikuje od obdobja, za katerega družba sestavi davčno bilanco. Zakon o davku od dobička pravnih oseb namreč določa, da je obračunsko leto enako koledarskemu letu. Zato se v Sloveniji večina družb še vedno odloča, da za obračunsko leto izbere kar koledarsko leto ter si nekoliko poenostavi delo s sestavljanjem obračunskih bilanc, saj tako poslovne bilance sestavljajo za enako obdobje kot davčne bilance, se pravi za obdobje koledarskega leta.

Pri nas so torej v manjšini družbe, ki pri določanju poslovnega leta sledijo naravnemu letnemu ciklu osnovne dejavnosti družbe. Nekatere dejavnosti so namreč takšne, da ne potekajo enakomerno skozi vse leto ali pa se ne pričenjajo na začetku koledarskega leta. Značilni primeri takšnih dejavnosti so, na primer: kmetijstvo, turizem, gradbeništvo, gozdarstvo, ribištvo, revizija itd.

Nekatere gospodarske družbe se odločajo za poslovno leto, ki se razlikuje od koledarskega tudi iz drugih razlogov. V primeru, da obvladujoča družba izbere poslovno leto, ki je različno od koledarskega, potem temu praviloma sledi tudi obvladovana družba, saj to olajša izdelavo skupinskih oziroma konsolidiranih računovodskih izkazov. Nekatere družbe pa začnejo poslovno leto z dnem ustanovitve, ki je različen od začetka koledarskega leta in pri tem načinu vztrajajo tudi v nadaljnjih letih.

Ker pri nekaterih dejavnosti družbe tekom koledarskega leta dosežejo izrazito nizek obseg dela, bi vendarle kazalo razmisliti, da bi v takšnih primerih izbrale poslovno leto, ki bi temu bolj ustrezalo, ne glede na to, da je potrebno davčno bilanco sestavljati za obdobje koledarskega leta. Menim, da takšna odločitev ne bi smela povzročati večjega obsega dodatnega dela, če upoštevamo, da je danes poslovanje družb večinoma računalniško podprto in dejstvo, da večina družb mesečno sestavlja izkaz poslovnega izida.

2.3.5. Roki za izdelavo letnega poročila, poročanje za poslovne in statistične namene ter obveščanje javnosti

Pri določanju pravil poročanja so tako v noveli ZGD-F kot v novih SRS upoštevana pravila, ki jih postavlja za področje poročanja v svojih direktivah (zlasti Prvi-publicitetni direktivi) Evropska skupnost. Novela ZGD-F prinaša precej novosti v zvezi s publiciteto letnih poročil in računovodskih izkazov. Vse gospodarske družbe in samostojni podjetniki morajo po določilih 51. člena ZGD v treh mesecih po preteku koledarskega leta sestaviti letne računovodske izkaze in letno poročilo, konsolidirano letno poročilo pa so dolžne sestaviti v štirih mesecih po preteku poslovnega leta.

Novela ZGD-F (55.člen) tudi določa, da morajo vse gospodarske družbe in podjetniki posamezniki predložiti letno poročilo, vključno z računovodskimi izkazi zaradi javne objave organizaciji, pooblaščenim za obdelovanje in objavljanje podatkov, to je v Sloveniji Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES). Pri tem pa zakon določa različne roke, v katerih so družbe to dolžne storiti, glede na to ali so zavezane reviziji računovodskih izkazov ali ne.

Podjetniki in majhne družbe, s katerih vrednostnimi papirji se ne trguje na organiziranem trgu, morajo v skladu z navedenim 55. členom ZGD zaradi javne objave letno poročilo v treh mesecih po koncu poslovnega leta predložiti organizaciji, pooblaščenim za obdelovanje in objavljanje podatkov.

Za družbe, ki so zavezane reviziji, so ti roki daljši in so vezani na nekatere druge zakonsko določene roke. 54. člen ZGD določa, da mora letno poročilo oziroma konsolidirano letno poročilo družb, ki so zavezane reviziji računovodskih izkazov, v šestih mesecih po koncu poslovnega leta pregledati revizor na način in pod pogoji, določenimi z zakonom, ki ureja revidiranje; revizor mora pregledati tudi poslovno poročilo, in to v obsegu, potrebnem, da preveri ali je njegova vsebina v skladu z drugimi sestavinami letnega poročila. Uprava mora najkasneje v osmih dneh po prejemu poročila o revidiranju predložiti letno poročilo organu družbe, pristojnemu za sprejem letnega poročila, to se pravi nadzornemu svetu, ki se mora o potrditvi letnega poročila izjasniti najkasneje v enem mesecu po prejemu (256. člen). Če družba nadzornega sveta nima, odloča o sprejemu letnega poročila skupščina družbe. V tem primeru mora uprava v osmih dneh po prejemu poročila o revidiranju sklicati skupščino družbe ki bo odločala o sprejemu letnega poročila. Letna poročila družb, ki so zavezane revidiranju, je potrebno zaradi javne objave, skupaj z revizorjevim mnenjem, predložiti organizaciji, pooblaščenim za obdelovanje in objavljanje podatkov, v osmih mesecih po koncu poslovnega leta.

Za davčne potrebe pa morajo vse družbe v skladu s 199. členom Zakona o davčnem postopku in Zakonom o davku od dobička pravnih oseb Davčni upravi Republike Slovenije predložiti davčni izkaz skupaj z računovodskimi izkazi družbe.

Letna poročila naj bi organizacija, pooblaščenca za obdelovanje in objavljane podatkov, objavljala na spletnih straneh. Zakon določa, da mora biti proti plačilu nadomestila omogočen dostop do podatkov preko spletnih strani vsakomur, ki to zahteva, pri čemer naj znesek nadomestila ne bi presegal dejanskih stroškov, povezanih z zajemanjem poročil v informatizirani obliki in vzdrževanjem spletnih strani, oziroma stroškov, povezanih z izdelavo kopij. Organizacija, pooblaščenca za obdelovanje in objavljane podatkov, mora vsakomur, ki to zahteva, proti plačilu izročiti kopijo letnega oziroma konsolidiranega letnega poročila skupaj z revizorjevim mnenjem. V skladu s 55. členom ZGD mora organizacija, pooblaščenca za obdelovanje in objavljane podatkov, za vse družbe in podjetnike, ki so vpisani v sodni register, o javni objavi obvestiti tudi registrsko sodišče, pri čemer mora navesti:

- njegovo identifikacijsko številko, pod katero je vpisan v poslovnem registru,
- datum in način javne objave,
- če je družba zavezana reviziji pa navede tudi, ali je bilo priloženo in javno objavljeno tudi revizorjevo poročilo.

Registrsko sodišče vpiše podatke o datumu in načinu javne objave ter o revizorjevem poročilu v register.

V vsaki javni objavi celotnega letnega poročila mora biti poročilo objavljeno v obliki in besedilu, na podlagi katerega je bilo opravljeno revidiranje, hkrati pa mora biti objavljeno revizorjevo mnenje v celotnem besedilu, vključno z utemeljitvijo morebitnega mnenja s pridržkom oziroma odklonilnega mnenja. Če računovodskih izkazov oziroma letnega poročila ni pregledal revizor, je potrebno v objavi na to okoliščino posebej opozoriti. V primeru, da je javno objavljen zgolj povzetek letnega poročila, je tudi na to dejstvo potrebno v objavi posebej opozoriti.

ZGD in SRS upoštevata v skladu s publicitetno in bilančno direktivo Evropske skupnosti posebnosti glede dolžnosti objav, ki se razlikujejo glede na to ali gre za majhno, srednjo ali veliko družbo, saj sta lahko bilanca stanja in izkaz finančnega izida za manjše družbe manj razčlenjena.

ZGD-F napotuje na to, da naj bi ministra za finance in za pravosodje po predhodnem mnenju organizacije, pooblaščenca za obdelovanje in objavljane podatkov, predpisala podrobnejša pravila o: načinu predložitve letnih poročil, načinu javne objave in načinu obveščanja registrskega sodišča.

Na osnovi navedenih obveznosti, ki jih imajo z obveščanjem javnosti podjetniki in družbe lahko zaključimo, da je ZGD-F vpeljal sodoben način objave letnih poročil in sledi predlogom za spremembo v smislu poenostavitve publicitetne direktive Evropske skupnosti, ki prav tako predlaga možnost elektronske objave aktov in vseh listin družbe (Kocbek, 2001, str.10).

2.3.6. Sprejemanje letnega poročila ter vloga posameznih organov pri tem

Po zakonski ureditvi, ki od sprejema novele ZGD-F ni več v veljavi, je redna letna skupščina družbe sprejemala dva sklepa, in sicer: sklep o letnem poročilu na predlog uprave in na osnovi mnenja nadzornega sveta, ter sklep o delitvi dobička na predlog uprave in na osnovi mnenja nadzornega sveta.

Novela ZGD-F pristojnosti organov družbe bistveno spreminja glede sprejemanja letnega poročila, hkrati pa tudi drugače ureja uporabo dobička (doslej je zakon govoril o delitvi dobička) ter pokrivanje izgube.

Uprava, ki je odgovorna za sestavitev letnega poročila in računovodskih izkazov, ki so njegov sestavni del, mora v dveh mesecih po koncu poslovnega leta sestaviti letno poročilo in ga nemudoma predložiti nadzornemu svetu, skupaj z revizijskim poročilom, če gre za družbo, ki je zavezana reviziji računovodskih izkazov. Če družba nima nadzornega sveta, predloži uprava navedena poročila skupščini. K letnemu poročilu predloži uprava po 256. členu ZGD tudi znesek ugotovljene višine bilančnega dobička in predlog za njegovo uporabo, ki ga bo predložila skupščini.

Pristojnosti nadzornega sveta v povezavi z letnim poročilom so opredeljene v 274. a členu ZGD in so se v primerjavi s prejšnjo zakonsko ureditvijo povečale. Po novem mora nadzorni svet preveriti sestavljeno letno poročilo in predlog uporabe bilančnega dobička, o rezultatu preverjanja pa mora sestaviti pisno poročilo za skupščino. V poročilu mora navesti, na kakšen način in v kakšnem obsegu je preverjal vodenje družbe med poslovnim letom. Če je k letnemu poročilu priloženo revizijsko poročilo, mora nadzorni svet v svojem poročilu zavzeti stališče do revizijskega poročila. Na koncu svojega poročila mora nadzorni svet navesti ali ima k letnemu poročilu kakšne pripombe in ali potrjuje letno poročilo. Nadzorni svet torej po novi ureditvi potrdi letno poročilo in s tem tudi računovodske izkaze družbe.

Nadzorni svet ima glede na poročilo, ki ga mora podati ob preverjanju letnega poročila družbe odgovornost, ki ni bistveno manjša od tiste, ki jo imajo nadzorni sveti v tujini (Horvat, 2002, str. 17). Odškodninska odgovornost nadzornega sveta v povezavi z letnim poročilom je določena v Zakonu o finančnem poslovanju. Člani nadzornega sveta so odškodninsko odgovorni, če bi na podlagi letnega poročila oziroma drugih poročil uprave kot skrbni gospodarstveniki ugotovili, da je podjetje postalo gospodarsko neustrezno, nelikvidno oziroma prezadolženo, in ne bi z ukrepi, ki so v njihovi pristojnosti, zagotovili, da bi uprava opravila ukrepe, ki so navedeni v 10. do 15. členu zakona o finančnem poslovanju in odpravila omenjeno stanje (20. člen navedenega zakona).

Nadzorni svet mora svoje poročilo izročiti upravi v enem mesecu po tem, ko je prejel sestavljeno letno poročilo. Če tega v navedenem roku ne stori, mu uprava nemudoma postavi dodatni rok, ki ne sme presegati enega meseca. Če nadzorni svet tudi v dodatnem roku svojega poročila ne izroči upravi se šteje, da letnega poročila ni potrdil (274. a člen ZGD).

Opisana ureditev v noveli ZGD-F je spremenila pristojnosti pri sprejemanju letnega poročila, ki ga po novem sprejemata soglasno uprava in nadzorni svet družbe. Skupščina je pristojna za sprejem letnega poročila le v izjemnih primerih, in sicer:

- če nadzorni svet ni potrdil letnega poročila uprave, torej če med upravo in nadzornim svetom ni soglasja ter
- če uprava in nadzorni svet odločitev o sprejemu letnega poročila prepustita skupščini.

V primeru, ko o sprejemu letnega poročila odloča skupščina, lahko le-ta spremeni sestavljeno letno poročilo, ki ga je predložila uprava. Če mora biti letno poročilo družbe po zakonu revidirano, mora v primeru, ko skupščina sprejme spremenjeno letno poročilo, revizor v roku dveh tednov to spremenjeno letno poročilo ponovno pregledati (282. člen ZGD).

Težišče dela in odločanja skupščine se je po novi ureditvi preneslo predvsem na odločanje o uporabi bilančnega dobička in o podelitvi razrešnice upravi in nadzornemu svetu, česar prejšnja zakonska ureditev ni poznala. Skupščina s podelitvijo razrešnice upravi in nadzornemu svetu potrdi njuno delo v poslovnem letu. Vendar pa podeljena razrešnica ne odvezuje oseb, ki jim je bila razrešnica podeljena, morebitne odgovornosti za povzročeno škodo. Skupščina pri odločanju o uporabi bilančnega dobička ni vezana na predlog uprave in nadzornega sveta, temveč na sprejeto letno poročilo.

Skupščina, na kateri se odloča o uporabi bilančnega dobička ter o razrešnici upravi in nadzornemu svetu, mora biti opravljena najkasneje v osmih mesecih po koncu poslovnega leta. Od sklica skupščine dalje morata biti letno poročilo in poročilo nadzornega sveta dostopna vsem delničarjem na sedežu družbe. Zato je potrebno v objavi sklica skupščine navesti kraj, kjer sta dostopna letno poročilo in poročilo nadzornega sveta. Na njegovo zahtevo je treba delničarju najkasneje naslednji delovni dan brezplačno izročiti prepis oziroma kopijo letnega poročila in poročila nadzornega sveta. Horvatova sklepa, da bo po novem sestavina letnega poročila tudi pisno poročilo nadzornega sveta, ki se lahko v letno poročilo vstavi naknadno, potem ko je letno poročilo nadzorni svet že preveril in potrdil (Horvat, 2002, str. 17), s čimer naj bi letno poročilo dodatno pridobilo na svoji vrednosti.

2.3.7. Sestavine letnega poročila

V uvodnem delu tega poglavja je navedeno, da letno poročilo obsega računovodsko poročilo z letnimi računovodskimi izkazi ter pojasnila postavk v njih in poslovno poročilo. Pojasnjeno je tudi, da je obseg letnega poročila oziroma njegove sestavine odvisen od velikosti družbe oziroma njene zavezanosti revidiranju letnih poročil. Tako sestavljajo letno poročilo bilanca stanja, izkaz poslovnega izida in priloge s pojasnili, če pa je družba zavezana k reviziji, mora njeno letno poročilo vključevati tudi izkaz finančnega izida in izkaz gibanja kapitala ter poslovno poročilo.

Sicer pa sestavine letnega poročila niso podrobneje predpisane. V literaturi najdemo nekatera priporočila in napotke, ki naj bi jih upoštevali pri sestavi letnega poročila, da bi bilo le-to čimbolj privlačno, pregledno in da bi ustrezalo ciljnim interesnim skupinam, za katere je pripravljeno.

Priprava letnega poročila je obsežna in zahtevna naloga, ki prav zaradi tega zahteva, da za njegovo pripravo poslovodstvo podjetja že dovolj zgodaj imenuje ustrezen strokovni tim in po potrebi vanj vključi tudi zunanje sodelavce (npr. oblikovalce, lektorje). Hkrati pa priprava letnega poročila za podjetje predstavlja tudi določen strošek, zato je priporočljivo, da vodstvo že vnaprej določi sredstva, ki jih namenja pripravi letnega poročila, pri čemer naj upošteva cilje, ki jih želi s poročilom doseči in tudi položaj, v katerem se podjetje nahaja. Tako na primer ni primerno, če podjetje posluje z izgubo, hkrati pa pripravi razkošno in drago letno poročilo.

Avtorica Horvat poudarja, da je pri letnem poročilu poleg njegove vsebine in metodološkega okvira za njegovo pripravo pomembno tudi, kako je poročilo oblikovano in kako so predstavljeni podatki ter navaja naslednja strokovna sodila, na osnovi katerih v tujini ocenjujejo kakovost letnih poročil (Horvat, 2001, str. 149-151):

- Splošni vtis najprej napravi videz letnega poročila, vzbujalo naj bi trdno podobo kulture oziroma dejavnosti podjetja. Pomembni so ritem poročila, ustreznost razporeditev in velikost fotografij, kakovost tiska in papirja, dvojezično poročilo mu daje mednarodni pridih.
- Sestava letnega poročila se ocenjuje po tem, ali njegova vsebina sledi logičnemu in sistemskemu zaporedju; na začetku poročila naj bo kratek povzetek, računovodski izkazi skupaj z revizijskim poročilom pa na koncu. Poročilo naj bo razdeljeno na dele, ki odsevajo bodisi zemljepisno bodisi poslovno sestavo podjetja. Poročilo je logično sestavljeno, če so na začetku prikazani dosežki v prejšnjem letu, katerim naj sledi poročilo predsednika uprave in navedba dejavnosti podjetja, zadnji del pa vsebuje letno računovodsko poročilo in poslovno poročilo. Dosežki v obravnavanem letu naj na začetku poročila omogočajo kratko finančno primerjavo s prejšnjim letom. Pri dobrem poslovnem poročilu se računovodski del poročila začne točno na sredini letnega poročila ali pa je njegov začetek kako drugače vidno označen.
- Naslovna stran mora biti zanimiva, privlačna, opazna, tako da pritegne pozornost, jasno mora biti razvidno leto, na katero se poročilo nanaša. Za zahodne vlagatelje samo naslov "Letno poročilo" ne zadošča, potrebno je navesti, da vsebuje tudi računovodske izkaze.
- Besedilo poročila mora biti napisano berljivo in ob upoštevanju slovničnih in pravopisnih pravil, jasno, brez nepotrebne ponavljanja, slog pisanja pa nebirokratski in sproščen. Besedilo mora slediti osnovnemu namenu, to je informirati, prepričati in podpirati pozitivno podobo podjetja. To pa seveda tudi pomeni, da mora biti letno poročilo napisano pošteno, ter slabe informacije ne smejo biti prikrite ali prikrojene. Katere informacije si interesne skupine želijo, tisti, ki so zadolženi za sestavitev letnega poročila ugotavljajo že v času njegovega načrtovanja, na primer z anketami ali na druge načine.
- Spremna besedila morajo vsebovati ključna sporočila, ki naj omogočajo, da si bralec prvi vtis o podjetju in njegovih dejavnostih ustvari že, ko hitro prelista poročilo.
- Ustreznost tipografije naj bi bralcu omogočila, da že na prvi pogled vidi hierarhijo besedila in razloči začetek novega poglavja oziroma podpoglavja. Priporočljivo je, da so naslovi, uvod, vsebina napisani z različnimi pisavami. Uporaba različnih pisav je priporočljiva tudi za besedilo v slovenskem in angleškem jeziku, pri čemer naj bo najprej napisano besedilo v slovenščini. Na berljivost vpliva tudi ustrezna dolžina vrstic in velikost pisave.

- Fotografije in ponazoritve morajo dobro podpirati oziroma dopolnjevati ključno sporočilo podjetja, ujemajo naj se z zasnovo besedila, z ustrezno razporeditvijo pa lahko veliko prispevajo k preglednosti in dobremu vtisu letnega poročila.
- Grafi z vsebino in slogom dopolnjujejo ključno sporočilo letnega poročila; da jih z lahkoto preberemo, morajo biti opremljeni z naslovi in napisi. Pomembno je, da iz njih zlahka razberemo informacije in gibanje podatkov, ki jih ponazarjajo ter so predstavljeni poleg besedila, na katero se nanašajo.
- Tudi računovodski podatki morajo imeti primerno tipografijo. Podatki, ki se nanašajo na prejšnje leto, naj bodo v šibkejšem tisku, izogibati se je potrebno tudi prenatrpanosti podatkov.
- Na začetku besedila je potrebno predstaviti ključne dosežke v obravnavanem letu, kot na primer: rast prodaje, rast dobička pred obdavčitvijo in čistega dobička, pridobitev certifikata in podobno, donosnost kapitala, čisti dobiček na delnico, dividendo na delnico, število zaposlenih.

Na medmrežju najdemo priporočilo, da naj letno poročilo vsebuje naslednjih devet področij:

- poročilo direktorja uprave naj bo napisano na največ dveh straneh in vključeno na največ prvih petih straneh poročila,
- prodaja in trženje naj bosta predstavljena na začetku, podane naj bodo informacije o prodaji po področjih in na katerih področjih je podjetje prodajno najuspešnejše,
- finančne podatke za zadnjih deset let,
- poslovodne predstavitve in analize pomembnih trendov zadnjih dveh let, ki naj bodo predstavljene pred računovodskimi izkazi,
- mnenje pooblaščenega revizorja, vključeno je lahko pred ali za računovodskimi izkazi družbe,
- računovodske izkaze,
- na zadnjih straneh so predstavljene podružnice, blagovne znamke, naslovi,
- seznam direktorjev in poslovodij,
- informacije o oznaki delnice, gibanju cene delnice podjetja, nakupih in prodajah, doseženih najvišjih in najnižjih cenah, kje se z delnicami trguje, smer gibanja razmerja cena/dividenda skozi čas; tovrstne informacije zlasti zahtevajo analitiki, podane pa naj bi bile bolj na začetku letnega poročila.

Horvatova, ki je opravila analizo letnih poročil nekaterih slovenskih podjetij, ki kotirajo na borzi,³ navaja kot značilne sestavne dele letnega poročila (Horvat, 2001, str. 129):

- uvodni del s strnjenimi poudarki,
- splošni del in
- obvezni del z računovodskimi izkazi z razkritji.

Letno poročilo ima zunanjo stran oziroma naslovnico, ki ji sledi uvodni del, ki po navedbah iste avtorice vsebuje (Horvat, 2001, str. 129-142):

³ Horvat Tatjana je v svojem magistrskem delu z naslovom "Pripravljanje letnega poročila za komuniciranje z interesnimi skupinami podjetja" predstavila svojo raziskavo o sestavinah letnih poročil slovenskih podjetij za leto 1997

- povzetek s finančnimi poudarki in drugimi poudarki, ki so bili pomembni za podjetje v poslovnem letu,
- kazalo,
- poročilo predsednika uprave in poročilo predsednika nadzornega sveta,
- kratko uvodno predstavitev podjetja.

Splošni del poročila, ki ga v svetu poznajo pod pojmom poslovno poročanje (business reporting) vsebuje poslovno poročilo, ki poleg sestavin, predpisanih z zakonom, vsebuje še druga prostovoljna razkritja. Poslovno poročilo posebej obravnavam v naslednjem poglavju.

Obvezni sestavini letnega poročila sta:

- računovodski izkazi s pojasnili in
- poročilo o revidiranju, ki je lahko pred ali za računovodskimi izkazi in poslovnim poročilom.

V svetu se je v zadnjem desetletju zelo razvilo poročanje o ravnanju z okoljem. Varovanje okolja je zlasti pomemben dejavnik v tistih vrstah proizvodnje, ki okolje najbolj obremenjuje, seveda če ne izvajajo potrebnih okoljevarstvenih ukrepov. Tovrstna podjetja morajo zato skrbeti za trajnosten razvoj, to je razvoj, ki zadovoljuje sedanje potrebe, ne da bi ogrožal zmožnosti prihodnjih generacij, da bodo lahko zadovoljevale svoje potrebe; trajnostno poslovanje torej vključuje upoštevanje ekonomskega, okoljskega in socialnega vidika (Vezjak, 2002, str. 42). Podjetja, ki si najbolj prizadevajo poslovati po načelih trajnostnega razvoja, so že pred desetletjem ali več pričela izvajati ukrepe varovanja okolja in o ravnanju z okoljem tudi poročati v svojih poslovnih poročilih, s čimer so podjetja želela ne le ohranjati okolje zanamcem, temveč tudi dosežati določene konkurenčne prednosti v primerjavi s svojo konkurenco.

Zato tudi naša podjetja sledijo zgledu podjetij iz tujine, zlasti v razvitih evropskih državah, ZDA ter Kanadi, ki o ravnanju z okoljem poročajo tako v letnem poročilu kot tudi v posebnih publikacijah k njemu, imenovanem poročilo o ravnanju z okoljem (Horvat, 2001, str.147).

2.4. POSLOVNO POROČILO

Poslovno poročilo so dolžne sestaviti samo družbe, ki so po 54. členu ZGD zavezane k revidiranju. Oblika poslovnega poročila ni predpisana. Pri sestavljanju pa je dobro upoštevati, da je poslovno poročilo neka vrste izkaz ravnateljstva, ki z njim predstavi svoje delo, uspešnost svojega poslovanja in vizijo bodočnosti. Prav zaradi tega namenjajo v svetu pripravi poslovnega poročila veliko pozornost, saj je neke vrste javna listina, s katero ravnateljstvo predstavlja svoje delo lastnikom na skupščini, z njim pa se predstavi tudi javnosti in zunanjim partnerjem (Odar, 2002, str.13). Poslovno poročilo podaja vse podatke in informacije, ki so pomembne za pošten prikaz sedanjega in bodočega poslovnega položaja podjetja, ki niso razkriti v računovodskih izkazih, so pa pomembni za njegove bralce.

Poslovno poročilo je ožji pojem od letnega poročila, saj predstavlja le njegov del. V poslovnem poročilu mora biti v skladu z določili 66. člena ZGD pošteno prikazan razvoj poslovanja in položaja družbe ter:

- pomembni poslovni dogodki, ki so nastopili po koncu poslovnega leta,
- pričakovani razvoj družbe,
- aktivnosti družbe na področju raziskav in razvoja,
- podružnice družbe,
- aktivnosti podružnic družbe v tujini.

Ob pomembnih poslovnih dogodkih, ki so se zgodili po preteku poslovnega leta, naj bi podjetje predstavilo tudi podatke in pojasnila o učinkih teh dogodkov na premoženjski položaj družbe in na njen poslovni izid. Ob opisu pričakovanega razvoja družbe predstavi ravnateljstvo aktivnosti, s katerimi bo ta razvoj uresničila, še zlasti aktivnosti na področju raziskav in razvoja. Poslovni položaj podjetje pojasni predvsem z navedbo: tržnih deležev družbe po posameznih področjih poslovanja oziroma po posameznih zemljepisnih območjih doma in v tujini, tržnih razmer, konkurence in drugih okoliščin v katerih posluje in so pomembne za oceno njegovega poslovnega položaja ter uspešnosti njegovega poslovanja, njegove konkurenčnosti in razvojnih možnosti. Poslovno poročilo vsebuje različne analize preteklih dogajanj in stanja, ki temeljijo bodisi na računovodskih podatkih - zlasti tistih, ki so prikazani v računovodskih izkazih, bodisi na drugih podatkih, ki jih zbira podjetje o trženju, financiranju, proizvodnji, kadrih in drugih področjih. Pri tem podjetje prikaže in obrazloži vzroke za odmike od načrtovanih dosežkov. Pri analiziranju poslovanja uporablja kazalnike, ki omogočajo primerjavo z dosežki konkurenčnih podjetij v lastni panogi in tudi z drugimi.

Pomembno področje, o katerem mora poročati uprava družbe, je trgovanje z lastnimi delnicami po določitih 240. člena ZGD. Citirani člen dopušča nakup lastnih delnic iz osmih različnih razlogov. O pridobivanju lastnih delnic mora družba poročati skupščini in trgovanje z njimi razkriti tudi v poslovnem poročilu, saj gre za posle, ki lahko pomembno vplivajo na poslovanje podjetja in na podlagi katerih se lahko pomembno spremeni lastniška struktura kapitala. Poročanje oziroma razkrivanje poslovanja z lastnimi delnicami je še posebej pomembno glede na to, da v Sloveniji sedaj prav preko trgovanja z lastnimi delnicami poteka tako imenovani "drugi krog lastninjenja," in sicer tako, da družba od manjših delničarjev odkupuje lastne delnice, ki jih nato kupujejo predvsem poslovodni delavci. Obvezna razkritja o lastnih delnicah oziroma deležih v skladu z določili 65. člena ZGD podrobneje obravnavam v poglavju 3.1.2., ki govori o razkritjih oziroma pojasnilih k računovodskim izkazom. ZGD določa, da v primeru, ko mora podjetje lastne delnice pridobiti, da bi s tem preprečilo hudo, neposredno škodo, mora uprava poročati o razlogih in namenu pridobitve, o številu in nominalnem znesku delnic ter o vrednosti delnic.

Horvatova navaja naslednje sestavine poslovnega poročila (Horvat, 2001, str. 135-142):

- Predstavitev vizije, strateških ciljev in načrtov, ki jih pripravi poslovodstvo in podajajo oceno možnosti prihodnjega razvoja podjetja ter predstavitev ključnih kazalnikov za uspeh, predvidene priložnosti in tveganja.
- Predstavitev dejavnosti, programov, proizvodov, storitev, prodaja in trženje ter vpliv gospodarskih gibanj in drugih zunanjih vplivov na poslovanje podjetja.

- Analiza poslovanja predstavlja analizo finančnih in računovodskih kazalnikov ter razlago ključnih postavk v računovodskih izkazih družbe za tekoče in pretekla obdobja.
- Naložbe, ki jih podjetje razčleni po strukturi in njihovi vrednosti, ter ločeno prikaže naložbe v neopredmetena dolgoročna sredstva in v osnovna sredstva, dolgoročne in kratkoročne finančne naložbe ter njihovo gibanje po letih.
- Informacije o kadrih se nanašajo na število in gibanje kadrov, njihovo izobrazbeno in starostno strukturo, odsotnosti z dela, izobraževanju, plačah, nagrajevanju, štipendiranju, izkoriščanju delovnega časa.
- Okolje in poročanje o učinku poslovanja nanj postaja čedalje bolj pomembno. Poročanje se nanaša zlasti na ekološko učinkovitost proizvodnje in posledično zmanjševanje obremenitev okolja.
- Seznam podružnic z naslovi in organizacijska sestava, distribucijska mreža, seznam direktorjev in pisarn, tudi zunaj sedeža družbe.
- Informacije za delničarje se nanašajo predvsem na tržne cene delnic, razmerje med ceno in dividendo, dividendno politiko.
- Raziskave in razvoj so ključnega pomena za nadaljnji razvoj podjetja, zato so pomembne informacije o deležu prihodkov oziroma dobička, ki ga družba namenja raziskavam in razvoju ter učinkovitost porabe teh sredstev.
- V poslovnem poročilu so koristne tudi informacije po delih (trgih, poslovnih programih, poslovnoizidnih centrih in podobno), večletni pregled finančnih podatkov, ki običajno zajema obdobje preteklih pet do deset let, informacije o obstoječih in možnih konkurentih, finančna tveganja, ki izvirajo iz finančnih transakcij, razkritja v zvezi zmanjševanjem tveganj pri poslovanju na tujih trgih v zvezi s plačilnimi pogoji, vladno politiko pomoči izvozu, dostopnostjo zavarovanj, viri financiranja, vplivom na denarni tok.

2.5. RAČUNOVODSKO POROČILO

Računovodsko poročilo predstavlja zbir poročil, katerih osrednji del so računovodski podatki in informacije, pa tudi njihove ocene in razlage. Računovodsko poročilo vsebuje poleg računovodskih izkazov razčlenbe in pojasnila posameznih računovodskih postavk. Vendar računovodski izkazi niso zadostna informacija o stanju sredstev in obveznosti družbe ter njenem finančnem položaju in doseženem poslovnem izidu. Pravo sliko o podjetju dobijo uporabniki računovodskih poročil z razkritji oziroma pojasnili k računovodskim izkazom ter dodatnimi preglednicami, ki vsebujejo dodatne podatke in informacije, ki so pomembne za uporabnike računovodskih izkazov. V dodatnih pojasnilih in razkritjih morajo podjetja predstaviti vse zadeve, ki bi lahko pomembno vplivale na odločitve uporabnikov računovodskih poročil. Podjetje mora pri razkritjih, ki jih navaja v prilogi k računovodskim izkazom, upoštevati določila ZGD in slovenskih računovodskih standardov, ki pri vsakem standardu posebej navajajo obvezna razkritja v zvezi s posameznimi postavkami v računovodskih izkazih.

Zaradi velikega pomena dodatnih pojasnil in informacij novi SRS, ki so se pričeli uporabljati z letom 2002, prav razkritjem računovodskih informacij posvečajo posebno pozornost. Posamezni standardi v posebnih poglavjih določajo, katera so obvezna razkritja v pojasnilih računovodskih izkazov, hkrati pa podjetja zavezujejo,

da naravo in stopnjo vseh pomembnih zadev, ki so jih dolžna razkriti, opredelijo v svojih aktih.

3. RAČUNOVODSKI IZKAZI, NJIHOVA RAZKRITJA IN ANALIZA

3.1. RAČUNOVODSKI IZKAZI IN NJIHOVA RAZKRITJA

Računovodski izkazi in pojasnila postavk v njih so osrednji del letnega poročila. Obvezna računovodska izkaza sta bilanca stanja in izkaz poslovnega izida, za družbe, ki so zavezane reviziji pa poleg tega še izkaz finančnega izida in izkaz gibanja kapitala. Slovenski računovodski standard 30.19. pravi, da računovodsko poročilo zajema celoto računovodskih izkazov, posamezne računovodske izkaze, posamezne računovodske predračune ali računovodske obračune, ali zgolj izbor računovodskih podatkov ter računovodskih informacij z ustreznimi pojasnili. Računovodska poročila so lahko občasna in obdobjna, na primer letna.

Novela ZGD-F in novi slovenski računovodski standardi, ki se uporabljajo od začetka leta 2002 prinašajo veliko novosti na področju računovodenja in poročanja družb. Novi SRS upoštevajo spremembe v ZGD, mednarodnih računovodskih standardih in smernice Evropske zveze, zasnovani pa so na kodeksu računovodskih načel, ki predstavlja celotno teoretsko zasnovo računovodstva. Novi SRS dejansko pomenijo konkretizacijo določil, vsebovanih v kodeksu računovodskih načel. Njihova posebnost je v tem, da obravnavajo računovodenje kot celoto za notranje in zunanje potrebe podjetij.

Za nove slovenske računovodske standarde velja, da področje računovodenja in računovodskega poročanja obravnavajo širše in bolj poglobljeno od mednarodnih računovodskih standardov. Za nekatera področja, ki jih urejajo slovenski računovodski standardi, mednarodni računovodski standardi ne obstajajo. Tudi metodika pri sestavljanju slovenskih računovodskih standardov je drugačna, saj poskušajo olajšati delo uporabnikom, ki želijo predvsem odgovore na vprašanja, kaj vpliva na računovodsko prikazovanje posameznih kategorij in kako zasnovati posamezna področja računovodenja. Pomembna novost v sedanjih slovenskih računovodskih standardih, ki se bistveno razlikuje od prejšnje ureditve je tudi ta, da dokler v slovenske računovodske standarde niso sprejete določbe iz mednarodnih računovodskih standardov, se štejejo mednarodni računovodski standardi le kot informacija o strokovnih dosežkih, se pravi, da se določbe v mednarodnih računovodskih standardih neposredno ne štejejo kot določbe v slovenskih računovodskih standardih.

Uporaba slovenskih računovodskih standardov je na območju Republike Slovenije obvezna. Za slovenske računovodske standarde lahko rečemo, da so strožji od mednarodnih, saj mednarodni računovodski standardi velikokrat dopuščajo več rešitev, slovenski računovodski standardi pa te možnosti omejujejo. Če podjetje javno predstavi svoje računovodske izkaze na drugačen način kot predpisujejo slovenski računovodski standardi, je dolžno opisati razlike med dovoljenimi rešitvami iz mednarodnih ali drugih računovodskih standardov, ki jih je uporabilo, in med rešitvami iz slovenskih računovodskih standardov.

3.1.1. Temeljne računovodske predpostavke in kakovostne značilnosti računovodenja

Uvod v slovenske računovodske standarde določa, da je potrebno računovodenje zasnovati tako, da sestavljanje računovodskih obračunov in predračunov in s tem računovodskih izkazov, ne povzroča večjih težav. Slovenski računovodski standardi izhajajo iz jasno opredeljenega pojmovanja računovodenja in predstavljajo le nadaljevanje računovodskih načel, ki so navedena v kodeksu računovodskih načel.

Temeljne računovodske predpostavke, ki jih navaja Uvod v slovenske računovodske standarde so:

- upoštevanje nastanka poslovnih dogodkov, kar pomeni, da se poslovni dogodki pripoznajo, ko se pojavijo, in ne šele ob plačilu; o njih se poroča v računovodskih izkazih obdobja, na katero se nanašajo,
- upoštevanje časovne neomejenosti delovanja, kar pomeni, da mora podjetje računovodske izkaze sestavljati tako, kot da bo svoje poslovanje nadaljevalo tudi v dogledni prihodnosti in nima niti namena niti potrebe, da bi ga ustavilo ali pomembno skrčilo; če obstaja dvom v prihodnje delovanje podjetja, se podjetje ne more opirati na splošne slovenske računovodske standarde, temveč na posebni slovenski računovodski standard (SRS 37 - Računovodske rešitve v podjetjih v stečaju ali likvidaciji),
- upoštevanje resnične in poštene predstavitve v razmerah spreminjanja vrednosti evra in posamičnih cen, ne pa tudi hiperinflacije (v razmerah hiperinflacije bi morali sestaviti poseben slovenski računovodski standard in opustiti opiranje na splošne računovodske standarde).

Mednarodni računovodski standardi v Okvirnih navodilih za pripravljanje in predstavljanje računovodskih izkazov ne navajajo nobenih novih načel, ki še ne bi bila vsebovana v slovenskem kodeksu računovodskih načel, le drugače jih razvrščajo in deloma tudi drugače imenujejo. V slovenskem računovodskem kodeksu je precej izhodiščnih računovodskih načel, ki v Okvirnih navodilih za pripravljanje in predstavljanje računovodskih izkazov v mednarodnih računovodskih standardih niso navedena (Turk, 2002, str. 14). Kodeks ima poleg 24 izhodiščnih računovodskih načel še 148 drugih načel, ki so razvrščena na:

- I. izhodiščna računovodska načela,
- II. načela računovodskega izkazovanja gospodarskih kategorij,
- III. knjigovodska načela,
- IV. načela računovodskega predračunavanja,
- V. načela računovodskega nadziranja,
- VI. načela računovodskega proučevanja,
- VII. načela računovodskega informiranja in
- VIII. načela organiziranja računovodske službe.

Pri računovodenju in sestavljanju računovodskih izkazov mora podjetje upoštevati naslednje kakovostne značilnosti:

- razumljivost, ki pomeni, da lahko uporabniki računovodskih izkazov razumejo postavke v njih in da lahko ugotovijo pomen kontov in knjižb na njih,

- ustreznost, ki se kaže v tem, da imajo postavke v računovodskih izkazih zaželene, potrebne in koristne lastnosti, značilnosti ter da konti in knjižbe na njih ustrezajo določenemu namenu in pravilom; na ustreznost postavk vplivata njihova vrsta in pomembnost, ki je odvisna od velikosti posamezne postavke oziroma opustitve ali napačne predstavitve posamezne postavke,
- zanesljivost pomeni, da postavke v računovodskih izkazih ne vsebujejo pomembnih napak in pristranskih stališč ter da zvesto predstavljajo tisto, za kar trdijo, da predstavljajo ter da so konti in knjižbe na njih popolni in zanesljivi; zanesljivost obsega še zahtevo po previdnosti, ker so številni poslovni dogodki povezani z negotovostjo, in po dajanju prednosti vsebini pred obliko,
- primerljivost, ki pomeni, da je zaradi metodične enotnosti mogoče primerjati postavke v računovodskih izkazih istega podjetja za različna leta in postavke v računovodskih izkazih različnih podjetij, ter da so konti in knjižbe na njih metodično enotni.

ZGD vključuje temeljne računovodske predpostavke in kakovostne značilnosti računovodenja v 63. členu, ki določa splošna pravila računovodenja. Navedeni člen pravi, da za vrednotenje postavk v letnih računovodskih izkazih veljajo naslednja splošna pravila:

- predpostavlja se nadaljevanje družbe kot delujočega podjetja, uporaba metod vrednotenja se brez utemeljenih razlogov ne sme spreminjati iz enega v drugo poslovno leto (stalnost vrednotenja),
- treba je upoštevati načelo previdnosti, po katerem se izkažejo šele uresničeni dobički, toda že predvidljive izgube,
- odhodke in prihodke je treba upoštevati ne glede na to, kdaj so bili plačani oziroma prejeti,
- sestavine sredstev in obveznosti do virov sredstev je treba vrednotiti posamično,
- začetna bilanca stanja se mora ujemati s končno bilanco stanja prejšnjega poslovnega leta.

63. člen ZGD tudi določa, da je od splošnih pravil računovodenja dovoljeno odstopiti samo v izjemnih primerih, določenih v slovenskih računovodskih standardih, pri tem pa je potrebno v prilogi k izkazom pojasniti razloge za takšen odstop in opisati, kakšne učinke ima to na prikaz premoženja in obveznosti družbe, njenega finančnega položaja ter poslovnega izida.

Pri organizaciji računovodstva in računovodenja v podjetju ter sestavljanju računovodskih izkazov morajo računovodje upoštevati temeljne računovodske predpostavke in navedene kakovostne značilnosti računovodenja, pri tem pa uporabiti vso svojo ustvarjalnost, znanje in osebno zavzetost. Računovodska stroka postaja vedno bolj zahtevna, okolje, v katerem podjetja poslujejo in potrebe po ustreznih informacijah za poslovno odločanje pa od računovodij zahtevajo, da postanejo ustvarjalci novih ureditev v svojih okoljih. Podlago za to jim dajejo tudi slovenski računovodski standardi, ki s svojimi rešitvami slovensko računovodsko stroko postavljajo ob bok sodobnim rešitvam v svetu.

3.1.2. Razkritja oziroma pojasnila k računovodskim izkazom

Priloga k izkazom je sestavni del letnega poročila in tvori celoto z letnimi računovodskimi izkazi. Priloga k izkazom, katere vsebina je določena v 65. členu ZGD, je temeljna novost v računovodskem poročilu in od podjetij zahteva, da razkrijejo precej več informacij o svojem poslovanju, kot je bilo to potrebno do uveljavitve novele ZGD-F. Tudi v prenovljenih računovodskih standardih je navedenih veliko razkritij, ki jih morajo podjetja vključiti v računovodska poročila. S tem je bila odpravljena slabost prejšnjih določil ZGD in prejšnjih slovenskih računovodskih standardov, ki so zahtevali veliko manj razkritij v pojasnilih računovodskih izkazov kot mednarodni računovodski standardi.

Mednarodni računovodski standardi priporočajo naslednji vrstni red razkritij:

1. izjava o skladnosti z računovodskimi standardi (slovenskimi, lahko mednarodnimi ali drugimi),
2. izjava o podlagi (podlagah) za merjenje in o uporabljenih računovodskih usmeritvah,
3. podporne informacije za postavke, predstavljene v obrazcu posameznega računovodskega izkaza v zaporedju, v katerem so predstavljeni računovodski izkazi in posamezne postavke,
4. druga razkritja, med njimi možne obveznosti, obveze in druga denarno izražena razkritja ter nedenarno izražena razkritja.

65. člen ZGD zahteva, da priloga k izkazom, poleg podatkov in pojasnil, ki jih mora obsegati po določbah drugih členov ZGD in po slovenskih računovodskih standardih, obsega tudi:

1. Metode, uporabljene za vrednotenje posameznih postavk v letnih računovodskih izkazih in za izračun odpisov vrednosti. Pri postavkah, ki se izvirno glasijo na tujo valuto, mora biti pojasnjen tudi tečaj in način, po katerem so bile preračunane v domačo valuto.
2. Naslednje podatke za vsako od družb, v katerih kapitalu je družba neposredno ali posredno prek osebe, ki deluje za račun družbe, udeležena z najmanj 20%: njeno firmo in sedež, delež, s katerim je udeležena v njenem kapitalu, višino njenega lastnega kapitala in njen poslovni izid v poslovnem letu. Podatkov o družbi ni potrebo razkriti, če so ti nepomembni za resničen in pošten prikaz poslovanja ali če bi s tem tej družbi povzročili občutno škodo. V takšnem primeru moramo v prilogi k izkazom opozoriti, da smo zaradi morebitne povzročitve škode takšno razkritje podatkov opustili.
3. Če je družba družbenik v drugi družbi in neomejeno osebno odgovarja za obveznosti te družbe, mora razkriti: podatke o firmi, sedežu in pravnoorganizacijski obliki te družbe. Teh podatkov ni potrebno razkriti, če so ti podatki nepomembni za resničen in pošten prikaz poslovanja ali če bi z razkritjem tej družbi povzročili občutno škodo. V takšnem primeru je potrebno v prilogi k izkazom opozoriti, da so bila takšna razkritja opuščena, da bi se izognili povzročitvi škode.
4. Če ima družba odobreni kapital oziroma je pogojno povečala osnovni kapital mora navesti: višino odobrenega kapitala in število ter nominalno vrednost delnic, ki so bile v poslovnem letu izdane za odobreni kapital oziroma na podlagi pogojnega povečanja kapitala.

5. Če ima družba lastne deleže oziroma je med poslovnim letom imela lastne deleže mora razkriti (pred sprejetjem novele ZGD-F je bil to obvezni del poslovnega poročila):
 - nominalni znesek lastnih deležev, ki jih je družba oziroma tretja oseba za račun družbe pridobila oziroma odtujila v poslovnem letu, njihov delež v osnovnem kapitalu, datum njihove pridobitve, razlog za pridobitev oziroma odtujitev lastnih deležev in denarno vrednost nasprotne dajatve,
 - nominalni znesek lastnih deležev, ki jih je družba oziroma tretja družba za račun družbe v poslovnem letu sprejela v zastavo, in njihov delež v osnovnem kapitalu,
 - skupni nominalni znesek lastnih deležev, katerih imetnik je družba oziroma tretja oseba za račun družbe na bilančni presečni dan, in njihov delež v osnovnem kapitalu, skupni nominalni znesek deležev, ki jih ima družba oziroma tretja oseba za račun družbe na bilančni presečni dan v zastavi, in njihov delež v osnovnem kapitalu,
6. Če je družba izdala več razredov delnic, razkrije: število delnic vsakega razreda in njihov nominalni znesek.
7. Če je družba izdala dividendne obveznice, zamenljive obveznice, obveznice s prednostno pravico do nakupa delnic oziroma druge vrednostne papirje, ki dajejo imetniku pravico do udeležbe v dobičku družbe oziroma pravico do nakupa ali zamenjave za delnice družbe za vsako od teh vrednostnih papirjev, razkrije njihovo število in pravice, ki iz njih izhajajo.
8. Razčlenitev in pojasnilo zneskov rezervacij, izkazanih pod postavko druge rezervacije, če je obseg teh rezervacij pomembnejši.
9. Višino vseh obveznosti z rokom dospelosti daljšim od petih let, ločeno za vsako postavko obveznosti iz bilance stanja.
10. Višino vseh obveznosti, ki so zavarovane s stvarnim jamstvom (zastavno pravico in podobno), s podatki o obliki in načinu zagotovitve stvarnega jamstva, ločeno za vsako postavko obveznosti iz bilance stanja.
11. Skupni znesek finančnih obveznosti, ki niso izkazane v bilanci stanja, če so ti podatki pomembni za oceno finančnega položaja družbe. Pri tem morajo biti ločeno izkazane obveznosti iz naslova izplačila pokojnin in obveznosti do družb v skupini.
12. V primeru, ko se čisti prihodki od prodaje po posameznih področjih poslovanja družbe oziroma po zemljepisnih trgih med seboj zelo razlikujejo, jih moramo razčleniti. To velja za prodajo proizvodov oziroma opravljanje storitev, ki so značilni za redno poslovanje. Teh podatkov ni potrebno razkriti, če bi bila zaradi tega družba pomembneje oškodovana. Vendar pa je potrebno v tem primeru v prilogi k izkazu pojasniti, da je bilo zaradi omenjenih razlogov razkritje teh podatkov opuščeno.
13. Povprečno število zaposlenih v poslovnem letu, razčlenjeno po skupinah glede na izobrazbo.
14. Če je družba uporabila angloameriško različico členitve izkaza poslovnega izida (tretji odstavek 62. člena ZGD), prikažemo znesek stroškov dela, to je plač in stroškov socialnih zavarovanj.
15. Obseg, v katerem so na poslovni izid poslovnega leta vplivale metode vrednotenja posameznih postavk, ki so bile uporabljene zaradi uveljavitve davčnih olajšav. Če bo uporaba teh metod vrednotenja pomembneje vplivala na višino davčnih obveznosti v prihodnosti, mora biti ta vpliv podrobneje pojasnjen.
16. Skupni znesek vseh prejemkov, ki so jih za opravljanje funkcij oziroma nalog v družbi v poslovnem letu prejeli člani uprave, drugi delavci družbe, zaposleni na

podlagi pogodbe, za katero ne velja tarifni del kolektivne pogodbe in člani nadzornega sveta, ločeno za vsako od teh skupin.

17. Predujme in posojila, ki jih je družba odobrila članom uprave, drugim delavcem družbe, zaposlenim na podlagi pogodbe, za katero ne velja tarifni del kolektivne pogodbe in članom nadzornega sveta, ter poročstva družbe za obveznosti teh oseb. Za vsako od teh skupin oseb mora prikazati naslednje podatke:

- skupni znesek predujmov oziroma neodplačanih kreditov oziroma skupni znesek danih poroštev,
- obrestno mero in druge pomembnejše pogoje posojila,
- skupni znesek odplačil iz naslova vračil posojil v poslovnem letu.

18. Firmo in sedež obvladujoče družbe, ki sestavlja konsolidirano letno poročilo za najširši krog družb v skupini in v razmerju do katere je družba odvisna družba, ter navedbo mesta, kjer je mogoče pridobiti to konsolidirano letno poročilo.

19. Firmo in sedež obvladujoče družbe, ki sestavlja konsolidirano letno poročilo za najožji krog družb v skupini in v razmerju do katere je družba odvisna družba, ter navedbo mesta, kjer je mogoče pridobiti to konsolidirano letno poročilo.

Majhnim in srednjim družbam ni potrebno v prilogi k računovodskim izkazom razkriti vseh podatkov, ki jih navaja zgoraj naštetih devetnajst točk, vendar pa se obveznost razkritij razlikuje glede na to ali gre za majhno ali za srednjo družbo.

Majhnim družbam v prilogi ni potrebno razkriti oziroma pojasniti podatkov iz 17. do 19. točke ter koliko bremeni davek od dobička dobiček iz rednega poslovanja in dobiček, ustvarjen zunaj rednega poslovanja družbe, kar naj bi v bodoče urejal davčni predpis. Po novem ZGD lahko velike družbe združijo v izkazu poslovnega izida davek od dobička iz rednega poslovanja in davek od dobička, ustvarjen zunaj rednega poslovanja, in ju izkažejo v izkazu poslovnega izida v skupni postavki pred ugotovljenim čistim poslovnim izidom obračunskega obdobja. Vendar pa morajo v tem primeru velika podjetja davke prikazati ločeno v prilogi k računovodskim izkazom. Pri razkritjih majhnih družb tudi zadošča, da obveznosti z rokom dospelosti daljšim od petih let in obveznosti, ki so zavarovane s stvarnim jamstvom, v prilogi k računovodskim izkazom prikažejo v skupnem znesku in ne ločeno za vsako postavko posebej, kot morajo to storiti velike družbe. Določilo glede razkrivanja obveznosti z rokom dospelosti nad pet let in obveznosti, ki so zavarovane s stvarnim jamstvom, velja tudi za javno objavo srednjih družb, ki jim v javni objavi tudi ni potrebno razkrivati podatkov o izdanih obveznicah po 7. točki 65. člena ZGD in obsega, v katerem so na poslovni izid vplivale metode vrednotenja posameznih postavk, ki so bile uporabljene zaradi uveljavitve davčnih olajšav. Poleg navedenega pa za srednje družbe velja, da jim v prilogi k računovodskim izkazom in tudi v javni objavi ni potrebno razkriti podatkov o čistih prihodkih iz prodaje po področjih oziroma zemljepisnih trgih.

Na osnovi navedenih zakonskih določil v zvezi z obveznimi razkritji v prilogi k računovodskim izkazom družb vidimo, da je novela ZDG-F uzakonila razkritja določenih podatkov oziroma informacij, ki so jih družbe, ki so želele podati poštene in objektivne informacije o svojem poslovanju, v svojih letnih poročilih tudi doslej razkrivale. Vendar pa sem pri svojem revizorskem delu pogosto srečevala letna poročila in pojasnila k računovodskim izkazom, ki so bila po svoji vsebini in obsegu resnično skromna in minimalistična. Vsekakor je dobro, da so navedena razkritja postala zakonsko obvezna in se jim družbe, če tovrstna razkritja ne bodo v njihovem

interesu, ne bodo smele izogniti, kot se je to v preteklosti dostikrat dogajalo. Vendar pa je potrebno ob tem opozoriti, da slovenski računovodski standardi zahtevajo razkritja za vse pomembne zadeve družbe in določajo, da naravo in stopnjo pomembnosti družba opredeli v svojih internih aktih, na primer v pravilniku o računovodstvu ali drugem ustreznem internem aktu, ki ureja računovodenje v družbi. Iz tega sledi, da bo morala družba, ki v svojem internem aktu ne bo opredelila narave in stopnje pomembnosti razkritij, ki so zanjo pomembna, v letno poročilo vključiti vsa razkritja, ki jih navajajo slovenski računovodski standardi v posebnih poglavjih standardov, ki veljajo za posamezne postavke računovodskih izkazov.

3.1.3. Merjenje gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih in računovodskih razvidih

Bistvenega pomena za pošten in resničen prikaz poslovanja podjetja v računovodskih izkazih je izbira ustreznih računovodskih usmeritev pri izkazovanju in vrednotenju računovodskih postavk, ki naj bi jih podjetje dosledno uporabljalo iz leta v leto, spremenilo pa le v izjemnih primerih, na primer ob bistveni spremembi okoliščin poslovanja, in še v tem primeru bi morale pojasniti vpliv te spremembe na ugotovljeni rezultat poslovanja.

Ker poslovodstvo z izbiro računovodskih usmeritev in zlasti s spreminjanjem izbranih usmeritev lahko pomembno vpliva na ugotovitev poslovnega izida družbe in izkazanih postavk v računovodskih izkazih ter s tem na računovodske informacije, ki jih posreduje njihovim uporabnikom, je izbira računovodskih usmeritev izmed vseh dopustnih usmeritev in stalnost uporabe izbranih računovodskih usmeritev iz leta v leto izjemno pomembna. Poslovodstvo družbe bi namreč lahko v primeru oportunističnega obnašanja s spreminjanjem uporabljenih računovodskih usmeritev v okviru dopustnih možnosti doseglo, da bi se koristi ene interesne skupine povečale na račun druge, na primer: koristi lastnikov bi se lahko povečale na račun upnikov ali pa koristi poslovodstva na račun lastnikov (Slapničar, 2002, str. 25).

Tega dejstva se morajo uporabniki letnih poročil zavedati in zaradi tega so prav pojasnila o računovodskih usmeritvah običajno najboljše in najpomembnejši del pojasnil k računovodskim izkazom. V teh pojasnilih mora družba razkriti oziroma pojasniti:

- podlago oziroma podlage, ki jih je uporabila pri pripravi računovodskih izkazov,
- vsako posamezno računovodsko usmeritev, ki jo je potrebno poznati za pravilno razumevanje računovodskih izkazov.

Uporabniki računovodskih izkazov morajo poleg posameznih računovodskih usmeritev, uporabljenih pri sestavljanju računovodskih izkazov, poznati in razumeti tudi podlage, uporabljene za merjenje, na podlagi katerih so sestavljeni celotni računovodski izkazi (izvirna vrednost, dnevna vrednost, sedanja vrednost, poštena vrednost, iztržljiva vrednost).

Mednarodni računovodski standard 1 - Predstavljanje računovodskih izkazov navaja, da naj bi podjetje pri predstavljanju upoštevalo predvsem računovodske usmeritve glede:

- pripoznavanja prihodkov,
- načel uskupinjevanja, tudi odvisnih in pridruženih podjetij,
- poslovnih združenj,
- skupnih podvigov,
- pripoznavanja in amortiziranja opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih dolgoročnih sredstev,
- usredstvenja stroškov izposojanja in drugih odhodkov,
- pogodb o gradbenih delih,
- naložbenih nepremičnin,
- finančnih inštrumentov in finančnih naložb,
- najemov,
- stroškov raziskovanja in razvijanja,
- zalog,
- davkov, tudi odloženih,
- dolgoročnih rezervacij,
- stroškov pokojnin,
- prevajanja tujih valut in varovanja pred izgubo,
- opredelitve poslovnih in območnih odsekov ter podlag za razporejanje stroškov med odseki,
- opredelitve denarnih sredstev in njihovih ustreznikov,
- obračunavanja v inflacijskih razmerah ter
- državnih podpor.

Navedeni standard v nadaljevanju določa, da vsako podjetje upošteva naravo svojega poslovanja in usmeritve, za katere uporabnik pričakuje, da bodo razkrite. Tako se na primer pri zasebnih podjetjih pričakuje razkritje računovodske usmeritve o davku iz dobička in drugih davkih. Če podjetje veliko posluje v tujini, se pričakuje razkritje računovodskih usmeritev o pripoznavanju deviznih dobičkov in izgub ter o varovanju pred izgubami v zvezi s takšnimi dobički in izgubami. V skupinskih računovodskih izkazih se razkrije uporabljena usmeritev o opredeljevanju dobrega imena in manjšinskega deleža.

ZGD opredeljuje splošna pravila vrednotenja v 63. členu, kar je podrobneje predstavljeno v poglavju 3.1.1. te magistrske naloge, ki govori o temeljnih računovodskih predpostavkah in kakovostnih značilnostih računovodenja. Podrobneje pa jih določajo računovodska stroka in predvsem pravila računovodenja, ki so določena v uvodu k slovenskim računovodskim standardom. Ta pravila so v primerjavi s prejšnjimi posodobljena in dopolnjena s pravili iz mednarodnih računovodskih standardov. Posledica tega je, da so sedaj slovenski računovodski standardi skoraj v celoti usklajeni z mednarodnimi računovodskimi standardi oziroma, da so se razlike zelo zmanjšale.

3.1.3.1. Podlage za merjenje in vrednotenje postavk v računovodskih izkazih

Prvotni slovenski računovodski standardi so pri merjenju postavk v računovodskih izkazih uporabljali izvorno vrednost. Ta podlaga za merjenje postavk v računovodskih izkazih po pridobitvi sredstev in dolgov dopušča le ohranjanje njihove realne vrednosti, kar dosežemo z revalorizacijo sredstev, ne dopušča pa okrepitve oziroma

realnega povečanja sredstev. Značilnost prvotnih slovenskih računovodskih standardov je tudi poudarjena uporaba predpostavke previdnosti, ki v povezavi z izvirno vrednostjo ne dopušča uporabe načela poštene vrednosti oziroma jo omejuje (Odar, 2001a, str. 11).

Bistvena novost v prenovljenih slovenskih računovodskih standardih je, da pri podlagah za merjenje postavk v računovodskih izkazih sledijo sodobnim tokovom, ki izhajajo predvsem iz poslovnih financ in v vse večji meri vpeljujejo uporabo podlage za merjenje postavk v računovodskih izkazih po pošteni vrednosti. S tem spremenjeni slovenski računovodski standardi spreminjajo temeljni pristop in razumevanje računovodenja. V skladu z njimi naj bi resnično in pošteno prikazali stanje sredstev in obveznosti do njihovih virov ter poslovni in finančni izid podjetja. Zato je potrebno v večji meri upoštevati načelo poštene vrednosti, kar je v nasprotju s predpostavko previdnosti in upoštevanjem negotove prihodnosti. Prejšnji način uporabe predpostavke previdnosti kot temeljne računovodske predpostavke pri sestavljanju računovodskih izkazov ni natančno določal načina, kako se ugotavlja precenjenost sredstev in podcenjenost dolgov, kar je lahko veliko prispevalo k oblikovanju informacij, ki zabrišejo podatke o pošteni vrednosti sredstev in dolgov (Odar, 2001a, str. 11).

Za razumevanje merjenja gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih je potrebno najprej poznati različne podlage za merjenje, katerih osnovne razlage podajam v nadaljevanju.

Izvirna vrednost je ena najstarejših podlag za merjenje postavk v računovodskih izkazih. Izvirna vrednost sredstev je znesek plačanih denarnih sredstev ali njihovih ustreznikov ali pa poštena vrednost nadomestila, danega v trenutku nakupa, da bi podjetje pridobilo sredstva. Nekateri imenujejo to podlago kar podlaga nabavne vrednosti. Izvirne vrednosti so pri polproizvodih in proizvodih ter pri storitvah praviloma stroškovne vrednosti, imenovane proizvajalni stroški. Dolgove obravnavamo z zneski, prejetimi v zameno za obveznosti, pa tudi z zneski gotovine ali gotovinskih ustreznih, ki jih bo podjetje po pričakovanju moralo plačati za poravnano dolga (poravnalna vrednost, ki jo imenujemo tudi odplačna vrednost). Izvirne vrednosti dejansko pomenijo zamenjavo ene oblike sredstev ali dolgov za drugo, s tem pa se spremeni le njihova likvidnost in v večini primerov govorimo o presredstvenju.

Dnevna vrednost, ki se lahko imenuje tudi nadomestitvena vrednost in s katero obravnavamo sredstva, je znesek denarnih sredstev ali njihovih ustreznikov, ki bi jih bilo treba plačati, če bi v sedanosti kupili isto ali istovrstno sredstvo. Dolgove obravnavamo po nediskontirani vrednosti zneskov gotovine ali gotovinskih ustreznih, ki bi bili potrebni, da bi jih sproti poravnali. Kot navaja Odar (Odar, 2001a, str. 13), način ugotavljanja velikosti dnevne vrednosti za sredstva in dolgove ni sporen, če zanje obstaja popoln trg, ki zagotavlja te podatke vsak dan.

Iztržljiva vrednost je znesek denarnih sredstev ali njihovih ustreznikov, ki bi jih bilo mogoče v sedanosti pridobiti s prodajo sredstev na običajen način. Pri stvareh v zalogi govorimo o čisti iztržljivi vrednosti, ki je enaka iztržljivi vrednosti, zmanjšani za ocenjene stroške dokončanja in prodaje. Dolgove obravnavamo v velikosti njihove poravnalne vrednosti, to je v nediskontiranih zneskih gotovine ali gotovinskih

ustreznih, ki jih bo moralo podjetje poplačati v okviru poravnavanja dolgov. Iztržljivo vrednost bi lahko opredelili kot uresničljivo dnevno vrednost.

Sedanja vrednost kot podlaga za merjenje postavk v računovodskih izkazih izvira iz izvirne vrednosti in diskontirane vrednosti uresničenega denarnega toka. Sredstva in dolgove obravnavamo po sedanji diskontirani vrednosti prihodnjih čistih denarnih tokov. Gre za vrednost, ki jo lahko izračunamo, pri čemer se pojavljata dve neznanki: prva se nanaša na pričakovano uresničeno vrednost, druga pa na razvrednotenje te vrednosti na trenutek sedanosti. Navedeni neznanki je potrebno ocenjevati, pri tem pa je ocena odvisna od določitve tveganja tako glede diskontne mere kot tudi prihodnjih čistih denarnih tokov. Pri ocenjevanju nekaterih prihodnjih čistih denarnih tokov izhajamo tudi iz podatkov iz bilance stanja.

Poštena vrednost je tista, ki je v prenovljenih slovenskih računovodskih standardih pridobila najpomembnejšo vlogo. Slovenski računovodski standardi so pravila upoštevanja podlag za merjenje postavk v računovodskih izkazih po pošteni vrednosti povzeli iz mednarodnih računovodskih standardov. Po definiciji je poštena vrednost znesek, za katerega je sredstvo moč zamenjati oziroma obveznost poravnati med dobro obveščenimi in voljnimi strankami v preiščenem poslu (MRS 32.5 - Finančni instrumenti - Razkrivanje in predstavljanje).

Sredstva in dolgovi so na začetku v računovodskih razvidih in v računovodskih izkazih ovrednotena po izvirnih vrednostih, potem pa so ovrednotena po pošteni vrednosti. Katera vrednost je konkretno poštena vrednost, je odvisno od potreb vrednotenja.

Mednarodni računovodski standardi podrobneje opredeljujejo in pojasnjujejo kaj je poštena vrednost za posamezne potrebe vrednotenja:

- Poštena vrednost zemljišč in zgradb je navadno njihova tržna vrednost. Ta vrednost se določi z ocenitvijo, ki jo navadno opravijo strokovno usposobljeni cenilci (MRS 16.30). Poštena vrednost naprav in opreme je navadno njihova tržna vrednost, ki je prav tako ugotovljena s cenitvijo. Če pa gre za naprave in opremo posebne narave, ki se le redko prodajajo, razen kot sestavni deli obstoječega podjetja in ni nobenega dokaza za tržno vrednost, se ovrednotijo po zmanjšani nadomestilveni vrednosti (MRS 16.31).
- Za prevrednotovanje neopredmetenih dolgoročnih sredstev na njihovo pošteno vrednost upoštevamo delujoči trg. Če poštene vrednosti ne moremo ugotoviti na delujočem trgu, je knjigovodska vrednost sredstva prevrednotena vrednost na dan njegovega zadnjega prevrednotenja upoštevaje delujoči trg, zmanjšana za kasnejši amortizacijski popravek vrednosti in kasnejše nabrane izgube zaradi oslabitve (MRS 38.73).
- Pomembna novost spremenjenih slovenskih računovodskih standardov je ugotavljanje poštene vrednosti finančnih instrumentov. Pri tem se upoštevajo opredelitve MRS. Kadar s finančnim instrumentom trgujejo na dejavnem in plačilno sposobnem trgu, je njegova ponujena tržna cena, popravljena za stroške posla, do katerih bi prišlo pri dejanskem poslu na trgu, najboljši dokaz poštene vrednosti (MRS 32.81). V primeru nedelujočega trga ali če ta ni dobro razvit ali se na njem malo trguje glede na število instrumentov, katerih vrednost je treba določiti, na trgu ponujene cene niso v veliko korist pri ugotavljanju poštene vrednosti instrumenta.

V takšnih okoliščinah, ali ko na trgu ni na voljo ponujene tržne cene, se lahko za ugotavljanje poštene vrednosti uporabijo metode ocenjevanja. Med metodami, ki so se uveljavile na finančnih trgih, gre omeniti primerjavo s trenutno tržno vrednostjo drugega instrumenta, ki ima podobne bistvene značilnosti, analizo diskontiranih denarnih tokov in modele določanja cen opcij (MRS 32.82).

Odar (Odar, 2001a, str. 15) navaja, da je v zvezi z določanjem poštene vrednosti eno od najpomembnejših vprašanj povezano z načinom ugotavljanja poštene vrednosti, pri čemer so v teoriji in praksi najnaprednejše Združene države Amerike; US GAAP poznajo troje podlag za ugotavljanje poštene vrednosti (sedmi odstavek FAS 12), in sicer:

- tržno ceno na delujočem trgu,
- oceno, temelječo na cenah podobnih sredstev,
- oceno, temelječo na metodah ocenjevanja, ki vsebuje sedanjo vrednost ocenjenih prihodnjih denarnih tokov, določeno z uporabo ustrezne diskontne mere in drugih znanih metod ocenjevanja.

US GAAP sicer ne določajo vrstnega reda uporabe teh metod, vendar je logično, da jih uporabljamo po zaporedju, kot so našteje zgoraj. Tako se za sredstva, ki so uvrščena na delujoči trg, uporablja tržna vrednost na tem trgu. Za sredstva, za katera ni na voljo delujočega trga, obstaja pa tak trg za podobna sredstva, se uporablja druga možnost. Zadnja možnost naj bi se uporabila samo, če ni možno uporabiti prvih dveh.

SRS najprej že v uvodu, nato pa še v posameznih standardih opredeljujejo podlage za merjenje postavk, tako ob začetnem pripoznanju kot tudi v računovodskih izkazih.

Slovenski računovodski standardi določajo, da so sredstva tako v računovodskih razvidih kot tudi v računovodskih izkazih na začetku ovrednotena po izvornih vrednostih. Podjetje kasneje ob upoštevanju predpostavke previdnosti izkazuje sredstva bodisi po izvorni bodisi po tržni vrednosti, in sicer po tisti, ki je manjša. Kot izvirna vrednost pri stvareh se šteje nabavna vrednost oziroma stroškovna vrednost. Tržna vrednost je poenostavljeno zamišljena kot nadomestitvena vrednost, razen če je ta večja od čiste iztržljive vrednosti (kadar se šteje kot tržna vrednost čista iztržljiva vrednost) ali manjša od čiste iztržljive vrednosti, zmanjšane za kosmati dobiček (kadar se šteje kot tržna vrednost za kosmati dobiček zmanjšana čista iztržljiva vrednost). Načelo manjše vrednosti se mora upoštevati pri novem izkazovanju knjigovodske vrednosti. Knjigovodska vrednost je v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi prikazana tudi kot razlika na dveh ali več različnih kontih.

Dolgovi so v računovodskih razvidih in tudi v računovodskih izkazih v začetku ovrednoteni po izvornih vrednostih. Ob upoštevanju predpostavke previdnosti je potrebno kot novo knjigovodsko vrednost upoštevati večjo vrednost od dveh možnih, to je bodisi izvirna bodisi tržna vrednost. Kot tržna vrednost se šteje poravnalna vrednost.

Zaradi pomembnosti postavke kapitala, moramo njenemu merjenju nameniti posebno pozornost. Izvirna vrednost kapitala je njegov nominalni znesek, ki so ga lastniki vplačali ali ki se je kasneje pojavil pri poslovanju, pa ga lastniki podjetju še niso

odtegnili. Slovenski računovodski standardi upoštevajo finančno pojmovanje kapitala. To dejansko pomeni, da če zanemarimo izplačila in nova vplačila kapitala, je podjetje ohranilo kapital v primeru, če ima na koncu obračunskega obdobja toliko kapitala kot ga je imelo na začetku obračunskega obdobja, njegova kupna moč pa je enaka; vsak znesek nad ravniyo, potrebno za ohranjanje kapitala je čisti dobiček, pod ravniyo, potrebno za ohranjanje kapitala, pa je čista izguba. Zaradi tega pri kapitalu govorimo tudi o ohranjeni kupni moči kapitala, ki je preračunana izvirna vrednost kapitala, dosežena z njegovim prevrednotenjem, v primeru spreminjanja kupne moči domače valute. V računovodskih razvidih ne upoštevamo tržne vrednosti kapitala. Tržna vrednost kapitala je tista, ki se realizira pri prodaji delnic po njihovi ceni na borzi vrednostnih papirjev oziroma prenosu lastništva po delih ali v celoti glede na pošteno vrednost teh vrednostnih papirjev.

3.1.3.2. Prevrednotovanje gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih in računovodskih razvidih

Spremenjeni slovenski računovodski standardi so revalorizacijo sredstev in dolgov opustili in namesto tega vpeljali prevrednotovanje, ki pomeni spremembo prvotno izkazane vrednosti gospodarskih kategorij. Gre za vsebinsko spremembo, ki naj bi omogočila izkazovanje gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih po resnični in pošteni vrednosti, kar naj bi podjetja dosegla s tem, da bi sredstva in obveznosti po začetnem pripoznavanju po izvirnih vrednostih kasneje prevrednotovala. Pri tem standardi ločijo:

- prevrednotenje, ki je posledica spremembe kupne moči domače valute, merjene v evrih, ki ga imenujemo splošno prevrednotenje in
- prevrednotenje, ki je posledica spremembe cen gospodarskih kategorij.

Splošno prevrednotenje se opravlja le pri kapitalu, in sicer na koncu poslovnega leta, če se v prejšnjem koledarskem letu tečaj evra do tolarja poveča za več kot 5,5%. S tem se v skladu s finančnim pojmovanjem kapitala ohranja splošna kupna moč kapitala in se torej čisti dobiček za posamezno obračunsko obdobje pripozna le po zagotovitvi ohranitve splošne kupne moči kapitala glede na stopnjo domače inflacije. Razlike, ki se pojavijo pri kapitalu, merjene v evrih, je potrebno knjižiti v dobro splošnega prevrednotovalnega popravka kapitala, razčlenjenega po sestavinah kapitala (osnovni kapital, kapitalske rezerve, rezerve iz dobička, preneseni čisti dobiček, zmanjšan za čisto izgubo, vendar brez čistega poslovnega izida zadnjega poslovnega leta) in v breme izrednih odhodkov ali pa v breme prevrednotovalnega popravka posameznih osnovnih sredstev in dolgoročnih finančnih naložb, če se nanaša na postavke, pri katerih ni mogoče pričakovati trajne oslabitve.

Slovenski računovodski standardi zahtevajo od podjetij, da poleg tega, da opravijo obvezno prevrednotenje kapitala do evra, dodatno razkrijejo tudi učinke domače inflacije z indeksom rasti življenjskih potrebščin, s čimer naj bi ugotovili, kolikšen je realno ustvarjeni dobiček oziroma kolikšen bi bil dobiček, če kapitala ne bi revalorizirali z evrom, ampak upoštevaje stopnjo domače inflacije.

Prevrednotenje, ki je posledica spremembe cen gospodarskih kategorij, opravijo podjetja na koncu poslovnega leta ali med njim, zaradi:

- okrepitve sredstev in dolgov ter
- oslabitve sredstev in dolgov.

Pri tem je potrebno upoštevati, da je:

- oslabitev sredstev obvezna, krepitev sredstev pa dopustna,
- okrepitev dolgov obvezna, oslabitev dolgov pa dopustna.

To pomeni, da se bodo podjetja morala sama odločati ali bodo opravljala okrepitev sredstev in slabitev dolgov oziroma v kakšnih primerih bodo opravila takšno prevrednotenje. Pri tem bodo morala upoštevati načelo stalnosti, v svojem internem aktu o računovodenju pa določiti kriterije za določitev pomembnosti sredstev in merila za prevrednotovanje. Pri tem bodo morala podjetja proučiti tako kratkoročne kot tudi dolgoročne posledice okrepitve sredstev in dolgov, kar bo moralo poslovodstvo upoštevati, ko se bo o tem odločalo. Prevrednotovanje sredstev in dolgov ter njihovo izkazovanje v računovodskih izkazih po pošteni vrednosti naj bi izboljšalo njihovo izrazno moč.

Okrepitev sredstev je posledica povečanja pričakovanih prihodnjih gospodarskih koristi. Prevrednotovanje sredstev zaradi okrepitve lahko nastopi, če obstajajo utemeljeni tržni podatki, ki omogočajo povečanje knjigovodske vrednosti zemljišč, zgradb, opreme in finančnih instrumentov na višje poštene vrednosti, hkrati se prehodno poveča posebni prevrednotovalni popravek kapitala, razen če se pojavijo posebni primeri, obravnavani v posameznih slovenskih računovodskih standardih. Posebni prevrednotovalni popravek kapitala ima naravo prehodne rešitve, ker je končna rešitev vendarle odvisna od dejanskega iztržka, ki bo lahko šele vplival na poslovni izid. Amortizacija razlike med povečano in prvotno knjigovodsko vrednostjo zgradb ali opreme se mora pokrivati v okviru tako nastalega posebnega prevrednotovalnega popravka kapitala iz istih sredstev in ne sme bremeniti stroškov oziroma odhodkov.

Prenovljeni slovenski računovodski standardi za razliko od prejšnje ureditve dopuščajo tudi krepitev finančnih instrumentov v okviru dolgoročnih finančnih naložb in kratkoročnih finančnih naložb, prevrednotovanje zaradi okrepitve pa se praviloma ne pojavlja pri zalogah, ne pojavlja se pri terjatvah, denarnih sredstvih in kratkoročnih časovnih razmejitev. Tudi neopredmetena dolgoročna sredstva se zaradi okrepitve ne prevrednotujejo. Dolgoročne rezervacije se ne prevrednotujejo, se pravi, da se pri njih ne pojavlja niti krepitev niti oslabitev zaradi prevrednotovanja, se pa lahko na koncu leta ustrezno povečajo ali zmanjšajo tako, da je njihova vrednost enaka sedanji vrednosti izdatkov, ki so po predvidevanjih potrebni za poravnavo obveze.

Sredstvo je oslabiljeno, če njegova knjigovodska vrednost presega njegovo pošteno vrednost. Vrednost sredstev je potrebno v knjigah zmanjšati v primeru, če ni verjetno, da bodo prihodnje gospodarske koristi od njih takšne, da bodo ustrezale njihovi vrednosti pri uporabi. Ta se meri po diskontirani ocenjeni vrednosti prihodnjih denarnih tokov ali čisti prodajni ceni sredstva, če je ta višja. Načelo oslabitve sredstev izhaja iz denarnih tokov. Knjigovodska vrednost mora biti nadomeščena z enako vrednostjo, da ne pride do negativnega denarnega toka. Ko je potrebno knjigovodsko vrednost zmanjšati, se pojavi izguba zaradi oslabitve. Hkrati z

zmanjšanjem vrednosti sredstev v knjigah se povečajo prevrednotovalni poslovni odhodki ali prevrednotovalni finančni odhodki, razen če se pred tem pri istih sredstvih pojavi posebni prevrednotovalni popravek kapitala, ki ga je mogoče zmanjšati ob hkratnem zmanjšanju vrednosti ustreznih sredstev.

Vendar je potrebno upoštevati, da oslabitev sredstev ne sme omogočiti ustvarjanja skritih izgub in tudi ne skritih dobičkov (Odar, 2002, str. 64). Prenovljeni slovenski računovodski standardi, za razliko od prejšnjih, kot merilo oziroma podlago za oslabitev sredstev določajo nadomestljivo vrednost. Nadomestljiva vrednost je znesek, ki je enak čisti prodajni ceni sredstva ali njegovi vrednosti pri uporabi (to je diskontirani ocenjeni vrednosti prihodnjih denarnih tokov), in sicer tisti od obeh, ki je večja.

Okrepitev dolgov pomeni povečanje pričakovanega odtoka gospodarskih koristi zaradi povečanja njihove knjigovodske vrednosti. Knjigovodsko vrednost dolgov je zaradi okrepitev potrebno povečati do njihove dokazane poštene vrednosti in za razliko povečati prevrednotovalne poslovne ali prevrednotovalne finančne odhodke. Če pride do okrepitve dolgov, ki so bili pred tem oslabiljeni, je potrebno pri njih razliko, ki izhaja iz krepitve, obravnavati kot zmanjšanje posebnega prevrednotovalnega popravka kapitala.

Oslabitev dolgov pomeni zmanjšanje pričakovanega odtoka gospodarskih koristi zaradi zmanjšanja njihove knjigovodske vrednosti. Če pride do slabitve dolgov, se razlika prehodno obravnava kot prevrednotovalni popravek kapitala, pri dokončni poravnavi dolga pa kot prevrednotovalni poslovni prihodek oziroma prevrednotovalni poslovni odhodek.

3.1.4. Bilanca stanja

Bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz, v katerem je resnično in pošteno prikazano stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev ob koncu poslovnega leta oziroma na kakšen drug dan, na katerega je sestavljena. Členitev postavk v bilanci stanja je odvisna od velikosti družbe ter od namena poročanja, na primer ali gre za bilanco stanja, ki je vključena v letno poročilo ali je namenjena javni objavi v sredstvih javnega obveščanja ali morebiti za kakšne posebne potrebe notranjega računovodskega poročanja.

Splošna pravila o členitvi izkazov in podrobnejšo členitev bilance stanja določata 58. in 61. člen ZGD ter slovenski računovodski standard 24, ki členitev postavk iz navedenega zakona dopolnjuje z nekaterimi dodatnimi postavkami ter predvsem z določnejšimi in uveljavljenimi strokovnimi izrazi, uporabljenimi v kontnem načrtu. Bilanca stanja ali izkaz stanja, kot jo imenujejo SRS, ima lahko obliko dvostranske uravnotežene bilance stanja ali zaporednega stopenjskega izkaza stanja. V praksi se praviloma uporablja oblika dvostranske uravnotežene bilance.

V prilogi 1 navajam bilanco stanja, v kateri so postavke razčlenjene tako, kot to zahteva SRS 24, v prilogi 2 bilanco stanja za majhna podjetja, ki je lahko bistveno manj razčlenjena. Srednja podjetja, morajo sestaviti popolno bilanco stanja, ki pa jo lahko pri javni objavi skrajšajo v skladu s SRS 24.8., kar je razvidno iz priloge 3.

Podjetja lahko postavke v bilanci stanja, upoštevaje značilnosti poslovanja, po potrebi še bolj razčlenijo, postavk, ki ne izkazujejo stanja v tekočem niti v predhodnem letu pa ni potrebno prikazovati. Podjetja lahko postavke, ki so označene z arabskimi številkami, združijo, če s tem dosežejo boljšo preglednost in je vrednost združenih postavk nepomembna za resničen in pošten prikaz stanja, vendar morajo v tem primeru združene postavke ločeno prikazati v prilogi k izkazom.

Pred sestavo letne obračunske bilance stanja mora podjetje opraviti popis sredstev in obveznosti ter postavke v poslovnih razvidih uskladiti z dejanskim stanjem, ugotovljenim s popisom. V izkazih ni dovoljeno medsebojno pobotati aktivnih postavk s pasivnimi postavkami. V bilanci stanja izkaže družba zneske v dveh stolpcih, in sicer: v prvem uresničene podatke v obravnavanem obračunskem letu in v drugem uresničene primerljive podatke v enakem predhodnem obračunskem letu.

Zaradi sprememb slovenskih računovodskih standardov, ki so se v praksi pričeli uporabljati v letu 2002, lahko pričakujemo probleme pri izkazovanju postavk za preteklo leto v računovodskih izkazih. 6. odstavek 58. člena ZGD pravi, da je v primeru, ko vrednosti postavk preteklega leta niso primerljive z vrednostmi za tekoče obračunsko leto, potrebno vrednosti za preteklo leto ustrezno prilagoditi, neprimerljivost postavk in njihove prilagoditve pa morajo biti prikazane v prilogi k izkazom z ustreznimi pojasnili. V zvezi s tem SRS 24.7. določa, da se informacije za prejšnje obračunsko obdobje ne preračunajo. Da ne bi prišlo do nerazumevanja navedenih določb pri predstavljanju podatkov za predhodno obračunsko leto v računovodskih izkazih za leto 2002, je Slovenski inštitut za revizijo izdal Pojasnilo 1 k SRS 24 o izkazovanju podatkov za leto 2001 v bilancah stanja. To pojasnilo navaja, da se pri izdelavi letne bilance stanja in medletnih bilanc stanja za zunanje poslovno poročanje za leto 2002 informacije za prejšnje obračunsko obdobje ne preračunavajo po novih slovenskih računovodskih standardih, ampak se podatki glede na način izkazovanja smiselno izkazujejo v postavkah sredstev in obveznosti do njihovih virov sedaj veljavne sheme bilance stanja, pri tem pa upošteva pravilo pomembnosti. Iz pojasnila torej izhaja, da podatkov za leto 2001 ne bomo preračunavali po novem obračunskem sistemu, temveč bomo le dejansko izračunane vrednosti postavk za leto 2001 prerazporejali na ustrezne postavke v novo predpisanih bilančnih shemah. Enako velja tudi za prikazovanje podatkov za leto 2001 v ostalih računovodskih izkazih za leto 2002.

Za potrebe notranjega poročanja lahko podjetje v prvem stolpcu izkaže načrtovane podatke za naslednje obdobje in v drugem stolpcu uresničene podatke v obravnavanem obračunskem obdobju, lahko pa v prvem stolpcu prikaže uresničene podatke v obravnavanem obračunskem obdobju in v drugem načrtovane za isto obdobje. Pri sestavljanju predračunske bilance stanja mora podjetje uporabiti enako metodologijo kot pri sestavljanju obračunske bilance stanja, saj sicer podatki niso medsebojno primerljivi.

Pri knjigovodskem razvidovanju in obračunavanju posameznih kategorij sredstev in obveznosti, ki so nato prikazane tudi v bilanci stanja, je potrebno upoštevati določila slovenskih računovodskih standardov od številke 1 do 12, ki obravnavajo posamezne vrste sredstev in obveznosti. Vsak standard posebej je sistematično sestavljen in za vsako vrsto sredstev ter obveznosti obdeluje: razvrščanje, pripoznavanje in odpravljanje pripoznanj, začetno računovodsko merjenje, prevrednotovanje,

uskupinjevanje in razkrivanje. Obseg magistrske naloge ne dopušča podrobnejše obravnave posameznih kategorij sredstev in obveznosti. Zato navajam samo nekaj najpomembnejših novosti v prenovljenih slovenskih računovodskih standardih, ki bodo vplivale na izkazane vrednosti postavk v računovodskih izkazih:

- Ukinjena je revalorizacija sredstev in obveznosti z rastjo življenjskih potrebščin.
- Obstajata dva načina prevrednotovanja kapitala: splošno prevrednotenje, ki je posledica spremembe splošne kupne moči v razmerju do evra in posebno prevrednotenje, ki je vezano na okrepitev sredstev in prej ni bilo dovoljeno.
- Vpeljan je posebni prevrednotovalni popravek kapitala za posamezne vrste osnovnih sredstev in finančnih naložb.
- Finančni najem se po novem izkazuje po netu načelu, to je vrednost na današnji dan.
- Dobo koristnosti dobrega imena bomo lahko z utemeljitvami podaljšali do največ 20 let.
- Osnovno sredstvo se prične amortizirati z naslednjim mesecem potem, ko se prične uporabljati za opravljanje dejavnosti in ne več, ko je usposobljeno za uporabo.
- Drobní inventar katerega posamična vrednost po računu dobavitelja ne presega 100 evrov lahko razporedimo med material, drobní inventar, katerega vrednost ne presega 500 evrov pa lahko izkazujemo skupinsko v okviru osnovnih sredstev.
- Med dolgoročnimi finančnimi naložbami se pojavi postavka naložbene nepremičnine, ki jih ima podjetje v posesti za trgovanje ali dane v finančni najem, da bi z njimi dolgoročno doseglo donose.
- Donosi terjatev in obveznosti se poračunajo neposredno preko prihodkov in odhodkov, konta revalorizacijskega izida ni več.
- Za vrednotenje zalog so dopustne vse metode, slovenski računovodski standardi pa priporočajo uporabo metode FIFO, to je metoda zaporednih cen, kar pomeni usklajevanje stanja zalog z zadnjimi cenami.
- Standardi ne dovoljujejo več oblikovanja dolgoročnih rezervacij za investicijsko vzdrževanje.
- V skladu s SRS 19 se lahko med dolgoročnimi rezervacijami pojavijo "odloženi davki", ki izhajajo iz razlik med računovodskim in obdavčljivim poslovnim izidom. Namen te postavke je omogočiti prikaz pravega dobička ne glede na to, kako davčni predpisi priznavajo prihodke in odhodke.
- Izredni prihodki in izredni odhodki so, podobno kot v mednarodnih računovodskih standardih opredeljeni precej ožje in zajemajo samo izredne dogodke (na primer posledice naravnih nesreč).
- Stroški se izkazujejo v razredu 4 - stroški in ne več tudi med odhodki (tako so se na primer izkazovale obresti).

3.1.4.1. Razkrivanje postavk v bilanci stanja

Novela ZGD-F in prenovljeni slovenski računovodski standardi se z zahtevami po številnih razkritjih približujejo mednarodnim računovodskim standardom, kljub temu pa mednarodni računovodski standardi še vedno zahtevajo več razkritij v primerjavi z našimi standardi.

Za vsa podjetja so obvezna pojasnila, ki jih zahteva ZGD, za podjetja, ki so zavezana k reviziji računovodskih izkazov pa tudi razkritja, ki jih navajajo slovenski računovodski standardi.

SRS 24 določa, da pojasnila k bilanci stanja vsebujejo:

- informacije o podlagi za sestavitev bilance stanja in posebnih računovodskih usmeritvah, izbranih in uporabljenih pri pomembnih poslih in poslovnih dogodkih,
- informacije, ki jih zahtevajo slovenski računovodski standardi in zakon o gospodarskih družbah ter niso predpisane v obrazcu bilance stanja,
- dodatne informacije, ki niso predpisane v obrazcu bilance stanja, so pa za pošteno predstavitev potrebne.

V zvezi z računovodskimi usmeritvami podjetje v pojasnilih opiše:

- podlage za merjenje gospodarskih kategorij v bilanci stanja,
- računovodske usmeritve, potrebne za pravilno razumevanje bilance stanja,
- vrste sprememb računovodskih usmeritev in računovodskih ocen ter razlog zanje in njihov znesek; če tega zneska ni mogoče izračunati je to potrebno razkriti,
- vrsto in znesek popravka bistvene napake.

Če podjetje ni predstavilo drugje, mora vsaj v pojasnilih k bilanci stanja pojasniti osnovne podatke, ki se tičejo njegovega statusa: sedež in pravno obliko podjetja ter državo, naravo poslovanja in najpomembnejše dejavnosti, ime morebitnega obvladujočega podjetja, število zaposlenecv na koncu obdobja in povprečno število v obdobju.

V bilanci stanja se upošteva delitev čistega dobička in poravnavanje čiste izgube, potem ko računovodske izkaze sprejme ustrezn organ. To se pravi, da uporabo dobička za pokrivanje izgube, za oblikovanje zakonskih rezerv, rezerv za lastne deleže in statutarnih rezerv, ki jo v skladu s 228. členom ZGD sprejme uprava in za oblikovanje drugih rezerv iz dobička, o čemer lahko skupaj odločata uprava in nadzorni svet, podjetje upošteva že pri sestavitvi bilance stanja za obravnavano obračunsko obdobje. Dividende v zvezi z obračunskim obdobjem, za katero je sestavljena bilanca stanja in druge odločitve skupščine delniške družbe se knjižijo v naslednjem poslovnem letu.

Postavke v bilanci stanja so izkazane po neodpisanih vrednostih. Podjetja, ki so zavezana reviziji, morajo izdelati posebne razpredelnice za posamezne kategorije stalnih sredstev in v njih prikazati: začetne neodpisane vrednosti, za poslovno leto pa pridobitve, prekvalifikacije, odtujitve, amortizacijo ter prevrednotovalna doknjiženja na koncu poslovnega leta, ter na koncu kot rezultat tega končno neodpisano vrednost.

Razkriti je potrebno tudi katera sredstva in obveznosti so razporejena po področnih in območnih odsekih ter njihovi zneski. To velja tudi za sredstva in obveznosti, ki se nanašajo na ustavljeno poslovanje.

Podjetje zaradi potreb pri računovodskem proučevanju predstavi tehtano povprečno število navadnih delnic, uveljavljajočih se v obračunskem obdobju.

Podjetje razkriva posamezne postavke sredstev in obveznosti v skladu z zahtevami, ki jih navajajo posamezni SRS. Pri tem velja osnovno pravilo, da podjetja, ki niso zavezana k reviziji, razkrivajo samo zakonsko določene informacije in podatke, ostala pa so dolžna predstaviti razkritja v skladu s posameznimi slovenskimi računovodskimi standardi. Podjetje v svojem internem aktu o računovodenju opredeli naravo in stopnjo pomembnosti zadev, ki jih bo razkrivalo v pojasnilih. V kolikor tega v svojem internem aktu ne določi, mora v pojasnilih podati vsa razkritja, ki jih navajajo posamezni slovenski računovodski standardi.

3.1.5. Izkaz poslovnega izida

Izkaz poslovnega izida, ki je prav tako kot bilanca stanja temeljni računovodski izkaz, v katerem družba resnično in pošteno prikaže poslovni izid za poslovno leto ali medletna obdobja, za katero se sestavlja, je opredeljen v 62. členu ZGD in SRS 25. Izkaz poslovnega izida družba sestavi bodisi za splošne bodisi za posebne namene, za potrebe zunanjega in tudi za potrebe notranjega računovodskega poročanja. Izkaz poslovnega izida ima obliko stopenjskega zaporednega izkaza.

Obseg in členitev postavk v izkazu poslovnega izida je odvisna od obsega in razčlenitve postavk v njem. Pri izbiri ustrezne oblike upošteva podjetje tudi značilnosti svoje dejavnosti in značilnosti svojih mednarodnih stikov.

Pred spremembo ZGD-F in slovenskih računovodskih standardov je podjetje lahko izbiralo med tremi različnimi oblikami izkazov poslovnega izida. Spremenjeni 62. člen ZGD in SRS 25 ne predvidevata več francoske različice izkaza poslovnega izida, temveč samo še nemško in angloameriško različico. SRS 25 daje prednost različici II (angloameriška različica), ki je bolj usmerjena k poslovnim potrebam in ne nemški različici, ki je bolj usmerjena k narodnogospodarskim analizam (Bohinc et al., 2002, str. 365,). Obe različici sta prikazani v prilogi, in sicer različica I (nemška različica) v prilogi 4 in različica II v prilogi 5. Razčlenitev izkaza poslovnega izida, ki je navedena v 62. členu ZGD, je v SRS 25 dopolnjena z nekaterimi dodatnimi postavkami ter določnejšimi in v računovodski stroki uveljavljenimi krajšimi strokovnimi izrazi, ki so uporabljeni tudi v kontnem načrtu.

Za zadnjo postavko »čisti poslovni izid obračunskega obdobja«, ki je identična v obeh različicah izkaza poslovnega izida, mora podjetje izkazati še naslednje postavke:

- Preneseni dobiček / Prenesena izguba
- Zmanjšanje (sprostitvev) kapitalskih rezerv
- Zmanjšanje (sprostitvev) rezerv iz dobička ločeno po posameznih vrstah teh rezerv
- Povečanje (dodatno oblikovanje) rezerv iz dobička ločeno po posameznih vrstah teh rezerv
- Bilančni dobiček / Bilančna izguba

Navedene podatke, ki so zlasti za lastnike zelo pomembni, lahko podjetje namesto v obrazcu izkaza poslovnega izida prikaže tudi v dodatku k izkazu ali v dodatku k izkazu gibanja kapitala.

Podjetje, pri katerem se določene možne postavke ne pojavljajo, lahko v uradni listini te postavke izpusti, razen če je njihov prikaz potreben zaradi izkazane istovrstne postavke v primerjalnem časovnem obdobju.

Tudi pri sestavljanju izkaza poslovnega izida veljajo nekatera identična pravila kot pri sestavljanju bilance stanja. Tudi v izkazu poslovnega izida so zneski prikazani v dveh stolpcih, ki lahko prikazujejo uresničene podatke v obravnavanem obdobju in uresničene v enakem prejšnjem obračunskem obdobju, ki se v izkazu ne preračunajo. Za notranje potrebe lahko izkaz poslovnega izida v enem stolpcu prikazuje načrtovane podatke za naslednje obračunsko obdobje in v drugem uresničene v obravnavanem obračunskem obdobju ali pa prikaže v enem stolpcu uresničene in v drugem stolpcu načrtovane podatke za obravnavano obračunsko obdobje. Tudi k izdelavi izkaza poslovnega izida podjetje pristopi šele potem, ko postavke v poslovnih razvidih uskladi z dejanskim stanjem, ugotovljenim s popisom.

Podjetje lahko glede na svojo velikost, potrebe in dejavnost, ter glede na to ali je obvladujoče ali odvisno podjetje, prilagodi osnovno razčlenitev postavk v izkazu poslovnega izida. Ustrezno ga prilagodi tudi poročanju po področnih in območnih odsekih ter medletnemu poročanju. Za medletno poročanje je izkaz poslovnega izida bolj zgoščen, mora pa zajemati najmanj vsako skupino in podskupino iz zadnjega letnega izkaza poslovnega izida in izbrana pojasnila, ki jih zahteva SRS 25. Srednja in velika podjetja morajo razčleniti čiste prihodke od prodaje še na prihodke, dosežene na domačem trgu in na prihodke, dosežene na tujem trgu. Podjetja, ki niso obvladujoča ali odvisna podjetja, v obrazcu poslovnega izida po različici I ne razčlenjujejo postavk od 9 do 13 oziroma po različici II postavk od 7 do 11; to pomeni, da ne razčlenjujejo postavk na del, ki je bil ustvarjen do pridruženih podjetij in na del, ki je bil ustvarjen do drugih podjetij.

3.1.5.1. Razkrivanje postavk v izkazu poslovnega izida

Tudi k izkazu poslovnega izida, enako kot k bilanci stanja, mora podjetje po prenovljenih SRS priložiti veliko več pojasnil kot prej. Podjetje mora, ne glede na to ali je bilo potrebno za posamezno poslovno leto opraviti splošno prevrednotenje kapitala ali ne, razkriti:

- poslovni izid, izračunan na podlagi splošnega prevrednotenja po preračunu s pomočjo evra,
- poslovni izid, izračunan na podlagi rasti cen življenjskih potrebščin.

Pojasniti mora tudi morebitne potrebe v zvezi z ohranitvijo kupne moči kapitala ter s kritjem že obstoječih in predvidenih naložb.

V pojasnilih k izkazu poslovnega izida podjetje pojasni tudi:

- informacije o podlagi za pripravo izkaza poslovnega izida in posebnih računovodskih usmeritvah, ki jih je uporabilo pri pomembnih poslih in drugih poslovnih dogodkih,
- informacije, ki sicer niso predpisane v obrazcu izkaza poslovnega izida, vendar jih zahtevajo slovenski računovodski standardi in zakon o gospodarskih družbah,

- dodatne informacije, ki niso predpisane v obrazcu izkaza poslovnega izida, vendar so za pošteno predstavitev potrebne.

Obvezna pojasnila k izkazu poslovnega izida za vsa podjetja navaja zakon o gospodarskih družbah, podjetja, ki so zavezana k reviziji, pa morajo navesti tudi razkritja, ki jih navajajo slovenski računovodski standardi.

Najpomembnejša pojasnila, ki jih slovenski računovodski standardi zahtevajo v zvezi z računovodskimi usmeritvami, uporabljenimi v izkazu poslovnega izida, so:

- podlage za merjenje gospodarskih kategorij,
- računovodske usmeritve, potrebne za pravilno razumevanje izkaza,
- vrsta sprememb računovodskih usmeritev in računovodskih ocen ter razlog zanje, pa tudi njihov znesek; če zneska ni mogoče izračunati je potrebno to dejstvo razkriti,
- vrsto in znesek bistvene napake.

Če podjetje ni pojasnilo drugod osnovnih podatkov o sebi, mora v pojasnilih k izkazu poslovnega izida predstaviti sedež in pravno obliko, naravo poslovanja in najpomembnejše dejavnosti, ime obvladujočega podjetja ter število zaposlenih na koncu obdobja ali njihovo povprečje v obračunskem obdobju.

V pojasnilih podjetje razkrije tudi možno izgubo, ki še ni pripoznana kot odhodek in kot obveznost, ker nista izpolnjena pogoja, da je a) verjetno, da bodo prihodnji dogodki potrdili zmanjšanje vrednosti kakega sredstva ali nastanka dolga na dan bilance stanja in b) da je znesek izgube mogoče razumno izmeriti. Pri tem podjetje poda informacije o vrsti možnega pojava in negotovih dejavnikih, ki bi lahko vplivali na prihodnji poslovni izid, ter oceno vrednostno izraženega učinka ali izjavo, da taka ocena ni mogoča. Tovrstno razkritje lahko podjetje opusti le v primeru, če je možnost izgube malo verjetna.

Tudi možni dobiček je potrebno razkriti v pojasnilih, če je verjetno, da bo dosežen, ne sme pa ga podjetje v izkazih pripoznati kot prihodek ali kot sredstvo. Podjetje poda informacije o vrsti možnega pojava in negotovih dejavnikih, ki bi lahko vplivali na prihodnji poslovni izid in oceno vrednostno izraženega učinka oziroma izjavo, da taka ocena ni možna.

Podjetje je dolžno posebej predstaviti čisti dobiček, ki pripada navadnim delničarjem in posebej čisti dobiček, ki pripada prednostnim delničarjem. Predstaviti mora osnovni in popravljeni čisti dobiček na delnico za vse razrede navadnih delnic; predstavitev je nujna tudi, če so razkriti zneski negativni (izguba na delnico). Čisti dobiček, ki pripada navadnim delničarjem predstavi kot osnovni čisti dobiček in kot popravljeni čisti dobiček. Popravljeni čisti dobiček se od osnovnega čistega dobička razlikuje za a) morebitne dividende za popravljalne možnostne navadne delnice, odštete pri izračunavanju osnovnega čistega dobička, b) obresti, pripoznane v obračunskem obdobju za popravljalne možnostne navadne delnice in c) druge morebitne spremembe prihodkov in odhodkov, izhajajoče iz zamenjave popravljalnih možnostnih navadnih delnic.

Če se poveča število uveljavljajočih navadnih ali možnostnih navadnih delnic zaradi izdaje brezplačnih delnic na podlagi prenosa rezerv v delniški kapital podjetja ali

posebne premije obstoječim delničarjem ali razcepitve delnic oziroma zmanjšanja zaradi obratne razcepitve, mora podjetje popraviti izračun osnovnega in popravljenega čistega dobička na delnico za vsa predstavljena obračunska obdobja. Če pride do teh sprememb po dnevu bilance stanja, vendar pred objavo računovodskih izkazov, se v izračunih na delnico taka sprememba števila delnic upošteva, kar je potrebno razkriti. Hkrati se osnovni in popravljeni čisti dobiček na delnico vseh prikazanih obdobj popravita za učinke bistvenih napak in popravkov, ki so posledice sprememb računovodskih usmeritev ter posledice sprememb poslovnih združitvev, ki pomenijo združitvev kapitalskih deležev.

Podjetje mora v pojasnilih pojasniti tudi določene vrste stroškov, kar je odvisno od različice izkaza poslovnega izida, ki ga uporablja. Tako mora:

- podjetje, ki izbere različico I, v prilogi pojasniti stroške po funkcionalnih skupinah, kot so nabavna vrednost prodanega blaga in proizvodjalni stroški prodanih proizvodov, stroške prodajanja in stroške splošnih dejavnosti, vse z vštetiimi ustreznimi stroški amortizacije,
- podjetje, ki izbere različico II, v prilogi pojasniti stroške po vrstah, kot so nabavna vrednost prodanega blaga in materiala, stroške porabljenega materiala, stroške storitev, stroške plač, stroške socialnih zavarovanj in posebej stroške pokojninskih zavarovanj, stroške amortizacije, prevrednotovalne poslovne odhodke pri neopredmetenih dolgoročnih sredstvih in opredmetenih osnovnih sredstvih ter prevrednotovalne poslovne odhodke pri obratnih sredstvih.

Pri razkrivanju posameznih kategorij v bilanci poslovnega izida podjetje upošteva tudi zahteve, ki jih navajajo SRS od 13 do 19, ki obravnavajo stroške, odhodke, prihodke in različne vrste poslovnega in finančnega izida.

V pojasnilih k poslovnemu izidu razkrije podjetje tudi vrste proizvodov in storitev v vsakem področnem odseku, o katerem poroča ter sestav vsakega območnega odseka; to razkrije tudi za proizvode in storitve iz ustavljenega poslovanja. Razkriti je potrebno tudi podlage za določanje cen prenosov med odseki ter vsako spremembo v tej zvezi. V posebni razpredelnici se prikažejo prihodki po področnih in območnih odsekih ter stroški po funkcionalnih skupinah. Podjetje razkrije tudi spremembe usmeritev, ki se uporabljajo pri poročanju po odsekih in pomembno vplivajo na informacije po odsekih.

3.1.5.2. Bilančni dobiček in njegova uporaba

Novela ZGD-F je poleg vrste drugih novosti, uvedla tudi novo kategorijo bilančni dobiček, ki ga prej nismo poznali. Bilančni dobiček moramo izračunati posebej. Nasploh sta novela ZGD-F in prenovljeni SRS 8, ki opredeljuje kapital, prinesla precej novosti na področju bilančnih postavk kapitala, razporejanja dobička in pokrivanja izgube. Pri tem gre tako za uvedbo novih oziroma spremenjenih strokovnih izrazov kot tudi za vsebinske novosti in spremembe pristojnosti pri razporejanju čistega oziroma bilančnega dobička ter pokrivanju izgube. Delniške družbe so morale te novosti upoštevati že pri računovodskih izkazih za poslovno leto 2001.

Na začetku poslovnega leta 2002 so morale vse družbe pri izdelavi otvoritvenih bilanc upoštevati nov kontni načrt in nove opredelitve kategorij v skladu z novostmi ZGD-F in prenovljenimi slovenskimi računovodskimi standardi. V spodnji preglednici prikazujem, kako so morala pri sestavljanju otvoritvene bilance na dan 1.1. 2002 podjetja v skladu s 60. členom ZGD-F in SRS 8.53 po novem izkazati posamezne kapitalske postavke iz bilance stanja na dan 31.12.2001.

Preglednica štev. 1: Prikaz postavk kapitala v otvoritveni bilanci na dan 1.1.2002

Bilanca stanja na dan 31.12.2001	Otvoritvena bilanca na dan 1.1.2002
Presežki vplačil kapitala	Kapitalske rezerve, to so zneski, ki jih družba pridobi iz vplačil, ki presegajo nominalne zneske deležev
Presežki vplačil kapitala za pridobitev dodatnih pravic iz deležev	Kapitalske rezerve, to so zneski, ki jih dodatno vplačajo družbeniki za pridobitev dodatnih pravic iz deležev
Proste rezerve, oblikovane na podlagi naknadnih vplačil družbenikov	Kapitalske rezerve, to so zneski drugih vplačil družbenikov na podlagi statuta (npr. naknadna vplačila)
Proste rezerve, oblikovane na podlagi poenostavljenega zmanjšanja osnovnega kapitala oziroma na podlagi zmanjšanja osnovnega kapitala z umikom deležev	Kapitalske rezerve, kot zneski na podlagi poenostavljenega zmanjšanja osnovnega kapitala oziroma na podlagi zmanjšanja osnovnega kapitala z umikom deležev
Zakonske rezerve	Rezerve iz dobička kot zakonske rezerve
Sklad za lastne delnice, oblikovan iz čistega dobička poslovnega leta in/ali iz prenesenega čistega dobička in/ ali iz rezerv ter njihovih revalorizacijskih popravkov	Rezerve iz dobička kot rezerve za lastne deleže; presežek nad zneskom v bilanci stanja izkazanih lastnih delnic se razporedi v dobro vira, iz katerega je bil oblikovan
Statutarne rezerve	Rezerve iz dobička kot statutarne rezerve
Proste rezerve, oblikovane iz prenesenega čistega dobička ali čistega dobička poslovnega leta	Druge rezerve iz dobička
Preneseni čisti dobiček	Preneseni čisti dobiček ali druge rezerve iz dobička

Ker prenovljeni slovenski računovodski standardi ne poznajo več revalorizacije posameznih ekonomskih kategorij, je potrebno v prejšnjih letih nabrano revalorizacijo na revalorizacijskih popravkih kapitala pripisati kategorijam kapitala, na katere se nanaša. Tako navedeni SRS 8.53 določa, da revalorizacijski popravek osnovnega kapitala predstavlja splošni prevrednotovalni popravek osnovnega kapitala, ki se lahko po postopkih za povečanje osnovnega kapitala iz sredstev družbe spremeni tudi v osnovni kapital, drugi revalorizacijski popravki pa so sestavni deli kategorij, na katere se nanašajo.

Pri dobičku je potrebno po novem razlikovati dva pojma: čisti dobiček in bilančni dobiček. Čisti dobiček je poslovni izid poslovnega leta in ga družba izkaže v izkazu poslovnega izida. Bilančni dobiček pa je rezultat naslednjih postavk (SRS 30.27.):

- čistega dobička oziroma čiste izgube poslovnega leta

- plus prenesenega dobička oziroma prenesene izgube
- plus zmanjšanja (sprostitve) kapitalskih rezerv
- plus zmanjšanja (sprostitve) rezerv iz dobička ločeno po posameznih vrstah teh rezerv
- minus povečanja (dodatnega oblikovanja) rezerv iz dobička ločeno po njihovih vrstah.

Pri nas lahko družbe bilančni dobiček prikažejo na enega od treh možnih načinov (Lipnik, 2002, str. 66):

- kot dodatne postavke v izkazu poslovnega izida za postavko čisti poslovni izid poslovnega leta,
- v dodatku k izkazu,
- če družba sestavi izkaz gibanja kapitala, ga prikaže v tem izkazu ali v dodatku k temu izkazu.

V zvezi s knjiženjem in posledično izkazovanjem v računovodskih izkazih je potrebno upoštevati SRS 30.27., na osnovi katerega se odločitve uprave in nadzornega sveta v zvezi z uporabo bilančnega dobička upoštevajo že v postavkah bilance stanja in izkaza gibanja kapitala za obravnavano poslovno leto, odločitve skupščine pa se knjižijo v novem poslovnem letu.

V zvezi z novostmi, ki jih je v zvezi z odločanjem o čistem dobičku ter pokrivanju izgube prinesla novela ZGD-F, je potrebno opozoriti zlasti na: pristojnosti o odločanju o čistem dobičku in obveznosti pokrivanja izgube.

Po novem ne velja več določilo prejšnjega 68. člena ZDG, po katerem so morale družbe razporediti čisti dobiček najkasneje v petih letih po sprejetju letnega poročila, morebitno izgubo pa pokriti najkasneje v petih letih v breme tedanjih prihodkov, nato pa z odpisi sestavin kapitala. Ta obveznost je v praksi družbam povzročala precejšnje probleme, zlasti zaradi nedoločenih ukrepov za kršitve (Kocbek, 2002, str. 36). Posledica takšnega določila je bila, da so se v praksi pojavljale družbe z negativnim kapitalom.

Po novem je uporaba čistega in bilančnega dobička točno določena v 228. členu ZGD. Navedena določba pomeni uskladitev z 2. kapitalno smernico Evropske unije. Vrstni red uporabe čistega dobička je točno določen in ga ni mogoče spreminjati. Če družba v poslovnem letu ugotovi čisti dobiček, ga mora v skladu s 1. odstavkom 228. člena ZGD že uprava uporabiti za naslednje namene po naslednjem vrstnem redu:

1. za kritje prenesene izgube,
2. za oblikovanje zakonskih rezerv, ki morajo znašati vsaj 10% ali v statutu določen višji znesek osnovnega kapitala,
3. za oblikovanje rezerv za lastne deleže, ki morajo biti v bilanci stanja za poslovno leto oblikovane v višini zneskov, ki so bili plačani za pridobitev lastnih deležev,
4. za oblikovanje statutarnih rezerv.

Če družba torej ustvari izgubo, jo mora pokriti iz novo ustvarjenega čistega dobička. ZGD ne predpisuje obveznosti pokrivanja izgube iz zakonskih ali drugih rezerv, niti iz rezerv iz dobička niti iz osnovnega kapitala, vendar to pomeni, da teh virov ni

mogoče uporabiti za druge namene oziroma za razdelitev delničarjem, ker nepokrita izguba avtomatično računsko zmanjšuje bilančni dobiček, to je torej dobiček, ki se lahko razdeli delničarjem. Dokler je izguba nepokrita, ni bilančnega dobička, lahko pa ima družba kljub temu v bilanci izkazane kapitalske rezerve in tudi druge rezerve iz dobička, ki so ostale iz preteklosti (Kocbek, 2002, str. 40). Če družba zaradi izgube ali zaradi prenizkega izkazanega čistega dobička nima na voljo dovolj čistega dobička, da bi oblikovala rezerve za lastne deleže in če nima na voljo drugega ustreznega vira za ta namen (druge rezerve iz dobička, statutarne rezerve, če jih lahko porabi za ta namen), je pridobitev lastnih delnic nezakonita.

228. člen ZGD je razdelil pristojnosti glede odločanja o tem, koliko preostalega čistega dobička po obvezni uporabi čistega dobička, ki jo določa citirani 1. odstavek navedenega 228. člena, bo ostalo v družbi in koliko se ga bo v obliki bilančnega dobička razdelilo lastnikom v obliki deležev iz dobička oziroma v obliki dividend, če gre za delniško družbo. Tako lahko uprava in nadzorni svet pri sprejemu letnega poročila iz zneska čistega dobička, ki ostane po uporabi čistega dobička za našteve namene iz 1. odstavka 228. člena ZGD, oblikujeta druge rezerve iz dobička, vendar za ta namen ne smeta porabiti več kot polovice zneska preostalega čistega dobička po obvezni uporabi, ki jo sprejme uprava. Izjemoma lahko statut pooblasti upravo in nadzorni svet, da je lahko ta delež tudi večji od polovice zneska čistega dobička, ki je ostal po obvezni uporabi čistega dobička, ki jo izvede uprava. Statutarno pooblastilo za oblikovanje večjih rezerv iz dobička ne velja, kadar so druge rezerve iz dobička že dovolj velike, da bi tako dosegle oziroma presegle polovico osnovnega kapitala. Če gre za družbo, s katere delnicami se ne trguje na organiziranem trgu, lahko statut pooblastilo uprave in nadzornega sveta omeji tudi na znesek, ki je manjši od polovice čistega dobička, ki ostane po obvezni uporabi po 1. odstavku 228. člena ZGD. Pri javni delniški družbi takšna omejitev pooblastil upravi in nadzornemu svetu ni možna. Če v skladu s 274. a členom ZGD nadzorni svet ne potrdi letnega poročila, ki ga pripravi uprava, potem o uporabi čistega dobička, ki ostane po njegovi obvezni uporabi po 1. odstavku 228. člena, v celoti odloči skupščina.

Skupščina odloča le o uporabi bilančnega dobička. Skupščina lahko bilančni dobiček v skladu s statutom nameni za dodatno oblikovanje drugih rezerv iz dobička, za razdelitev med delničarje in za druge namene, na primer za izplačilo zaposlenim, članom uprave ali nadzornega sveta. Skupščina lahko odloči tudi, da del bilančnega dobička ne razdeli, temveč ga prenese v naslednje obračunsko obdobje. Skupščina lahko sklene, da se celotni bilančni dobiček uporabi za oblikovanje dodatnih rezerv iz dobička. V naslednjih letih nato uprava in nadzorni svet skupno odločita, kolikšen del drugih rezerv iz dobička bosta prerazporedila v bilančni dobiček. Tako lahko pride do situacije, ko dejansko odločata o velikosti bilančnega dobička. Zato mora skupščina vsaj del bilančnega dobička v velikosti 4% osnovnega kapitala uporabiti za razdelitev med delničarje (368. člen ZGD), sicer lahko delničarji izpodbijajo sklep skupščine o uporabi bilančnega dobička.

O uporabi bilančnega dobička odloči skupščina s sprejetjem sklepa vsako leto najkasneje do konca osmega meseca po koncu poslovnega leta.

3.1.6. Izkaz finančnega izida

“V poslovanju podjetja so poslovne finance vezni element med vsemi poslovnimi področji. Vse poslovne odločitve (proizvodne, investicijske, tržne idr.) imajo namreč takšne ali drugačne finančne posledice, ki se skupaj izražajo na ravni podjetja” (Mramor, 1993, str. 22).

Pomena plačilne sposobnosti podjetja smo se v Sloveniji v celoti zavedli šele po prehodu v tržno gospodarstvo, ko so se zaradi plačilne nesposobnosti posameznih podjetij pojavili stečajni podjetji, ki so ogrozili tudi podjetja, ki so bila pomembni upniki nelikvidnih podjetij.

Takšni dogodki v našem gospodarskem prostoru so resno opozorilo odgovornim v podjetjih, da za presojo uspešnosti poslovanja podjetja ni edino merilo le poslovni izid (čisti dobiček), ki ga družba izkaže v letnem izkazu uspeha, temveč je potrebno več pozornosti namenjati tudi urejanju in strateškemu usmerjanju financ podjetja. S tem v zvezi so povezani problemi načrtovanja potrebnih denarnih sredstev za doseganje zastavljenih poslovnih ciljev in odločanja glede njihove uporabe.

V prejšnjih slovenskih računovodskih standardih je bil izkaz finančnih tokov zasnovan v precej bolj poenostavljeni obliki kot v mednarodnih računovodskih standardih in je služil predvsem spremljanju sprememb finančnega položaja podjetja. Ker se je tudi v Sloveniji pokazala potreba po izkazu finančnih tokov, ki bi se v večji meri približevali denarnim tokovom, je v prenovljenih slovenskih računovodskih standardih vključen standard 26, ki opredeljuje izkaz finančnega izida, ki se bo močno približal ureditvi v MRS 7 in služil podjetjem za spremljanje njihove plačilne sposobnosti. Prenovljeni SRS 26 je zamenjal tako izkaz finančnih tokov kot tudi izkaz denarnih tokov iz prejšnjih slovenskih računovodskih standardov. Tudi slovenska podjetja se zavedajo, da je pomen likvidnosti v tržnem gospodarstvu ključnega pomena in da je potrebno svojo plačilno sposobnost ustrezno načrtovati in spremljati. Ustrezno podporo temu naj bi nudil tudi SRS 26 - Izkaz finančnega izida.

Izkaz finančnega izida je temeljni računovodski izkaz, ki resnično in pošteno prikazuje spremembe stanja denarnih sredstev in njihovih ustreznikov za poslovno leto ali medletna obdobja. Izkaz finančnega izida ni obvezen za vse družbe, v skladu s 54. in 56. členom ZGD morajo izkaz finančnega izida sestaviti tiste družbe, ki so zavezane reviziji, to se pravi velike in srednje družbe ter tiste majhne družbe, s katerih vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu.

Izkaz finančnega izida je lahko tako predračunski kot obračunski, tako da lahko podjetje ugotavlja, kje so nastali odmiki glede na planirane denarne tokove in njihove ustreznike, ter poišče vzroke teh odmikov in sprejme ustrezne ukrepe, ki naj bi v bodoče preprečevali nastop odmikov od planiranih tokov oziroma naj bi morebitne odmike čim bolj zmanjšali. Enako kot v bilanci stanja in izkazu poslovnega izida, se tudi v izkazu finančnega izida podatki prikazujejo v dveh stolpcih, tako da je s takšnim prikazom zagotovljena primerjava med: uresničenimi podatki v obravnavanem in prejšnjem obračunskem obdobju, načrtovanimi podatki za naslednje obračunsko obdobje in uresničenimi podatki za obravnavano obračunsko obdobje, oziroma uresničenimi podatki v obravnavanem obračunskem obdobju in načrtovanimi za isto obdobje.

Kot instrument spremljanja likvidnosti družbe je zelo pridobil na veljavi zlasti predračunski izkaz, še zlasti po sprejetju Zakona o finančnem poslovanju, ki družbam nalaga, da morajo spremljati svojo plačilno sposobnost in sprejeti ustrezne ukrepe, če pride do nelikvidnosti podjetja. Na plačilno sposobnost podjetja vpliva torej pridobivanje denarnih sredstev in sposobnost preoblikovanja drugih sredstev v denarno obliko ter po drugi strani rok, v katerem zapadajo obveznosti (Turk et al., 1994a, str. 271).

Izkaz finančnega izida je lahko izdelan za različna medletna obdobja (mesečno, tedensko, dnevno), pri čemer je lahko njegova oblika bolj zgoščena, zajemati pa mora najmanj vsako skupino in podskupino, ki jo navaja v SRS 26 predvidena oblika tega izkaza ter pojasnila, ki jih zahteva ta standard. Izkaz finančnega izida za poročanje po področnih in območnih odsekih je omejen le na finančne tokove pri poslovanju.

Prejšnji slovenski računovodski standardi so ločili med izkazom finančnih tokov (prejšnji SRS 26) in izkazom denarnih tokov (prejšnji SRS 27). Mednarodni računovodski standardi ne ločijo posebej izkaza finančnih tokov in izkaza denarnih tokov, temveč le izkaz finančnih tokov, ki ga opredeljuje MRS 7. MRS 7 - Izkaz finančnih tokov se v sedanji obliki uporablja od začetka leta 1994, ko je sedanji MRS 7 nadomestil dotedanji standard Izkaz sprememb finančnega stanja. V veliko evropskih državah in tudi v ZDA je izkaz finančnih tokov obvezen sestavni del računovodskih izkazov.

Prenovljeni SRS 26, ki po novem obravnava izkaz finančnega izida, se tako po vsebini kot obliki približuje MRS 7. Že sama sprememba imena izkaza, ki se ne imenuje več izkaz finančnih tokov temveč izkaz finančnega izida, daje večji poudarek finančnemu izidu, torej spremembi višine denarnih sredstev v obdobju, kot pa samim finančnim tokovom.

Za sestavljanje izkaza finančnega izida lahko uporabimo eno od naslednjih metod:

- neposredno metodo, ki jo standard navaja kot različico I ali
- posredno metodo, ki je označena kot različica II.

V izkazu finančnega izida po različici I so finančni tokovi izkazani kot prejemi in izdatki, torej kot povečanje in zmanjšanje denarnih sredstev. Neposrednost metode predstavlja neposreden način zbiranja podatkov. Izkaz finančnega izida po različici I ena je nadomestil prejšnji izkaz denarnih tokov (prejšnji SRS 27). Prenovljeni SRS 26 daje prednost neposredni metodi (različica I), oblika, za katero se bo podjetje odločilo, pa je odvisna predvsem od možnosti zagotavljanja podatkov in njegovih potreb pri poročanju. Oblika izkaza finančnih tokov, izdelanega po različici I je prikazana v prilogi 6. Pri tej metodi bodo podjetja spremljala dejanske prejeme in izdatke, ki jih bodo razporejala na ustrezne postavke izkaza finančnega izida. Največji problem te metode je veliko število podatkov, ki jih je potrebno razporejati na postavke izkaza finančnega izida.

Izkaz po različici II oziroma posredni metodi po prenovljenem SRS 26 sestavljamo iz dve zaporednih bilanc stanja in izkaza uspeha za vmesno obdobje ter vrste dodatnih

podatkov. Tako ugotavljamo pritoke in odtoke, ki jih skušamo čimbolj približati dejanskim prejemkom in izdatkom. Izkaz naj bi sestavljali bolj poglobljeno kot do sedaj ter pri tem uporabili tudi več dodatnih podatkov in s tem dosegli, da se izkaz finančnega izida, sestavljen po posredni metodi ne bi razlikoval od izkaza, sestavljenega po neposredni metodi. Oblika izkaza finančnega izida, izdelanega po različici II je prikazana v prilogi 7.

Izkaz finančnega izida naj bi, tako kot doslej, sestavljali bodisi v obliki dvostranske bilance ali v obliki stopenjskega izkaza. Veliko pa je vsebinskih novosti pri posameznih postavkah v navedenem izkazu.

Bilančna oblika izkaza finančnega izida vključuje štiri podbilance, in sicer:

- (A) finančni tokovi pri poslovanju
- (B) finančni tokovi pri naložbenju (investiranju)
- (C) finančni tokovi pri financiranju
- (Č) končno stanje denarnih sredstev, ugotovljeno iz finančnega izida v obdobju in začetnega stanja denarnih sredstev

Če sestavljamo izkaz finančnega izida po neposredni metodi, se v vsaki od podbilanc A, B in C izkažejo podatki o: a) prejemkih, b) izdatkih in c) prebitku prejemkov nad izdatki ali izdatkov nad prejemki.

V izkazu finančnega izida po posredni metodi v vsaki od podbilanc A, B in C izkažemo podatke o: a) pritokih, b) odtokih in c) prebitku pritokov nad odtoki ali odtokov nad pritoki.

V bilančni obliki izkaza finančnega izida prikažemo za vsako dejavnost posebej prejemke oziroma pritoke na levi strani, izdatke oziroma odtoke na desni strani, prebitek prejemkov nad izdatki ali izdatkov nad prejemki oziroma pritokov nad odtoki ali odtokov nad pritoki pa na tisti strani bilance, ki je manjša. V podbilanci Č na levi strani izkažemo začetno stanje denarnih sredstev in finančni izid v obdobju, na desni strani pa končno stanje denarnih sredstev.

Stopenjska oblika izkaza finančnih tokov je sestavljena tako, da se postavke nizajo v enakem zaporedju kot pri bilančni obliki v štirih podbilancah. Razlika je le pri podbilanci finančnih tokov pri naložbenju (podbilanca B), kjer je izkazan poseben seštevek, ki se nanaša na prebitek pritokov (prejemkov) pri poslovanju in naložbenju oziroma prebitek odtokov (izdatkov) pri poslovanju in naložbenju, za postavko, ki izkazuje pribitek pritokov (prejemkov) ali odtokov (izdatkov) pa posebni seštevek, ki se nanaša na celotni prebitek pritokov (prejemkov) v obdobju oziroma celotni pribitek odtokov (izdatkov) v obdobju in je enak postavki, ki jo imenujemo finančni izid v obdobju in je izkazana v podbilanci Č. K tej postavki moramo prišteti še začetno stanje denarnih sredstev v obračunskem obdobju, da dobimo stanje denarnih sredstev na koncu obdobja. Kot denarna sredstva se upoštevajo denarna sredstva v blagajni in na računih pri bankah, brez popravka zaradi prekoračitve na tekočih računih.

Iz izkaza finančnega izida so izključeni vsi pritoki in odtoki, ki niso povezani s prejemki in izdatki. Zato v dodatku izkaza finančnega izida prikažemo spremembe naložbenja in financiranja brez posredovanja denarnih sredstev, ki se nanašajo na:

- povečanje osnovnih sredstev povezano s hkratnim povečanjem osnovnega kapitala s stvarnimi vložki in ne z denarnimi vplačili, kar pomeni naložbenje in financiranje brez posredovanja denarnih sredstev,
- povečanje vplačanega vpisanega kapitala, povezano s povečanjem osnovnega kapitala, ki pomeni navidezno naložbenje in financiranje brez posredovanja denarnih sredstev in
- druge pomembnejše spremembe na strani naložbenja in financiranja brez posredovanja denarnih sredstev.

Pri sestavljanju izkaza finančnega izida po različici II je potrebno iz posameznih postavk izločiti vse učinke prevrednotenja, to je tiste, ki so upoštevani v postavkah v končni bilanci stanja in tiste, ki vplivajo na postavke v izkazu uspeha za obdobje, za katero sestavljamo izkaz finančnega izida. Da pa bo mogoče navedene izločitve opraviti, bo potrebno učinke prevrednotenja v bilanci stanja povezati z ustreznimi prevrednotovalnimi postavkami v izkazu uspeha. Na opisani način bomo zagotovili, da bodo lahko postavke finančnega izida prikazane v nominalnih vrednostih. Pri sestavljanju izkaza finančnega izida po neposredni metodi opisane izločitve ne bodo potrebne, saj bomo potrebne podatke pridobili iz drugih virov, na primer iz sprememb denarnih sredstev podjetja, pri čemer bodo prejemki in izdatki že izkazani v ustreznih nominalnih vrednostih.

SRS 26 dovoljuje pri posredni metodi prikazovanje posameznih postavk izkaza finančnega izida v pobotanih zneskih, razen sprememb pri kapitalu, ki se ne smejo pobotati. Pobotani zneski predstavljajo razliko med povečanjem in zmanjšanjem določene postavke v obračunskem obdobju. Če bi tovrstno pobotanje zmanjšanj in povečanj gospodarskih kategorij utegnilo zmanjšati izrazno moč tako dobljenih podatkov, je pobotanje potrebno omejiti.

Finančne tokove, ki so povezani z izrednimi postavkami, je potrebno tako po določenih prenovljenega SRS 26 kot tudi MRS 7 izkazati kot finančne tokove pri poslovanju, naložbenju ali financiranju, skladno z njihovo vsebino in jih razkriti ločeno.

Podjetje bo moralo v internem aktu opredeliti, ali bo sestavljalo izkaz finančnega izida po neposredni ali po posredni metodi, v bilančni obliki ali v obliki zaporednega stopenjskega izkaza. V pojasnilih izkaza finančnega izida bo moralo podjetje razkriti, ali je izkaz finančnega izida sestavljen po neposredni ali posredni metodi ter od kod izhajajo podatki za postavke v njem.

3.1.7. Izkaz gibanja kapitala

Izkaz gibanja kapitala je temeljni računovodski izkaz, ki resnično in pošteno prikazuje spremembe sestavin kapitala za poslovno leto ali za medletna obdobja, za katera se sestavlja. Tega izkaza ni potrebno sestavljati vsem družbam, temveč v skladu s 56. členom ZGD le velikim in srednjim družbam ter tistim majhnim družbam, s katerih vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu.

Izkaz gibanja kapitala je nov izkaz, ki ga pred prenovitvijo slovenski računovodski standardi niso poznali in nadomešča izkaz uporabe čistega dobička in kritja izgube po prejšnjem 56. členu ZGD, ki za razliko od izkaza gibanja kapitala ni prikazoval gibanja vseh postavk kapitala, temveč le poslovni izid, njegovo uporabo oziroma pokrivanje, če je bil le-ta negativen (Lipnik, 2001, str. 171)

Uvedba izkaza gibanja kapitala kot obvezne sestavine letnega poročila pomembno izboljšuje položaj uporabnikov računovodskih izkazov, saj vsebuje podatke o gibanju posameznih sestavin kapitala za obdobje poročanja in jim razkriva najpomembnejše poslovne dogodke in spremembe posameznih sestavin kapitala. Doslej so bili iz računovodskih izkazov razvidni le pobotani zneski sprememb kapitala, ki so pogosto zakrivali pomembna dogajanja. Zaradi velikega pomena in posebnih zahtev revizorjev, so že v prejšnjih letih mnoga podjetja izdelovala izkaze gibanja kapitala.

Izkaz gibanja kapitala je namenjen predvsem zunanemu poročanju, prav tako pa je uporaben za notranje informiranje v podjetju, saj pregledno prikazuje gibanje posameznih sestavin kapitala, vključno z uporabo čistega dobička in pokrivanjem izgube.

Izkaz gibanja kapitala lahko podjetje izdela tako, da prikazuje:

- I. le razdelitev čistega dobička kot sestavine kapitala oziroma poravnava čiste izgube kot odbitne postavke od kapitala ali
- II. vse sestavine kapitala, zajete v bilanco stanja, bodisi v skupinah bodisi posamično.

SRS 27, ki obravnava izkaz gibanja kapitala ne daje prednosti nobeni od predlaganih oblik. Vendar je izrazna moč II. različice, ki bolj celovito prikazuje poslovne dogodke, povezane s kapitalom, večja od I. različice, ki je omejena zgolj na prikazovanje čistega dobička oziroma izgube.

Pri tem ima lahko izkaz gibanja kapitala obliko:

- ločenih razpredelnic sprememb za vsako sestavino kapitala ali
- sestavljene razpredelnice sprememb vseh sestavin kapitala, ki je prikazana v prilogi 8.

SRS 27 predlaga kot izhodiščno obliko izkaz gibanja kapitala, prikazan na eni razpredelnici. V primeru, da izkaz gibanja kapitala izkazujemo na ločenih razpredelnicah, moramo sestaviti toliko razpredelnic, kolikor je različnih sestavin kapitala, kar zmanjšuje preglednost nad gibanjem celotnega kapitala. Prednost izkaza gibanja kapitala na ločenih preglednicah je v tem, da lahko zaradi primerjave prikažemo v enem stolpcu uresničene podatke v obravnavanem obračunskem obdobju in v drugem stolpcu uresničene podatke v enakem prejšnjem obdobju ali pa prikažemo v enem načrtovane podatke v naslednjem obdobju in v drugem uresničene v obravnavanem obdobju ali pa uresničene v obravnavanem obračunskem obdobju in načrtovane za isto obdobje. Če izdelamo izkaz gibanja kapitala na sestavljeni razpredelnici, tovrstne primerjave praviloma prenesemo med pojasnila.

Posamezne sestavine kapitala in njihovo gibanje v povezavi s poslovnimi dogodki so prikazane po posameznih stolpcih preglednice oziroma preglednic. Za vsako od sestavin kapitala je v posameznem stolpcu najprej prikazano začetno stanje v obravnavanem obdobju, sledijo mu možni pojavi, ki to stanje povečujejo ali znižujejo, nazadnje pa je navedeno končno stanje posamezne sestavine kapitala v obračunskem obdobju. Možni pojavi so prikazani v okviru treh kategorij:

- premiki v okvir kapitala pomenijo povečanje posameznih sestavin kapitala, vključno z izkazano izgubo,
- premiki v okviru kapitala pomenijo povečanje ene in zmanjšanje druge sestavine kapitala, zato ne smejo vplivati na spremembo celotne višine kapitala in
- premiki iz okvira kapitala pomenijo znižanje posamezne sestavine kapitala in hkrati tudi višine celotnega kapitala.

SRS 27 posebej navaja, da je poseben dodatek k izkazu gibanja kapitala bilančni dobiček. Ker sem o najpomembnejših zadevah, ki se tičejo bilančnega dobička že pisala v posebnem poglavju, tega ne navajam ponovno.

Glede razkritij v povezavi z izkazom gibanja kapitala SRS 27 zahteva, da se podrobno pojasnijo razlogi za vsako spremembo posamezne gospodarske kategorije ter povezavo premikov v kapital s spremembami gospodarskih kategorij v bilanci stanja in v izkazu poslovnega izida, prav tako pa je potrebno tudi premike iz kapitala pojasniti s spremembami gospodarskih kategorij v bilanci stanja in v izkazu poslovnega izida. Spremembe rezerv, splošnega prevrednotovalnega popravka kapitala in posebnih prevrednotovalnih popravkov kapitala je potrebno obravnavati po vrstah.

V letnem izkazu gibanja kapitala mora biti predstavljena tudi delitev čistega dobička in poravnava čiste izgube po sprejetju s strani ustreznega organa. Odločitve skupščine in morebitne odločitve glede dividend, ki jih skupščina sprejme, bodo predstavljene v izkazu gibanja kapitala za naslednje poslovno leto.

Izkaz gibanja kapitala tudi v mednarodnih računovodskih standardih nima dolge tradicije. S sprejetjem SRS 27 smo se tudi na tem področju poskušali približati mednarodnim računovodskim standardom. Kljub temu obstaja nekaj razlik med SRS 27 in MRS 1, ki obravnava izkaz sprememb lastniškega kapitala. V naši bilanci stanja sta preneseni čisti poslovni izid in čisti poslovni izid poslovnega leta ločeni sestavini kapitala, v bilanci stanja v skladu z mednarodnimi računovodskimi standardi pa sta ti dve kategoriji združeni v kategorijo zadržani čisti dobiček. Pri tem se moramo zavedati, da v naši bilanci stanja izkazani čisti poslovni izid ni več enak čistemu poslovnemu izidu, izkazanemu v izkazu uspeha. Do razlike prihaja zato, ker že uprava in nadzorni svet del čistega dobička v skladu s svojimi pristojnostmi uporabita za različne namene, kar se izkaže v bilanci stanja za obračunsko obdobje, v izkazu poslovnega izida pa ne.

Razlika med slovenskimi računovodskimi standardi, če ne upoštevamo razlik pri posameznih sestavinah kapitala, je tudi v tem, da SRS 27 deli možne pojave v zvezi s kapitalom na premike v kapital, premike v okviru kapitala in premike iz kapitala, v izkazu sprememb lastniškega kapitala po MRS 1 pa podjetje ločeno predstavi kot posebno sestavino:

- nabrane učinke sprememb računovodskih usmeritev in popravkov osnovnih napak,
- vsako postavko prihodkov in odhodkov, dobička ali izgube, ki se po zahtevah drugih standardov neposredno pripozna lastniškemu kapitalu (nepriznane v izkazu uspeha), in seštevke takšnih postavk,
- čisti dobiček ali izgubo v obdobju ter kapitalske posle z lastniki in razdelitev lastnikom (Lipnik, 2001, str. 179).

Kljub problemom, ki se bodo verjetno v praksi pojavili pri sestavljanju izkaza gibanja kapitala v Sloveniji, lahko upravičeno pričakujemo veliko zanimanje zanj pri njegovih uporabnikih, ki bodo prav zaradi tega izkaza odslej boljše informirani o dogajanjih na področju kapitala posameznih družb.

3.1.8. Uskupinjeni (konsolidirani) računovodski izkazi

Novela ZGD-F in prenovljeni računovodski standardi so prinesli vrsto vsebinskih novosti na področju konsolidacije oziroma uskupinjenja računovodskih izkazov. Medtem, ko ZGD podaja v 53. členu le splošni okvir konsolidiranja, slovenski računovodski standardi v primerjavi s prejšnjimi standardi konsolidaciji namenijo veliko več pozornosti. Skupina družb, ki so vključene v konsolidacijo je širše opredeljena, posamezni standardi vključujejo poglavja, ki podrobno določajo metode in postopke konsolidiranja, posebnosti vrednotenja posameznih gospodarskih kategorij v skupinskih računovodskih izkazih ter obvezna razkritja v zvezi s konsolidiranimi računovodskimi izkazi. Pomembna novost je tudi ta, da je potrebno po novem izdelovati konsolidirana letna poročila, ki vključujejo konsolidirano bilanco stanja, konsolidiran izkaz poslovnega izida, priloge h konsolidiranim izkazom, konsolidiran izkaz finančnega izida in konsolidiran izkaz gibanja kapitala ter poslovna poročila družb, ki so vključene v konsolidacijo, kot to določa 5. odst. 53. člena ZGD. V uvodu v slovenske računovodske standarde je določeno, da vse določbe o razkritjih v posameznih računovodskih izkazih smiselno veljajo v enakem obsegu tudi za skupinske računovodske izkaze. Navedena novost bo seveda uporabnikom računovodskih informacij zagotovila veliko bolj izčrpne informacije o stanju in poslovanju podjetij, ki tvorijo skupino.

Če v zvezi s konsolidiranjem primerjamo določila, ki so zapisana v ZGD s tistimi v SRS, vidimo nekatere razlike. Medtem, ko ZGD uporablja izraz konsolidacija oziroma konsolidirani računovodski izkazi, sta v SRS uporabljena termina uskupinjevanje in uskupinjeni računovodski izkazi. ZGD govori o nadrejenih in podrejenih družbah, SRS pa o obvladujočih podjetjih na eni strani ter o odvisnih, pridruženih ter skupaj obvladovanih podjetjih na drugi, ki predstavljajo podrejene družbe.

ZGD določa, da mora konsolidirano računovodsko poročilo izdelati družba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki je nadrejena družba eni ali več družbam s sedežem v Sloveniji ali izven nje, če je kot kapitalska družba organizirana bodisi nadrejena bodisi podrejena družba. ZGD navajajo, da je družba nadrejena družba drugi družbi (podrejeni) družbi:

- če ima večino glasovalnih pravic v drugi družbi, ali

- če ima pravico imenovati oziroma odpoklicati večino članov uprave ali nadzornega sveta druge družbe, ali
- če ima pravico izvrševati prevladujoči vpliv nad drugo družbo na podlagi podjetniške pogodbe ali na drugi pravni osnovi, ali
- če ima v drugi družbi najmanj 20% glasovalnih pravic in je bila večina članov uprave ali nadzornega sveta te družbe imenovana za obdobje, ko je potrebno izdelati konsolidacijo in so v času sestavljanja konsolidiranega računovodskega poročila še vedno na teh funkcijah, imenovani izključno zaradi izvrševanja glasovalnih pravic nadrejene družbe, ali
- če je delničar oziroma družbenik v drugi družbi in če na podlagi dogovora z drugim solastnikom te družbe nadzoruje večino glasovalnih pravic v tej družbi, ali
- če je udeležena v kapitalu druge družbe z najmanj 20 % in bodisi dejansko izvršuje prevladujoč vpliv v tej družbi bodisi sta obe s to družbo podrejeni enotnemu vodenju druge družbe.

Uskupinjene računovodske izkaze sestavi obvladujoče podjetje. Iz obveznega uskupinjenja pa so lahko izključena:

- odvisna podjetja, ki jih obvladujoče podjetje usmerja zgolj začasno in jih ima v svoji lasti z namenom, da jih bo odtujilo,
- odvisna podjetja, poslujoča v okviru strogih dolgoročnih omejitev, ki pomembno zmanjšujejo njihovo zmožnost, da bi svoja sredstva prenesla na obvladujoče podjetje.

Obvladujoče podjetje, ki je hkrati tudi samo odvisno podjetje, lahko od manjšinskih lastnikov kapitala pridobi privolitev, da samo ne sestavlja uskupinjenih računovodskih izkazov, temveč je le vključeno v konsolidacijo, ki jo izdelata njegovo obvladujoče podjetje. Seveda pa mora razloge za to pojasniti in razkriti. Skupinskih računovodskih izkazov tudi ni potrebno izdelati obvladujočemu podjetju, ki v seštevku zbirno skupaj z odvisnimi podjetji ne dosega kriterija za razvrstitev med srednje velika podjetja.

Bistvena novost v zvezi z uskupinjevanjem računovodskih izkazov, ki jo prinašajo prenovljeni slovenski računovodski standardi je, poleg kapitalske metode konsolidacije, ki jo uporabljamo v primeru obvladujočega ter od njega odvisnih podjetij in smo jo poznali doslej, uvedba metode sorazmernega uskupinjevanja. Sorazmerno uskupinjevanje se uporablja za konsolidiranje podjetij, ki jih obvladujoče podjetje obvladuje skupaj z nekom drugim. Postopki pri sorazmernem konsolidiranju so smiselno enaki postopkom pri popolnem konsolidiranju, le da se vsa sredstev in dolgovi ter prihodki in odhodki zajamejo samo do velikosti sorazmernega deleža, ki pripada obvladujočemu podjetju.⁴

Popolno uskupinjevanje pomeni združevanje računovodskih izkazov obvladujočega in njegovih odvisnih podjetij od postavke do postavke tako, da se sorodne postavke sredstev, dolgov, kapitala, prihodkov in odhodkov seštejejo in izločijo medsebojni prometi in razmerja v skupini, tako da je skupina predstavljena tako, kot da gre za eno samo podjetje. V postopku konsolidiranja je potrebno:

⁴ Več o konsolidacijskih metodah navaja Vrankar Mateja v knjigi Izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov - postopki in zgledi

- konsolidirati kapital, to pomeni izločitev finančne naložbe obvladujočega podjetja v kapital odvisnega podjetja ter izločitev sorazmernega dela postavk kapitala obvladovanega podjetja, ki pripada obvladujočemu podjetju ter obračun razlike iz konsolidiranja,
- izločiti medsebojne terjatve in dolgove,
- izločiti medsebojne prihodke in stroške oziroma odhodke,
- izločiti neiztržene čiste dobičke in čiste izgube, ki so posledica poslov znotraj skupine,
- ponovno obračunavati davke in jih časovno razmejiti ter
- posebej izkazati manjšinske deleže v kapitalu in v čistem dobičku.

V skladu s prenovljenimi slovenskimi računovodskimi standardi se kapitalska metoda uporablja pri vrednotenju dolgoročnih finančnih naložb v kapital odvisnih in pridruženih podjetij (to so podjetja, kjer ima obvladujoče podjetje najmanj 20 % delež lastništva), kar pomeni, da obvladujoče podjetje letno poveča dolgoročno finančno naložbo za del čistega dobička obvladovanega podjetja, ki mu pripada, kasneje dejansko prejeti deleži v dobičku pa zmanjšujejo prvotno izkazano povečanje finančne naložbe na podlagi udeležbe v dobičku.

S sedanjoureditvijo uskupinjevanja računovodskih izkazov smo se veliko bolj približali ureditvi v mednarodnih računovodskih standardih in 7. smernici EU. Ker bo potrebno odslej sestavljati tudi konsolidirana letna poročila in ne le konsolidirane računovodske izkaze, lahko upravičeno pričakujemo, da bo njihova uporabna vrednost veliko večja tako za zunanje kot tudi notranje uporabnike teh poročil.

3.1.9. Spremljanje in obvladovanje tveganj

Podjetja poslujejo v določenem okolju, v katerem so bolj ali manj izpostavljena različnim vrstam tveganj. Če hoče podjetje uspešno poslovati, mora tveganja pravočasno predvideti in s sprejetjem ustreznih ukrepov tudi čimbolj zmanjšati njihove morebitne negativne vplive. Posebno področje so različne vrste finančnih tveganj.

Slovenski poslovnofinančni standardi opredeljujejo finančno funkcijo kot eno temeljnih poslovnih funkcij, katere bistvena značilnost je tesna povezanost z drugimi temeljnimi finančnimi funkcijami, saj ima vsaka odločitev finančne posledice. Dejavnosti finančne funkcije so predvsem:

- predložitev financiranja podjetij in njihova uresničitev,
- predložitev in izvedba finančnih odločitev podjetja,
- izvedba plačilnega prometa v podjetju.

Finančna politika glede na opredelitev v Slovenskih poslovnofinančnih standardih obsega določanje in uresničevanje finančnih ciljev v okviru poslovne politike podjetja. Neposredni cilji finančne funkcije, s tem pa tudi finančne politike, so:

- zagotavljanje optimalne kratkoročne in dolgoročne plačilne sposobnosti podjetja,
- prispevanje k dolgoročni donosnosti lastniškega kapitala,
- prispevanje k zmanjšanju tveganja v poslovanju,

- prispevanje k poslovni neodvisnosti podjetja.

Finančno nedisciplino širijo tisti dolžniki, ki sprejemajo večje obveznosti, kot jim jih omogočajo njihove finančne zmožnosti oziroma njihov denarni tok. Vzroke za finančno nedisciplino najdemo v nezadovoljivem delovanju blagovnega in finančnega trga, pomanjkljivi zakonodaji, nezadovoljivi učinkovitosti sodstva ter obnašanju upnikov in dolžnikov (Mlinarič, 2000, str. 33). Ravno zaradi potrebe po uvedbi večje finančne discipline med pravnimi subjekti v našem gospodarskem prostoru in potrebe po izbrisu ekonomsko nedelujočih subjektov, je bil leta 1999 sprejet Zakon o finančnem poslovanju podjetij. Ta zakon v primerjavi z Zakonom o gospodarskih družbah veliko bolj natančno določa odgovornost uprave za poslovanje družbe, poostril pa je tudi odškodninsko odgovornost uprave in nadzornega sveta do upnikov.

Zakon o finančnem poslovanju podjetju nalaga, da mora poslovati po načelih likvidnega (kratkoročna plačilna sposobnost) in solventnega (dolgoročna plačilna sposobnost) poslovanja. Da bi ta cilj doseglo, mora za zavarovanje pred likvidnostnimi tveganji oblikovati in izvajati politiko rednega upravljanja z likvidnostjo, ki po zakonu obsega:

1. načrtovanje pričakovanih, znanih in morebitnih denarnih odtokov in zadostnih denarnih pritokov zanje,
2. redno spremljanje likvidnosti,
3. sprejemanje ustreznih ukrepov za preprečitev oziroma odpravo vzrokov nelikvidnosti.

Uprava podjetja je dolžna zagotoviti, da podjetje posluje v skladu z obravnavanim zakonom in poslovnofinančnimi načeli. Uprava mora zagotoviti redno spremljanje tveganj, ki jim je podjetje izpostavljeno pri svojem poslovanju in z ustreznimi ukrepi obvladovati:

- likvidnostna tveganja,
- tveganja neizpolnitve nasprotne stranke,
- obrestna, valutna in druga tržna tveganja,
- tveganja zaradi izpostavljenosti do posamezne osebe oziroma skupine oseb (9. člen Zakona o finančnem poslovanju podjetij).

O naštetih vrstah tveganj mora podjetje poročati tudi v svojem letnem poročilu. Podjetje mora zato, da bi zadostilo navedenim zahtevam, najprej ustrezno organizirati finančno funkcijo v podjetju in vzpostaviti ustrezen in zanesljiv informacijski sistem, ki zbira, arhivira in obdeluje podatke, na njihovi podlagi pa informacije za finančno odločanje, informacije o izvajanju finančnih odločitev in informacije o uspešnosti finančnih odločitev. Na osnovi ustreznih informacij podjetje gradi svoj proces obvladovanja tveganj, v katerem zagotavlja, da bo kljub tveganjem poslovalo tako, da bo doseglo svoje cilje. Proces obvladovanja tveganj podjetje začne z oblikovanjem strateškega načrta obvladovanja tveganj, nadaljuje pa z načeli in metodami merjenja in obvladovanja tveganj (Bergant, 2000, str. 85). V strateškem načrtu obvladovanja tveganj podjetje odgovori na vprašanja, kot so na primer: katera tveganja bo prevzelo in katerim se bo skušalo izogniti, zakaj naj bi obvladovalo posamezna tveganja in kako naj bi jih obvladovalo.

Zaradi velikega pomena tveganj v zvezi s poslovanjem podjetja, mora podjetje o tem tudi poročati v letnem poročilu. Prenovljeni slovenski računovodski standardi v posameznih standardih določajo, katera so obvezna razkritja v zvezi s tveganji pri posameznih sredstvih oziroma virih, s čimer so se približali ureditvi v mednarodnih računovodskih standardih. Slovenski računovodski standardi za posamezne vrste sredstev in obveznosti nalagajo obvezna razkritja v zvezi s tveganji.

V letnem poročilu mora podjetje opisno in vrednostno razkriti vrste tveganj, ki jim je izpostavljeno in aktivnosti pri upravljanju tveganj. Razkriti je potrebno politiko podjetja ter cilje in strategije za doseganje ciljev, ki so povezani z različnimi vrstami tveganj. Pri vrednostnem razkrivanju tveganj je podjetje dolžno v skladu s posameznimi slovenskimi računovodskimi standardi pri posameznih vrstah sredstev in obveznosti razkriti predvsem:

- izpostavljenost različnim vrstam tveganja,
- obseg in vrste inštrumentov, ki jih je podjetje uporabilo za zavarovanje pred tveganjem,
- pri izpostavljenosti obrestnemu tveganju se razkrivajo pogodbeni roki za plačilo ali za popravek obrestne mere, odvisno kateri nastopi prej, ter dejanske obrestne mere, če se uporabljajo,
- pri izpostavljenosti zaupanjskemu (kreditnemu) tveganju razkrije podjetje delež zavarovanih terjatev do kupcev in terjatev po posameznih bonitetnih skupinah kupcev,
- pri valutnem tveganju razkrije terjatve in obveznosti po valutah in po zapadlosti in njihovo zavarovanje pred valutnim tveganjem.

Zaradi večje vloge, ki jo poročanju o upravljanju tveganj namenjajo prenovljeni računovodski standardi lahko upravičeno pričakujemo, da bodo v bodoče podjetja tudi temu področju poročanja namenila v svojih letnih poročilih več pozornosti. Ker lahko zaradi večje izpostavljenosti tveganju podjetja določene terjatve in dolgove prevrednotujejo, bodo v takšnih primerih morala pojasniti morebitne slabitve oziroma krepitve terjatev in obveznosti v letnih računovodskih izkazih.

3.1.10. Revidiranje računovodskih izkazov

Zunanje revidiranje letnih računovodskih izkazov je potrebno ločiti od notranjega revidiranja, s katerim se ukvarja notranje revizijska služba. Zunanje revidiranje računovodenja je kasnejše presojanje poštenosti in resničnosti računovodskih podatkov, zlasti v letni bilanci stanja, izkazu poslovnega izida in drugih računovodskih izkazih, ki ga opravijo pooblaščen revizorji, ki niso zaposleni v podjetju, ki ga revidirajo. Revidiranje računovodskih izkazov je zbiranje dokazov o trditvah v računovodskih izkazih podjetja in uporabljanje teh dokazov za preverjanje njihove skladnosti s splošno sprejetimi računovodskimi standardi ali drugimi temelji računovodstva (Taylor, Glezen, 1996, str. 33) Revidiranje računovodskih izkazov je potrebno ločiti od širšega zunanjega revidiranja računovodenja in poslovanja ter raznih svetovalnih poslov, ki jih po naročilu podjetja tudi lahko opravljajo zunanji revizorji.

Zunanji revizorji delujejo v javnem interesu, zaradi česar morajo svoje delo opravljati odgovorno, neoporečno, nepristransko, neodvisno in poklicno skrbno. Revidiranje računovodskih izkazov naj bi prispevalo predvsem k njihovi zanesljivosti, saj naj bi bilo pritrdilno mnenje revizorja o računovodskih izkazih neke družbe uporabnikom teh računovodskih izkazov jasno zagotovilo, da se nanje lahko zanesejo.

V Sloveniji se je revizijska stroka pričela pospešeno razvijati v letu 1994, to je po sprejetju Zakona o revidiranju v letu 1993. Pred tem je nekdanja Služba družbenega knjigovodstva opravljala revizijo družb, v katerih je bil vložen tuj kapital. Revizijska stroka se je ob močni podpori Slovenskega inštituta za revizijo v naši državi zelo hitro razvijala. Leta 2001 je bil sprejet nov Zakon o revidiranju.

Revidiranje računovodskih izkazov opravlja skupina revizorjev, ki jo vodi pooblaščen revizor, ki je odgovoren za opravljeno revizijo in tudi podpiše poročilo o revidiranju. V Sloveniji se uporabljajo mednarodni standardi revidiranja. Revidiranje računovodskih izkazov poteka v dveh fazah. V prvi fazi se opravi spoznavanje poslovanja podjetja in preizkušanje računovodenja ter notranjega kontroliranja v podjetju, da bi na tej osnovi opredelili tveganja pri preizkušanju podatkov v letnih računovodskih izkazih in obseg takšnega preizkušanja, ki bo omogočal pooblaščenemu revizorju izraziti mnenje o računovodskih izkazih. V primerih, ko se je mogoče zanesti na delovanje notranjih kontrol v podjetju, je v drugi fazi, ko je na vrsti preizkušanje podatkov, ki je osrednje področje revidiranja, obseg revidiranja ožji kot v primerih, ko se ne moremo zanesti na delovanje notranjih kontrolnih postopkov v podjetju.

O opravljenem revidiranju poda pooblaščen revizor poročilo o revidiranju, v katerem poda mnenje o poštenosti in resničnosti računovodskih izkazov. Pooblaščen revizor lahko poda pritrdilno mnenje, mnenje s pridržkom ali odklonilno mnenje, lahko pa se mnenja tudi vzdrži, če ne more pridobiti dovolj dokazov oziroma podlag, da bi na njihovi osnovi lahko podal mnenje.

Po opravljenem revidiranju računovodskih izkazov revizor o ugotovljenih nepravilnostih oziroma pomanjkljivostih obvesti poslovodstvo v posebnem pismu, običajno pa se z upravo in včasih tudi z nadzornim svetom sestane ter jih podrobneje seznanj s potekom in ugotovitvami revidiranja. Doslej je moral pooblaščen revizor podati le mnenje o računovodskih izkazih. Prenovljeni ZGD pa v 54. členu govori o tem, da mora revizor pregledati letna poročila in ne samo letne računovodske izkaze. Navedeni člen v nadaljevanju pravi, da mora revizor pregledati poslovno poročilo v obsegu, potrebnem, da preveri ali je njegova vsebina v skladu z drugimi sestavinami letnega poročila. To zakonsko določilo precej razširja obseg dela in tudi odgovornost revizorjev, čeprav je za poslovno poročilo še vedno odgovorna uprava družbe.

3.2. ANALIZA POSLOVANJA

Podjetje redno analizira svoje poslovanje, da na ta način ugotavlja uspešnost svojega poslovanja v obračunskem obdobju v primerjavi s preteklim obdobjem, morebitno odstopanje od zastavljenih ciljev, in da svojo uspešnost primerja s primerljivimi podjetji v panogi in v okolju, v katerem posluje. Analiza poslovanja podjetja tako sodi tudi v letno poročilo, saj tako zunanjim kot tudi notranjim lastnikom nudi pomembne informacije o uspešnosti poslovanja in osnovo za sprejemanje poslovnih odločitev.

Poslovanje analiziramo tudi z analiziranjem podatkov iz letnih računovodskih izkazov. Analiziranje podatkov je presojanje ugodnosti, ki jo izražajo in iskanje izboljšav, na osnovi katerih bi usmerjali in uravnavali prihodnje delovanje. Analiziranje služi kot podlaga za odločanje v okviru upravljanja (Hočevar, 1998, str. 4,5).

Z analiziranjem poslovanja želijo v podjetju ugotoviti tudi vzroke, zakaj so poslovni rezultati takšni kot so. V ta namen morajo:

- vedeti, kakšni bi bili možni izidi glede na razmere pri poslovanju,
- kakšna sodila je potrebno uporabiti za oceno izidov,
- poznati podatke, ki jih je treba vključiti v analizo (Kavčič, 2002, str.155).

Običajno analiziranje poteka z analiziranjem odmikov, analiziranjem strukture bilance stanja ter uporabo računovodskih kazalnikov.

3.2.1. Analiziranje z odmiki

Ugotavljanje odmikov uresničenih velikosti računovodskih podatkov od njihovih sodil upošteva razloge za nastajanje teh odmikov. Na tej osnovi je zasnovano tudi presojanje možnih rešitev in predlaganje ukrepov. Najpogosteje se kot sodila pri računanju odmikov upoštevajo predračunske velikosti, zato je nujno, da je zagotovljena uporaba enakih metod pri sestavljanju predračunov in obračunov ter s tem tudi primerljivost podatkov.

Analiziranje z odmiki je uveljavljeno predvsem pri računovodskih kazalcih. Računovodski kazalci so absolutna števila, ki se nanašajo na pomembne gospodarske kategorije, o katerih obstajajo računovodski podatki, to so na primer: sredstva, osnovni kapital, prihodki, dobiček, izguba, prodajne cene na enoto, lastna cena na enoto in podobno. Kazalci kažejo stanje in razvijanje česa v denarni merski enoti. Računovodski kazalci se pojavljajo v finančnem računovodstvu, stroškovnem računovodstvu in poslovnem računovodstvu. Podjetje se, glede na svoje potrebe, samo odloči, katere kazalce bo izbralo.

SRS 29, ki med drugim obravnava računovodske kazalce, kot osnovni odmik z gospodarskega vidika navaja odmik pri poslovnem izidu, kjer se kot sodilo uporablja načrtovani poslovni izid. Lahko ga ugotavljamo na ravni podjetja ali na nižjih ravneh odločanja, na primer na mestih odgovornosti, poslovnih enotah. Seveda moramo spremljati tudi delne odmike, da z njimi pojasnimo odmik pri poslovnem izidu. Tako spremljamo odmike med:

- dejanskimi in načrtovanimi prihodki, kar je lahko posledica razlik med prodanimi količinami (ali prodajnimi cenami) in načrtovanimi količinami (ali prodajnimi cenami),
- uresničenimi stalnimi in načrtovanimi stroški, kar je lahko posledica drugačnih potroškov prvin poslovnega procesa ali njihovih cen,
- uresničenimi spremenljivimi stalnimi in načrtovanimi stroški, kar je lahko posledica drugačnosti potroškov na enoto dejavnosti, njihovih cen, količin poslovnih učinkov,

- uresničeni neposredni in načrtovani stroški, kar je lahko posledica drugačnosti potroškov prvin poslovnega procesa, njihovih cen, količin posameznih vrst,
- uresničeni zalogami nedokončanih in dokončanih proizvodov ter načrtovani proizvodi, ki so lahko posledica drugačnosti količin ter cen zalog.

Odmiki lahko nastajajo tako v finančnem kot v stroškovnem računovodstvu, zato jih tudi v obeh omenjenih računovodstvih ugotavljamo ter proučujemo razloge za pojavljanje razlik med sodilom in doseženim. Na osnovi ugotovljenih odmikov mora uprava podjetja in drugi, ki v podjetju odločajo, sprejeti ustrezne ukrepe, da se negativni odmiki odpravijo ali vsaj čimbolj zmanjšajo.

3.2.2. Analiziranje bilance stanja

Pri poslovanju mora vsako podjetje paziti, da ohranja primerno sestavo sredstev in njihovih virov. Ta sestava je seveda odvisna tudi od vrste dejavnosti s katero se podjetje ukvarja, okolja v katerem posluje, učinkovitosti in uspešnosti njegovega poslovanja. Analiza bilance stanja nam daje predvsem sliko ustreznosti financiranja posameznih vrst sredstev z ustreznimi viri in tudi ustrezno medsebojno skladno strukturo posameznih vrst sredstev in virov sredstev. Glede na to, govorimo o horizontalni ali vodoravni in vertikalni ali navpični analizi bilance stanja.

Pri navpični analizi bilance stanja presojamo ugodnost razmerij med posameznimi vrstami sredstev in virov, pri čemer najprej presojamo globalno sestavo vseh sredstev in nato sestavo sredstev znotraj posameznih skupin sredstev. Seveda presojamo to sestavo s primerjanjem v preteklih časovnih obdobjih, pri čemer primerjamo spremembe v sestavi sredstev in obveznosti vsaj na osnovi nekaj bilanc stanja, denimo petih ali celo desetih bilanc stanja, ki so sestavljene na zadnji dan zaporednih obračunskih let. Pri tem moramo izključiti vpliv inflacije na izkazana stanja, zato vse bilance prevedemo na stalne cene in zagotovimo, da so vse bilance izdelane z uporabo enakih računovodskih politik (Jackson, Sawyers, 2001, str. 449). Šele tako prirejene bilance so dobra podlaga za analiziranje.

Na osnovi spremljanja sprememb navpične strukture posameznih vrst sredstev in obveznosti skozi čas, lahko sklepamo tudi o premoženjski in poslovni elastičnosti podjetja. Kadar se na primer povečuje delež obratnih sredstev v vseh sredstvih podjetja, to pomeni, da se povečuje elastičnost podjetja, ter s tem tudi prožnost za doseganje poslovne in finančne uspešnosti. Na osnovi tega lahko sklepamo tudi na večjo stabilnost podjetja.

Pomembna informacija, ki jo dobimo iz navpične analize bilance stanja je tudi takoimenovano finančno vzvodje, to je delež tujih virov v vseh virih podjetja. Finančno vzvodje vpliva na donosnost in na plačilno sposobnost podjetja. Financiranje poslovanja s tujimi viri vpliva na stopnjo donosnosti lastnega kapitala, zato stroški financiranja vplivajo na obseg in delež tujih virov v vseh virih podjetja.

Dokler so mejni stroški tujih virov financiranja manjši ali enaki mejnim donosom uporabljenih virov, je za podjetje koristno, če se zadolžuje.

Pri vodoravni analizi bilance stanja ugotavljamo medsebojno usklajenost sredstev z viri financiranja teh sredstev. Na osnovi vodoravne analize proučujemo usklajenost oziroma enakost med:

- stalnimi sredstvi in kapitalom,
- stalnimi sredstvi, zalogami in dolgoročnimi terjatvami iz poslovanja na eni strani ter kapitalom, dolgoročnimi rezervacijami in dolgoročnimi obveznostmi na drugi strani,
- gibljivimi sredstvi, brez zalog in dolgoročnih terjatev iz poslovanja na eni strani in kratkoročnimi obveznostmi in pasivnimi časovnimi razmejitvami na drugi strani.

Primerjava različnih vrst sredstev z viri enake ročnosti pokaže ali podjetje upošteva pravila zdravega financiranja, se pravi:

- stalna sredstva, zaloge in dolgoročne terjatve iz poslovanja financiramo s kapitalom, dolgoročnimi rezervacijami in dolgoročnimi obveznostmi,
- gibljiva sredstva brez zalog in dolgoročnih terjatev iz poslovanja financiramo s kratkoročnimi viri, se pravi s kratkoročnimi obveznostmi in pasivnimi časovnimi razmejitvami.

Na splošno torej velja, da mora biti hitrost preoblikovalnosti sredstev skladna z dospevanjem obveznosti. Enako kot pri navpični analizi bilance stanja tudi pri vodoravni analizi velja, da primerjamo strukturo bilance stanja za več let in na osnovi primerjav sprememb iz leta v leto spremljamo izboljševanje ali slabšanje ustrezne horizontalne strukture bilance stanja podjetja.

3.2.3. Analiziranje z uporabo računovodskih kazalnikov

Uporaba računovodskih kazalnikov, ki so primerni za primerjavo v času in prostoru, je zelo razširjena. Vendar moramo preden pristopimo k računanju kazalnikov najprej ustrezno proučiti računovodske izkaze, na osnovi katerih bomo kazalnike računali. Potrebno je ugotoviti, ali so podatki v njih časovno primerljivi oziroma, če gre za bilance različnih podjetij, ali so te bilance medsebojno primerljive, se pravi, če so bile izdelane na osnovi uporabe istih računovodskih politik. V primeru, da temu ni tako, moramo računovodske izkaze najprej ustrezno prilagoditi, da postanejo primerljivi (Stickney, 1996, str. 186).

Računovodski kazalniki so relativna števila, ki se nanašajo na gospodarske kategorije, o katerih obstajajo računovodski podatki. Računovodski kazalniki kažejo razmerja med postavkami, ki so vsebinsko smiselne in iz različnih zornih kotov podajajo sliko o uspešnosti poslovanja podjetja.

Računovodski kazalniki se pojavljajo v finančnem, pa tudi v stroškovnem in poslovnem računovodstvu. Podjetje samo izbere tiste računovodske kazalnike, ki so glede na potrebe posameznih uporabnikov informacij najboljše, pri čemer seveda upošteva značilnosti svojega poslovanja in objektivne možnosti merjenja.

Izračun kazalnikov je običajno najenostavnejši del analize, saj gre za računsko operacijo. Veliko bolj so pri analiziranju s kazalniki problematične :

- opredelitve ekonomskih kategorij, ki jih primerjamo,
- izbira primernih ekonomskih kategorij za ta namen in
- opredelitve vsebine kazalnikov in s tem opredelitve podlag za ukrepanje (Kavčič, 2002, str. 162).

Pri analiziranju s pomočjo računovodskih kazalnikov se moramo zavedati možnih omejitev in problemov, ki se pri tem pojavljajo. V nadaljevanju navajam najpomembnejše probleme s katerimi se pri tovrstnih analizah najpogosteje srečujemo.

Ko pripravljamo analizo z računovodskimi kazalniki, moramo najprej med velikim številom možnih kazalnikov izbrati prave. Običajni širši izbor vsebuje med 40 do 60 kazalnikov, kar je seveda preveč. Problem prevelikega števila je mogoče zmanjšati z logično analizo v dveh fazah: v prvi fazi izločimo tiste kazalnike, ki z vidika uporabnikov informacij niso dovolj informativni, v drugi pa izločimo tiste, ki posredujejo bolj ali manj enake informacije z manjšo zanesljivostjo kot nekateri drugi kazalniki (Mramor, 1997, str. 8).

Probleme z izbiro ustreznih računovodskih kazalnikov nadgrajujejo problemi, povezani s kakovostjo zbranih podatkov. Zagotoviti je potrebno kakovost vhodnih podatkov, saj velja, da čim večja je, večja je tudi verjetnost, da bo analitična tehnika pokazala osnovne povezave med računovodskimi podatki (Duhovnik, 2002, str.78).

Pri primerjavi istovrstnih računovodskih kazalnikov med različnimi podjetji se je potrebno prepričati, da so kazalniki v različnih podjetjih izračunani na enaki podlagi, to je iz podatkov z enako vsebino. Pred analiziranjem je potrebno dobro preveriti, kakšne računovodske politike uporabljajo podjetja, katerih računovodske kazalnike primerjamo, saj uporaba različnih politik vpliva na primerljivost računovodskih izkazov. Na kategorije v računovodskih izkazih, ki so vključene v izračunane kazalnike lahko na primer vplivajo: metode amortiziranja osnovnih sredstev, metode vrednotenja zalog, politika krepitev in slabitve sredstev. Pri tem je potrebno upoštevati tudi značilnosti posameznega podjetja. Če na primer primerjamo kazalnike dveh podjetij, ki sicer opravljata isto dejavnost, pri tem pa eno posluje z lastnimi, drugo pa z najetimi osnovnimi sredstvi, se lahko dobljeni rezultati bistveno razlikujejo.

Posebno pozorni moramo biti pri kazalnikih, kjer se primerjajo statično opredeljene kategorije iz bilance stanja z dinamično opredeljenimi kategorijami iz izkaza poslovnega izida. V takšnih primerih je potrebno izračunati povprečno stanje postavk v bilanci stanja, za kar ne zadošča zgolj poznavanje stanja na začetku in na koncu leta. Zgolj končno stanje statično opredeljenih kategorij se sme uporabljati le pri sestavljanju medsebojno povezanih kazalnikov, pri čemer so potrebna posebna pojasnila.

Pri izračunavanju kazalnikov je potrebno upoštevati tudi morebitni vpliv sezonskih vplivov. Ta problem rešujemo z izračunavanjem povprečij ali z uporabo podatkov za obdobja, znotraj katerih se sezonski vplivi izenačijo.

Ko primerjamo istovrstne kazalnike v različni časovnih obdobjih, moramo izločiti vpliv inflacije, tako da uporabimo stalne cene, zagotoviti pa moramo tudi, da so

računovodski izkazi, na osnovi katerih računamo kazalnike, sestavljeni z uporabo enakih računovodskih politik.

Pri razlaganju kazalnikov je potrebno upoštevati, da lahko včasih tudi zavajajo, zaradi česar moramo pri kazalnikih, kjer takšna možnost obstaja, upoštevati tudi vpliv na druge kazalnike, se pravi, da je potrebno prikazati tudi medsebojno povezanost kazalnikov.

Različni avtorji razvrščajo kazalnike v skupine sorodnih kazalnikov, pri tem razvrščanju pa so zelo neenotni. SRS razvrščajo računovodske kazalnike glede na izhodišče v bilanci stanja in izkazu poslovnega izida ter glede na potrebe po finančnem in gospodarskem načinu presojanja v naslednje skupine:

- kazalniki stanja financiranja (vlaganja),
- kazalniki stanja investiranja (naložbenja),
- kazalniki vodoravnega finančnega ustroja,
- kazalniki obračanja,
- kazalniki gospodarnosti,
- kazalniki dobičkonosnosti in
- kazalniki dohodkovnosti ter
- kazalniki finančne tokovnosti, ki izhajajo iz izkaza finančnega izida.

Podjetje samo izbere, katere kazalnike bo uporabilo za svojo analizo. Med vsemi možnimi kazalniki, ki jih navaja SRS 29, je enajst kazalnikov takšnih, za katere SRS 30.28. pravi, da jih mora podjetje pri zunanjem poročanju obvezno vključiti v priloge k letnim računovodskim izkazom. V nadaljevanju po posameznih skupinah kazalnikov navajam samo tiste, ki jih morajo podjetja obvezno vključiti v svoja letna poročila, pri čemer sem se opirala predvsem na razlago posameznih kazalnikov avtorja Ivana Turka (Turk, 1996, str.17-36), ob smiselno povzetih poimenovanjih, ki jih uporabljajo prenovljeni slovenski računovodski standardi.

3.2.3.1. Temeljni kazalniki stanja financiranja (vlaganja)

Pri kazalnikih stanja financiranja izhajamo iz podatkov na pasivni strani bilance stanja. SRS 29.29. kot obvezna kazalnika navaja:

- stopnjo lastniškosti financiranja, ki predstavlja delež kapitala v obveznostih do virov sredstev,
- stopnjo dolgoročnosti financiranja, ki predstavlja razmerje med vsoto kapitala in dolgoročnih dolgov, skupaj z dolgoročnimi rezervacijami ter obveznostmi do virov sredstev.

Kazalnik stopnje lastniškosti financiranja kaže, kakšna je stopnja lastniškega financiranja, se pravi trajnega financiranja, ki so ga s svojimi vložki osnovnega kapitala omogočili lastniki. Njegova izrazna moč se razlikuje, če nevplačani vpisani kapital in odkupljene lastne delnice odštejemo tako v števcu kot v imenovalcu, ali pa tega ne storimo. Prvi primer prikazuje jasnejše trenutno stanje, drugi pa jasnejše stanje ob predpostavki, da bodo postavke terjatev do delničarjev spremenjene v denarna sredstva.

Kazalnik stopnje dolgoročnosti financiranja kaže dolgoročno financiranje, se pravi takšno, ki bo obstajalo več kot leto dni. Tudi pri tem kazalniku lahko enako kot pri kazalniku stopnje lastniškosti financiranja, števec in imenovalec zmanjšamo za nevplačani vpisani kapital in odkupljene lastne delnice ali pa to zanemarimo. V navedenih primerih se izrazna moč kazalnika razlikuje enako, kot je to opisano pri kazalniku stopnje lastniškosti financiranja.

3.2.3.2. Temeljni kazalniki stanja investiranja (naložbenja)

Pri izračunavanju kazalnikov stanja investiranja izhajamo iz podatkov na aktivni strani bilance stanja.

- Stopnja osnovnosti investiranja predstavlja delež osnovnih sredstev (po neodpisani vrednosti) v sredstvih.
- Stopnja dolgoročnosti investiranja je razmerje med vsoto osnovnih sredstev (po neodpisani vrednosti), dolgoročnih finančnih naložb in dolgoročnih poslovnih terjatev ter sredstvi.

Pri izračunavanju stopnje osnovnosti sredstev lahko upoštevamo vsa neopredmetena dolgoročna sredstva in opredmetena osnovna sredstva. Tudi pri tem kazalniku lahko enako kot pri kazalniku stopnje lastniškosti financiranja, števec in imenovalec zmanjšamo za nevplačani vpisani kapital in odkupljene lastne delnice ali pa to zanemarimo. V navedenih primerih se izrazna moč kazalnika razlikuje enako, kot je to opisano pri kazalniku stopnje lastniškosti financiranja.

Kazalnik stopnje dolgoročnosti investiranja kaže stopnjo tveganja za upnike in lastnike, ker prikazuje, koliko dolgoročno vezanih sredstev je financirano s trajnimi in dolgoročnimi viri. Tudi pri tem kazalniku se izrazna moč razlikuje, če so v števec in imenovalec vključene postavke nevplačanega vpisanega kapitala in odkupljenih lastnih delnic.

3.2.3.3. Temeljni kazalniki vodoravnega finančnega ustroja

Pri kazalnikih vodoravnega finančnega ustroja izhajamo iz podatkov na aktivni in na pasivni strani bilance stanja in jih medsebojno primerjamo.

- Koeficient kapitalske pokritosti osnovnih sredstev je razmerje med kapitalom in osnovnimi sredstvi (po neodpisani vrednosti).
- Koeficient neposredne pokritosti kratkoročnih obveznosti (hitri koeficient) je razmerje med likvidnimi sredstvi in kratkoročnimi obveznostmi.
- Koeficient pospešene pokritosti kratkoročnih obveznosti (pospešeni koeficient) je razmerje med vsoto likvidnih sredstev in kratkoročnih terjatev ter kratkoročnimi obveznostmi; v tuji literaturi je imenovan "quick ratio" ali tudi "acid test ratio" (Hansen, Mowen, 1992, str. 972).
- Koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti (kratkoročni koeficient) je razmerje med kratkoročnimi sredstvi in kratkoročnimi obveznostmi; v tuji literaturi je imenovan "current ratio" (Hansen, Mowen, 1992, str. 970).

Koeficient kapitalske pokritosti osnovnih sredstev je prikaz lastniškega financiranja osnovnega kapitala. Če je kazalnik manjši od 1 pomeni, da so osnovna sredstva poleg s kapitalom financirana tudi z dolgovi, če pa je kazalnik večji od 1 pomeni, da lastniki s kapitalom financirajo več kot samo osnovna sredstva. Pri analiziranju tega kazalnika je potrebno upoštevati tudi dobo poslovanja podjetja, saj je kazalnik na začetku vedno manjši kot kasneje, ker je neodpisana vrednost osnovnih sredstev na začetku večja.

Hitri koeficient je prikaz razmerja med likvidnimi sredstvi v nekem trenutku in kratkoročnimi dolgovi, ki se lahko, če dospe v plačilo kakšna obveznost, že v naslednjih dneh bistveno spremeni. Bolj kot njegova vrednost, ki je lahko večja ali manjša od 1, je pomembno spreminjanje koeficienta v času.

Pospešeni koeficient (quick ratio ali acid test ratio) v primerjavi s hitrim koeficientom v števcu upošteva še kratkoročne terjatve. Tudi na osnovi tega kazalnika je težko presojati ali podjetje ima oziroma ali bo imelo v prihodnosti težave z likvidnostjo, ker ni rečeno, da kratkoročne terjatve dospevajo v enakih rokih kot kratkoročni dolgovi. Priporočljiva vrednost tega kazalnika naj bi bila najmanj 1.

Kratkoročni koeficient (current ratio) v primerjavi s pospešenim koeficientom v števcu vključuje tudi zaloge. Tudi s tem kazalnikom presojamo le okvirne okoliščine, ki lahko vplivajo na plačilno sposobnost podjetja. Vrednost tega kazalnika naj bi bila najmanj 2, vendar je prava velikost kazalnika odvisna tudi od panoge, v kateri podjetje posluje.

V Ameriški literaturi hitri koeficient, pospešeni koeficient in kratkoročni koeficient razlagajo kot kazalnike likvidnosti. Vendar se moramo zavedati njihovih omejitev. Zato spremljamo daljše časovne vrste teh kazalnikov, ki nam pokažejo smer v katero se giblje likvidnosti položaj podjetja.⁵

3.2.3.4. Temeljni kazalniki gospodarnosti

Med kazalniki gospodarnosti je kot obvezni kazalnik v slovenskih računovodskih standardih naveden le:

- koeficient gospodarnosti poslovanja, ki predstavlja razmerje med poslovnimi prihodki in poslovnimi odhodki.

Kazalnik je smiselno členiti dalje po delih, ki jih sestavljata tako števec kot tudi imenovalec. Tako je mogoče podrobneje pojasnjevati višino kazalnikov po različnih področjih in območjih delovanja podjetja.

⁵ Kot primer navajam Jackson, Sawyers, 2001, str. 455 ali pa Hansen, Mowen, 1992, str. 969-973

3.2.3.5. Temeljni kazalniki dobičkonosnosti

Kazalniki dobičkonosnosti (rentabilnosti) so najbolj sintetični kazalniki uspešnosti poslovanja podjetja in izhajajo iz razmerij med posameznimi postavkami izkaza poslovnega izida iz bilance stanja. V bistvu pojasnjujejo, kaj je bilo doseženo z vložkom, ki se pojavlja v imenovalcu kazalnika.

- Koeficient čiste dobičkonosnosti kapitala je razmerje med čistim dobičkom v poslovnem letu in povprečnim kapitalom (brez čistega poslovnega izida proučevanega leta).
- Koeficient dividendnosti osnovnega kapitala je razmerje med vsoto dividend za poslovno leto in povprečnim osnovnim kapitalom.

Poleg obravnavanih obveznih temeljnih kazalnikov, ki jih morajo podjetja pojasniti v letnih poročilih, bi si pozornost zaslužili še zlasti različni kazalniki obračanja (na primer zalog, terjatev, obveznosti itd.) ter različni sistemi povezanih kazalnikov. Pri analiziranju običajno uporabljamo večje število računovodskih kazalnikov, ki jih je koristno povezati med seboj ter na tej osnovi proučiti tudi njihovo medsebojno vplivanje. V svetu je tako najbolj uveljavljen DuPontov sistem povezanih kazalnikov, ki izhaja iz kazalnika čiste donosnosti kapitala. Pri nas je sistem povezanih kazalnikov razvil Turk (Turk et al., 1999, str. 636-649). V sistemu medsebojno povezanih kazalnikov je treba posamezni kazalnik pojasnjevati z zmnožkom drugih kazalnikov ali z njihovim seštevkom ali razliko. V sistem povezanih kazalnikov, ki ga je razvil Ivan Turk, je vključenih kar 51 medsebojno povezanih kazalnikov.

4. POMEN RAČUNOVODSKIH INFORMACIJ IZ RAČUNOVODSKIH IZKAZOV ZA RAZLIČNE UPORABNIKE

4.1. RAČUNOVODSKE INFORMACIJE, KI SO POTREBNE ZA SPREJEMANJE POSLOVNIH ODLOČITEV

Računovodsko informiranje naj bi omogočilo uporabnikom računovodskih informacij, da kar najbolje presojujejo, ocenjujejo, sklepajo in odločajo. Različne skupine uporabnikov računovodskih informacij imajo različne cilje glede poslovanja podjetja. Računovodske informacije o poslovanju podjetja potrebujejo zato, da na njihovi osnovi spremljajo, v kolikšni meri so bili pri poslovanju upoštevani njihovi interesi, v kolikšni meri je podjetje doseglo zastavljene cilje, in da bi na njihovi podlagi sprejeli ustrezne odločitve glede bodočega poslovanja podjetja. Uprava mora pri postavljanju poslovnih ciljev upoštevati interese različnih interesnih skupin, pri čemer je konkreten izbor ciljev odvisen od razmerja moči med skupinami, ki odločajo o poslovanju podjetja, kakor tudi od političnega in ekonomskega sistema ter pravne ureditve v državi.

Najpomembnejši vir informacij o poslovanju podjetja so računovodski izkazi, ki so namenjeni tako zunanjim kot notranjim uporabnikom. Cilj računovodskih izkazov je predstaviti informacije o finančnem položaju, uspešnosti in spremembah finančnega položaja podjetja, ki so koristne širokemu krogu uporabnikov pri gospodarskem odločanju (MRS, Okvirna navodila za pripravljavanje in predstavljanje računovodskih

izkazov, 1997, str. 9). Računovodski izkazi, ki so pripravljani s tem namenom, sicer zadovoljujejo splošne potrebe večine uporabnikov, vendar ne nudijo vseh potrebnih informacij, ki bi jih uporabniki potrebovali pri odločanju, saj računovodski izkazi prikazujejo posledice preteklih dogodkov in praviloma ne ponujajo informacij, ki niso izražene v denarni merski enoti. Novela ZGD-F in novi slovenski računovodski standardi ta problem rešujejo s številnimi razkritji, ki so obvezna sestavina računovodskega in letnega poročila.

O poslovanju podjetja odločajo uprava podjetja, nadzorni svet, skupščina, delavci preko svojih predstavnikov, posredno pa tudi druge interesne skupine: kupci, dobavitelji, posojilodajalci, potencialni investitorji, država in njeni organi, širša javnost in drugi. Pristojnosti glede odločanja v zvezi s poslovanjem družbe so zakonsko opredeljene.

Organi družbe so: uprava (to je lahko pri družbi z omejeno odgovornostjo poslovođa), nadzorni svet in skupščina. ZGD pogosto uporablja izraz poslovođstvo, ki je splošen izraz za osebe oziroma organe, ki vodijo posle v različnih vrstah gospodarskih družb in zastopajo družbe v pravnih razmerjih. Vsaka gospodarska družba mora imeti poslovođstvo, ker brez njega ne more obstajati. Poslovođstvo sprejema odločitve v zvezi s poslovanjem družbe, razen v primerih, ko v skladu z zakonom ali določbami ustanovitvenega akta družbe odločata bodisi nadzorni svet bodisi lastniki na skupščini družbe.

V nadaljevanju obravnavam posamezne interesne skupine z vidika:

- njihove pristojnosti pri odločanju o poslovanju družbe,
- pomenu računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov, ki jih posamezni organi oziroma posamezne interesne skupine potrebujejo pri sprejemanju svojih odločitev.

Pri navajanju računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov, ki so pomembne za posamezne organe, ki odločajo v podjetju in druge interesne skupine, navajam samo najpomembnejše med njimi, saj so za celovito predstavitev podjetja pomembne vse informacije, ki jih vsebujejo letno poročilo in letni računovodski izkazi.

4.1.1. Pristojnosti uprave pri odločanju v podjetju

Uprava podjetja skuša doseči predvsem naslednje cilje: dolgoročno stabilno rast podjetja, maksimiranje cene delnic, povečevanje ugleda podjetja, kakor tudi določene osebne bonitete, kot so na primer visoke plače in različne druge bonitete.

Poslovođstvo podjetja je tisto, ki postavlja vizijo podjetja, njegove glavne cilje, strategije in taktike za njihovo uresničevanje. Poslovođstvo podjetje upravlja in je odgovorno za njegovo uspešno poslovanje. Med možnimi poslovnimi odločitvami mora izbrati tiste, ki bodo omogočile uresničevanje sprejetih ciljev poslovanja. Podjetnik lahko v podjetju opravlja poslovođno funkcijo, vendar to ni nujno. V funkciji poslovođenja lahko na eni strani vidimo operativno poslovođenje in na drugi podjetniško poslovođenje. Od razmerja med lastniki kapitala in poslovođniki

(managementom) v podjetju je odvisno, kakšna bo prisotnost enega oziroma drugega v funkciji poslovanja (Pučko, 1991, str.13).

Kralj poudarja, da je to, kdo so odločevalci v organizaciji in kakšno je njihovo miselno ozadje, odvisno od družbene ureditve v kateri delujejo; strokovni vidik upravljanja in vodenja naj zagotavljajo poslovodni oziroma vodilni kadri, vodstveni kadri in strokovnjaki (Kralj, 1992, str. 41).

Po mnenju nekaterih poslovodstvo odloča o razporejanju posameznih sestavin poslovnega procesa, pri čemer ima dvojno vlogo. Po eni strani mora zadovoljiti svoja pričakovanja in zagotoviti povračilo, ki bo vsaj enako njihovem prispevku, po drugi strani pa mora zagotoviti nadaljnji razvoj organizacije z zadovoljivostjo vseh ostalih udeležencev poslovnega procesa (Arnold, Hope, 1990, str.5).

Ko poslovodstvo sprejema odločitve na osnovi računovodskih podatkov, se mora najprej zavedati obstoja tveganja in negotovosti, ki sta prisotna pri razvoju prihodnjih dogodkov. To pomeni, da vse odločitve deloma temeljijo na napovedi podatkov, ki so do neke mere negotovi. Naslednji problem je v tem, da vseh dejavnikov ni mogoče izraziti v denarnih enotah (Arnold, Hope, 1990, str. 379). Na obstoj takšnih dejavnikov je potrebno opozoriti v letnem poročilu.

Po naši pravni ureditvi je lahko upravljanje v družbi enotirno, to se pravi brez nadzornega sveta, ali dvotirno, ko je v družbi oblikovan nadzorni svet. Pri nas sta uprava in skupščina obvezna organa družbe, nadzorni svet pa ne. Vendar mora imeti uprava delniške družbe v primeru, ko družba nima nadzornega sveta, vsaj tri člane. Uprava zastopa družbo in vodi vse njene posle, se pravi upravlja njeno premoženje in pri tem ravna v dobro družbe.

Uprava ima določene dolžnosti do skupščine, in sicer:

- na zahtevo skupščine pripravlja ukrepe iz pristojnosti skupščine,
- pripravlja pogodbe in druge akte, za katere je potrebno soglasje skupščine in
- izvršuje sklepe, ki jih sprejme skupščina (249. čl. ZGD).

Uprava pa ima tudi dolžnost poročanja nadzornemu svetu po 256. členu ZGD, in sicer o:

- načrtovani poslovni politiki in drugih načelnih vprašanih poslovanja,
- donosnosti družbe, še posebej o donosnosti lastnega kapitala,
- poteku poslovanja, še posebej o prometu in finančnem stanju družbe,
- poslih, ki pomembno vplivajo na donosnost ali plačilno sposobnost družbe.

Uprava mora v dveh mesecih po koncu poslovnega leta sestaviti poslovno poročilo in ga nemudoma predložiti nadzornemu svetu skupaj s predlogom za uporabo bilančnega dobička, ki ga bo predložila skupščini. Ugotavljanje bilančnega dobička in pristojnosti glede odločanja o njem so bile že obravnavane v posebnem poglavju. Nadzorni svet lahko kadarkoli zahteva od uprave poročilo tudi o drugih vprašanih, ki zadevajo poslovanje družbe in z njo povezanih družb.

ZGD nalaga upravi tudi celo vrsto nalog v zvezi z različnimi vrstami poslov, kot so na primer: povečanje ali zmanjšanje osnovnega kapitala, trgovanje z lastnimi delnicami, naloge v zvezi s statusnimi spremembami, sklici skupščine, pripravo predlogov za sprejemanje sklepov na skupščini ter obveščanje lastnikov in javnosti, nalaga pa ji tudi odgovornosti ob izgubi, prezadolženosti ali plačilni nesposobnosti.

4.1.2. Pomen računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov za upravo

Uprava je v podjetju stalno prisotna in med vsemi organi najbolj seznanjena z računovodskimi informacijami o poslovanju podjetja. Za sprejemanje svojih poslovnih odločitev potrebuje uprava v procesu planiranja, izvajanja in nadziranja vrsto računovodskih informacij. Te informacije sproti sprejema tako iz stroškovnega kot tudi finančnega računovodstva. Kljub temu, da mora biti uprava sproti informirana o poslovanju podjetja, so zanjo pomembne tudi informacije, ki so vsebovane v letnih računovodskih izkazih. Katere so te informacije, izhaja iz odgovornosti uprave v povezavi z odločitvami, za katere je uprava pristojna.

Uprava je odgovorna za sestavitev letnega poročila in letnih računovodskih izkazov, sodeluje pri njihovi pripravi in predstavljanju. V nadaljevanju navajam tiste informacije iz letnih računovodskih izkazov, ki so glede na pristojnosti in odgovornosti uprave zanjo najpomembnejše.

Uprava je odgovorna za doseganje postavljenih poslovnih ciljev. Prav iz letnih računovodskih izkazov je razvidno kakšne rezultate poslovanja je podjetje doseglo. Zato so zanjo pomembni primerjalni podatki o planiranih in dejansko doseženih rezultatih poslovanja ter podatki o doseženih poslovnih rezultatih v obračunskem letu in v predhodnem obračunskem letu. V letnih poročilih družbe prikazujejo običajno niz doseženih poslovnih izidov v zaporednih petih ali desetih poslovnih letih, ki jasno kaže trend razvoja družbe. Tudi prikaz bilanc stanja za več zaporednih let kaže na smer razvoja družbe. Te informacije ter informacije o doseženem poslovnem izidu poslovanja po področnih in območnih odsekih, bodo za upravo pomembna podlaga, ko se bo odločala ali je bila poslovna politika za poslovanje po različnih področjih in območjih poslovanja ustrezno oblikovana, ter o tem, kam mora usmeriti več naporov pri poslovanju oziroma ali mora poslovanje na posameznih področjih ali območjih opustiti, ker z njim ustvarja izgubo.

V zvezi s poslovnim izidom je pomembna tudi informacija o tem, kolikšen bi bil poslovni izid, če bi se opravljalo splošno prevrednotenje kapitala, zato mora podjetje v skladu s SRS 8.40. razkriti:

- poslovni izid po preračunu s pomočjo evra in
- poslovni izid po preračunu s pomočjo cen življenjskih potrebščin.

Podatek o ohranjanju kapitala v skladu s finančnim pojmovanjem kapitala, ki ga upoštevajo slovenski računovodski standardi, je za upravo še posebej pomemben. Po finančnem pojmovanju kapitala podjetje namreč ohranja kapital, če zanemarimo nova vplačila in izplačila iz kapitala, če ima na koncu obračunskega obdobja toliko

kapitala, kot ga je imelo na začetku obračunskega obdobja, njegova kupna moč pa je ostala enaka.

Drugo pomembno področje računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov, ki prav tako kažejo ali je bilo delo uprave uspešno ali ne, so informacije o postavkah kapitala in njegovi donosnosti ter ugotovljenem bilančnem dobičku, ki je bil podrobneje obravnavan v poglavju o računovodskih izkazih, njihovih razkritjih in analizi. Pomembnost tega področja kaže uvedba izkaza gibanja kapitala kot posebnega izkaza za zunanje računovodsko poročanje, ki ga prejšnji slovenski računovodski standardi niso poznali. Izkaz gibanja kapitala kaže gibanje posameznih postavk kapitala. Iz njega je torej razvidno ali je družba lahko oblikovala zakonske rezerve in morebitne statutarne rezerve, kaj se je dogajalo na področju drugih rezerv iz dobička, ali družba zagotavlja rezerve za lastne deleže oziroma lastne delnice v višini odkupljenih lastnih deležev oziroma lastnih delnic, ki jih ima v portfelju.

Za upravo so pomembne tudi informacije o naložbah, in sicer tako v neopredmetena dolgoročna sredstva in osnovna sredstva, kot tudi v kapital drugih podjetij in v vrednostne papirje. Zlasti je pomembno, kakšni so donosi teh naložb oziroma morebitna prevrednotovanja zaradi njihove oslavitve. Uspešnost poslovanja uprave kažejo tudi sklenitve pomembnih poslovnih pogodb, razvoj novih izdelkov in novih tehnologij, širitev dejavnosti, pridobivanje novih pomembnih kupcev, osvajanje novih trgov ali pa morebitno nazadovanje na navedenih področjih ter sprememba zadolženosti in plačilne sposobnosti, zato mora za posamezne bilančne postavke pojasniti, v kolikšni meri so posledica naštetih dogajanj. Naštete informacije podajajo sliko o uspešnosti oziroma neuspešnosti poslovanja in s tem tudi dela uprave v obravnavanem obračunskem obdobju, hkrati pa so tudi pomembna podlaga za sprejemanje poslovnih odločitev za bodoče poslovanje.

Pri vodenju družbe skuša uprava poleg postavljenih poslovnih ciljev doseči tudi določene ugodnosti zase. Običajno imajo člani uprave v svojih individualnih pogodbah določene bonitete, ki jim pripadajo, kot na primer: uporaba službenega vozila za zasebne namene, dodatno zdravstveno in pokojninsko zavarovanje, izobraževanje, preventivne zdravstvene preglede ter tudi nagrado, ki je običajno določena v deležu od doseženega čistega dobička družbe. Zato je za upravo pomemben tudi podatek o nagradi za uspešno poslovanje, ki ji pripada na osnovi ustvarjenega čistega dobička poslovnega leta.

4.1.3. Pristojnosti nadzornega sveta pri odločanju v podjetju

Nadzorni svet je kontrolni in posvetovalni organ, ki deluje med upravo in skupščino. Statut družbe določi ali ima družba nadzorni svet ali ne. Vendar pa 261. člen ZGD določa pogoje, kdaj mora delniška družba obvezno oblikovati nadzorni svet. Nadzorni svet je obvezen za delniške družbe, ki izpolnjujejo enega od pogojev: imajo osnovni kapital višji od 410.000.000 SIT, imajo več kot 500 zaposlenih, v primeru sukcesivne ustanovitve ali če so delnice družbe uvrščene na borzo. Člani uprave družbe ne morejo biti tudi člani njenega nadzornega sveta ali člani uprave od družbe odvisne družbe (263. člen ZGD). Člane nadzornega sveta, ki zastopajo interese delničarjev, voli in odpokliče skupščina.

V družbi z omejeno odgovornostjo nadzorni svet ni obvezen organ, v družbeni pogodbi se določi ali bo družba imela nadzorni svet ali ne. V družbeni pogodbi se tudi določi ureditev nadzornega sveta, pri čemer se zanj smiselno uporabljajo določbe o nadzornem svetu v delniški družbi, če družbena pogodba ne določa drugače (448. čl. ZGD).

V skladu z 274. členom ZGD so pristojnosti nadzornega sveta:

- nadzorovanje vodenja poslov družbe,
- pregledovanje in preverjanje knjig in dokumentacije družbe, vključno z blagajno, vrednostnimi papirji in zalogami blaga ter drugih stvari,
- sklicevanje skupščine.

Poglavitna funkcija nadzornega sveta je nadzorovanje poslovanja družbe, ne sme pa se nanj prenesti pristojnost vodenja poslov. Kljub temu lahko statut in nadzorni svet določita, da se lahko določene vrste poslov, kot so na primer nakupi osnovnih sredstev visokih vrednosti ali njihova zastava, prodaja nepremičnin ali najem posojil velikih vrednosti, opravijo samo s soglasjem nadzornega sveta. Nadzorni svet odloča tudi o morebitni odobritvi posojila članom uprave ali prokuristu.

Pristojnosti nadzornega sveta v zvezi z letnim poročilom, vključno z letnimi računovodskimi izkazi in delitvijo bilančnega dobička so bile obravnavane že v prejšnjih poglavjih tega magistrskega dela. Na tem mestu samo poudarjam, da so se odgovornosti nadzornega sveta glede letnega poročila v primerjavi s prejšnjo ureditvijo v ZGD bistveno povečale. Po novi ureditvi nadzorni svet potrjuje letno poročilo in s tem tudi računovodske izkaze družbe.

4.1.4. Pomen računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov za nadzorni svet

Nadzorni svet mora biti s poslovanjem družbe dobro seznanjen, saj nadzira njeno poslovanje skozi vse poslovno leto in je tudi odgovoren, če ne ukrepa pravočasno v primerih, ko se pojavijo motnje v poslovanju, prezadolženost, nelikvidnost, neustrezna kapitalska struktura in nezakovitosti v poslovanju. Ker daje nadzorni svet soglasje k sklepanju nekaterih pomembnih poslov oziroma poslov večjih vrednosti, je soodgovoren za vpliv, ki ga imajo ti posli na poslovanje družbe. Nadzorni svet s svojim delovanjem zagotavlja uresničevanje ciljev vseh interesnih skupin v družbi, še zlasti njenih lastnikov. Zaradi tega mora nadzorni svet že med letom prejemati od uprave potrebne računovodske informacije o poslovanju družbe. Letno poročilo z letnimi računovodskimi izkazi predstavlja celovito predstavitev uspešnosti poslovanja družbe pod vodstvom uprave in je zato za nadzorni svet še posebej pomembno. Pomembno je tudi zato, ker mora nadzorni svet po spremembah v noveli ZGD-F potrditi letno poročilo z letnimi računovodskimi izkazi in o tem sestaviti poročilo za skupščino družbe. Če je družba zavezana reviziji računovodskih izkazov, nadzorni svet pregleda tudi poročilo revizorja o revidiranju računovodskih izkazov.

Tudi za nadzorni svet so najpomembnejše informacije iz računovodskih izkazov doseženi čisti poslovni izid poslovanja za obravnavano poslovno leto, odstopanje doseženega izida od planiranega izida ter primerjava doseženega čistega

poslovnega izida s preteklimi leti. Nadzorni svet zanimajo informacije o poslovanju za celotno podjetje in tudi po področnih ter območnih odsekih. Nadzorni svet primerja dosežene poslovne rezultate s postavljenimi cilji ter presoja upravičenost razlogov in okoliščin, ki jih navede uprava v primeru, če zastavljeni cilji niso bili doseženi. Ker je nadzorni svet tisti, ki na osnovi zakonskih pooblastil imenuje upravo, so zanj vsi temeljni letni računovodski izkazi pomembni zato, ker pokažejo ali je nadzorni svet imenoval sposobno upravo, ki je dosegla postavljene cilje in s tem izpolnila dano zaupanje. Nadzorni svet zanimajo podatki o doseženem čistem poslovnem izidu ali morebitni izgubi poslovnega leta, o razdelitvi čistega dobička, ki ga je opravila uprava oziroma o pokrivanju izgube, hkrati je pristojen tudi za delitev dela čistega dobička skupaj z upravo, kar je bilo že obravnavano v predhodnih poglavjih.

Vendar mora nadzorni svet pri presojanju doseženega poslovnega izida dobro preveriti, kako je uprava sestavila letne računovodske izkaze, kar je razvidno predvsem iz pojasnil k računovodskim izkazom. V zvezi s tem so najpomembnejše informacije o morebitnih spremembah računovodskih usmeritev v obravnavanem poslovnem letu, informacije o podlagah, ki jih je uprava uporabila za merjenje in vrednotenje postavk v računovodskih izkazih in o morebitnem prevrednotovanju gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih, saj lahko s tem pomembno vpliva na višino ugotovljenega poslovnega izida. Tako lahko na primer z nižanjem stopnje amortiziranja osnovnih sredstev uprava zniža stroške amortizacije in poveča ugotovljeni čisti poslovni izid poslovnega leta. Podobno lahko na poslovni izid vpliva s spreminjanjem metode oblikovanja popravkov vrednosti terjatev, prevrednotovanjem osnovnih sredstev ter finančnih naložb in podobno. Slovenski računovodski standardi zato določajo, da mora družba izbrane računovodske politike uporabljati iz leta v leto, spremeni pa jih lahko, če nastopijo spremenjene okoliščine, ki spremembo zahtevajo. Uprava bo seveda spremembo uporabljenih računovodskih politik utemeljevala z različnimi argumenti, vendar mora biti nadzorni svet sposoben presoditi ali so ti argumenti dovolj trdni, da podpirajo spremembe, ki jih je uvedla uprava. V praksi se večkrat dogaja, da uprave s tovrstnimi "operacijami" vplivajo na povečanje poslovnega izida in s tem tudi na povečanje svojih nagrad, včasih pa je cilj tudi zniževanje ugotovljenega poslovnega izida in s tem znižanje osnove za davek od dobička pravnih oseb in ustvarjanje skritih dobičkov za bodoče poslovanje.

Naslednje pomembno področje računovodskih informacij iz računovodskih izkazov za nadzorni svet je, enako kot je bilo obrazloženo pri računovodskih informacijah, ki so pomembne za upravo, področje vseh postavk kapitala, vključno z ugotovljenim čistim poslovnim izidom, bilančnim dobičkom, ter tudi poslovanje z lastnimi delnicami.

Nadzorni svet zelo zanimajo informacije o finančnem stanju podjetja. Že iz same bilance stanja je razvidno, kolikšna je zadolženost družbe, ali se je le-ta v obravnavanem poslovnem letu povečala ali zmanjšala. Vodoravna analiza bilance stanja nam pove ali so sredstva in viri medsebojno usklajeni po ročnosti. Pomembne informacije o finančnem stanju družbe nam prikazujejo tudi temeljni kazalniki vodoravnega finančnega ustroja, ki sem jih obravnavala v okviru poglavja o računovodskih izkazih, njihovih razkritjih in analizi. Pri presojanju ali se zadolženost še giblje v obsegu, ki ne ogroža poslovanja podjetja, so pomembna tudi razkritja o zapadlosti dolgov v plačilo, obrestne mere, metode in pomembne predpostavke, uporabljene pri ocenjevanju njihove poštene vrednosti ter način obravnavanja pri tem nastalih razlik. Za nadzorni svet so pomembne tudi informacije o varovanju dolgov

pred tveganjem z ustreznimi izpeljanimi finančnimi inštrumenti, ki sodijo med finančne naložbe ali finančne obveznosti. Enako so zanimiva tudi razkritja o nezavarovanih in zavarovanih terjatvah do kupcev ter njihova izpostavljenost različnim vrstam tveganja. Pomembna je tudi informacija o usklajenosti stanja terjatev do kupcev in obveznosti do dobaviteljev ter spreminjanje navedenih bilančnih postavk glede na predhodno poslovno leto. Tako nam na primer povečevanje obveznosti do dobaviteljev, ki ni posledica povečanega obsega poslovanja pove, da se podjetje "kreditira" na ta način, da podaljšuje svoje plačilne roke, posledično pa mora zaradi tega verjetno plačevati višje zamudne obresti, če podaljšanje plačilnih rokov ni sporazumno. To ima za posledico povečanje stroškov poslovanja in znižanje poslovnega izida.

Za poslovno leto 2002 bodo morala podjetja, zavezana reviziji računovodskih izkazov, prvič sestavljati izkaz finančnega izida, ki je zamenjal prejšnji izkaz finančnih tokov in izkaz denarnih tokov. Ta izkaz bo nadzornemu svetu posredoval pomembne podatke o tem, kateri prejemki in izdatki oziroma kateri pritoki in odtoki (če bo izkaz sestavljen po posredni metodi) so v poslovnem letu vplivali na spremembo stanja denarnih sredstev. Iz izkaza finančnega izida je razvidno ali so bili pozitivni finančni tokovi ustvarjeni pri poslovanju, naložbenju ali financiranju ter ali je bil v obračunskem obdobju ustvarjen pozitiven finančni izid ali ne.

Posebej so pomembna tudi obvezna poimenska razkritja dolgov do članov uprave, članov nadzornega sveta in notranjih lastnikov. Prav tako je zanimiva tudi informacija o terjatvah, ki jih ima družba do članov uprave, članov nadzornega sveta in notranjih lastnikov.

Za nadzorni svet so pomembne tudi informacije o obremenitvi premoženja, različnih tožbah in nevarnostih, ki izhajajo iz tega ter različnih možnih obveznostih.

Posebno pozornost mora nadzorni svet posvetiti tudi poslom, ki lahko pomembno vplivajo na donosnost poslovanja ali plačilno sposobnost podjetja, in morajo biti razkriti v letnem poročilu družbe.

4.1.5. Pristojnosti skupščine pri odločanju v podjetju

Skupščina delniške družbe je njen najvišji organ, v katerem lastniki uresničujejo svoje pravice glede poslovanja družbe, kar se kaže tudi v tem, da skupščina odloča v primeru nesoglasja med upravo in nadzornim svetom. Skupščina odloča o temeljnih vprašanjih družbe, ki se ne nanašajo na vprašanja rednega poslovanja družbe, temveč na vprašanja, ki se tičejo njenega razvoja in na nekatera organizacijsko statusna vprašanja, ki se nanašajo na strukturo in delovanje družbe (Bohinc et al., 2002, str. 880). Skupščina o vprašanjih vodenja poslov odloča edino v primeru, ko to zahteva uprava. Skupščina ni voljen organ, sestavljajo jo lastniki.

282. člen ZGD navaja, da skupščina delniške družbe odloča o: sprejemu letnega poročila, uporabi bilančnega dobička, imenovanju in odpoklicu članov nadzornega sveta, podelitvi razrešnice članom uprave in nadzornega sveta, spremembah statuta, ukrepih za povečanje in zmanjšanje kapitala, prenehanju družbe in statusnem preoblikovanju, imenovanju revizorja, ter drugih zadevah, če tako v skladu z

zakonom določa statut, oziroma v drugih zadevah, ki jih določa zakon. Kot je bilo že obrazloženo v poglavju o letnem poročilu, je skupščina za sprejem letnega poročila in s tem tudi za sprejem letnih računovodskih izkazov pristojna le, če ga ne potrdi nadzorni svet ali če uprava in nadzorni svet prepustita odločitev o sprejemu skupščini, vendar morajo biti v tem primeru v poročilu, ki ga skupščini predloži nadzorni svet, navedeni ustrezni ukrepi uprave in nadzornega sveta. Če skupščina spremeni letno poročilo, ki je bilo revidirano, ga mora v dveh tednih po sprejemu na skupščini ponovno pregledati pooblaščen revizor.

Skupščina odloča o uporabi bilančnega dobička. Predlog o delitvi bilančnega dobička posredujeta skupščini uprava in nadzorni svet, vendar lahko skupščina prosto odloča o uporabi bilančnega dobička in ni nujno vezana na posredovani predlog. Skupščina s sklepom odloči o višini bilančnega dobička in o tem, kolikšen del bilančnega dobička bo namenila delničarjem v obliki dividend, kolikšen za druge rezerve iz dobička, o višini bilančnega dobička, ki ga ne bo razdelila, temveč bo o njegovi uporabi odločala v naslednjih letih in o delu bilančnega dobička, ki ga bo v skladu s statutom uporabila za druge namene.

ZGD v veliko manjši meri ureja skupščino družbe z omejeno odgovornostjo kot skupščino delniške družbe in s tem več pobude prepušča družbenikom, da delovanje skupščine uredijo v skladu s svojimi interesi. Vendar glede sprejema letnega poročila in letnih računovodskih izkazov za družbo z omejeno odgovornostjo ni drugačnih rešitev, kot veljajo za delniško družbo. Lahko pa vsi družbeniki v skladu s 441. členom ZGD s pisno izjavo sklenejo, da se skupščina ne opravi. V tem primeru morajo družbeniki svoje glasove poslati poslovodji, družbeniki pa lahko na takšen način odločajo o vprašanjih, ki so v pristojnosti skupščine.

4.1.6. Pomen računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov za skupščino družbe

Cilj poslovanja podjetja z zornega kota njegovih lastnikov je predvsem čim večji dobiček oziroma povečevanje tržne vrednosti njihovega kapitala ob dolgoročnem stabilnem poslovanju podjetja. Pri tem se lahko cilji posameznih delničarjev med seboj razlikujejo glede na njihove značilnosti. Tako lahko ločimo:

- institucionalne vlagatelje, kot so: banke, investicijske družbe, skladi, zavarovalnice, država,
- podjetja, ki vlagajo presežke denarnih sredstev,
- posamezniki.

Interesi navedenih skupin se medsebojno lahko razlikujejo. Tako za institucionalne vlagatelje praviloma velja, da je zanje zelo pomembna varnost naložbe, podjetja, ki vlagajo presežke denarnih sredstev običajno sledijo cilju realiziranja čim višjih kapitalskih dobičkov, posamezniki pa si želijo visokih dividend ob relativni varnosti svojih naložb. Na osnovi računovodskih informacij iz računovodskih izkazov in pripadajočih razkritij se lastniki odločajo o tem ali naj v bodoče obdržijo svojo naložbo v podjetju ali naj jo prodajo, če menijo da jim ne prinaša željenih koristi.

Lastnike družbe najbolj zanima doseženi poslovni izid in ali je ta v skladu z načrtovanim poslovnim izidom. Zanima jih tudi primerjava doseženega poslovnega izida s poslovnimi izidi v prejšnjih poslovnih letih, saj na tej osnovi lahko presodijo, kolikšna je varnost njihove naložbe. Če se doseženi poslovni izid konstantno povečuje iz leta v leto, je to seveda dobra napoved tudi za prihodnje poslovanje družbe in hkrati znak, da uprava uspešno vodi družbo.

Delničarje oziroma družbenike zanimajo vse postavke kapitala in njihovo gibanje tekom leta, ki je razvidno iz novega izkaza gibanja kapitala. Pri tem je za lastnike zanimiva predvsem poraba drugih rezerv, ker o njihovi uporabi odloča uprava, ki jih, med drugim, lahko uporabi tudi za nakup lastnih delnic oziroma lastnega deleža, lahko pa te rezerve ponovno razporedi v bilančni dobiček, o katerem odloča skupščina. Pomembna informacija za lastnike je tudi donosnost kapitala, saj lastniki v primeru, če podjetje ne doseže dovolj visoke donosnosti kapitala, svoj finančni vložek raje prenesejo drugam, kjer pričakujejo višjo donosnost.

Za lastnike družbe je pomembna tudi politika izplačevanja dividend oziroma dobička, če gre za družbo z omejeno odgovornostjo, nagrad upravi in nadzornemu svetu ter uporaba čistega dobička, ki sta ga v skladu z 228. členom ZGD opravila uprava in nadzorni svet, kar sem posebej obravnavala v 3. poglavju tega magistrskega dela, ki obravnava računovodske izkaze, njihova razkritja in analizo.

Posebno področje računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov, ki so za lastnike še posebno pomembne so informacije o odkupljenih lastnih delnicah oziroma odkupljenem lastnem deležu, ki so v portfelju družbe, kar je izkazano v aktivni bilanci stanja ter o tem, ali družba zanje zagotavlja ustrezen vir v okviru rezerv iz dobička. Lastnike zanima ali so bile lastne delnice oziroma delež kupljene na osnovi sprejetega sklepa skupščine ali na osnovi drugih možnosti, ki jih dopušča 240. člen ZGD. Pri tem so pomembna tudi razkritja o kupovanju in prodajanju lastnih delnic tekom poslovnega leta, na kakšni osnovi so se ti posli vršili in po kakšnih cenah. Navedeno kupovanje in prodajanje lastnih delnic oziroma deležev se je v preteklosti v Sloveniji pogosto izkazalo kot način spreminjanja lastniške strukture, pri čemer je bila praviloma udeležena uprava in srednji management, ki sta povečevala svoj lastniški delež pod posebno ugodnimi pogoji, pri tem pa zunanji lastniki teh možnosti niso imeli in velikokrat niti niso vedeli, da prihaja do takšnih prodaj oziroma nakupov lastnih delnic.

Naslednje področje računovodskih informacij, ki so pomembne za lastnike, so informacije, ki prikazujejo finančni položaj podjetja. Lastnike zanima ali je družba dovolj likvidna, da bo lahko v roku izplačala dividende oziroma deleže v dobičku družbe ter ali ima dovolj denarnih sredstev in ali bo lahko najela potrebna finančna sredstva za realizacijo načrtovanih poslov.

Računovodski izkazi in razkritja ekonomskih kategorij v računovodskih izkazih ter hkrati celotno poslovno poročilo nudi pomembne informacije, ki jih skupščina potrebuje, ko sprejema poslovne odločitve v okviru svojih pristojnosti, ki se nanašajo na občasne dogodke, kot so na primer: različne statusne spremembe, povečanje ali zmanjšanje osnovnega kapitala ali odločanje o tem, če nadzorni svet, ki ga je imenovala, ustrezno izpolnjuje svojo vlogo nadzornika nad poslovanjem družbe.

4.1.7. Pristojnosti delavcev pri odločanju v podjetju

V gospodarskih družbah v Sloveniji lahko pri upravljanju sodelujejo tudi delavci. Pogoje o sodelovanju določa Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju.

Delavci sodelovanje pri upravljanju uresničujejo na naslednje načine:

- s pravico do pobude in s pravico do odgovora na pobudo,
- s pravico do obveščenosti, s pravico do dajanja mnenj in predlogov in s pravico do odgovora nanje,
- z možnostjo ali obveznostjo skupnih posvetovanj z delodajalcem,
- s pravico soodločanja, s pravico zadržanja odločitev delodajalca.

Naštete pravice delavci uresničujejo kot posamezniki ali kolektivno preko sveta delavcev ali delavskega zaupnika, preko zbora delavcev in preko predstavnikov delavcev v organih družbe, lahko pa tudi na druge načine, če se tako dogovorijo z delodajalcem. V družbi, v kateri je zaposlenih do 20 delavcev z aktivno volilno pravico, delavci sodelujejo pri upravljanju preko delavskega zaupnika, če pa je takšnih delavcev v družbi več kot 20, se oblikuje svet delavcev, katerega velikost je odvisna od števila zaposlenih delavcev. Nujne in potrebne stroške njihovega delovanja krije družba.

Delavci sodelujejo pri upravljanju družbe preko svojih predstavnikov v nadzornem svetu družbe, lahko pa tudi v upravi družbe. Število predstavnikov delavcev v nadzornem svetu se določi v statutu in se giblje med eno tretjino ter eno polovico vseh članov nadzornega sveta.

Družba, ki zaposluje več kot 500 delavcev, ima delavskega direktorja, ki ga v upravo družbe predlaga svet delavcev.

Pristojnosti sveta delavcev so predvsem:

- skrb za izvajanje zakonov in drugih predpisov, kolektivne pogodbe in sprejetih dogovorov med svetom delavcev in delodajalcem.
- predlaganje ukrepov v korist delavcev,
- sprejemanje predlogov in pobud delavcev in njihovo upoštevanje pri dogovarjanju z delodajalcem,
- pomoč invalidom, starejšim in drugim delavcem, ki jim je zagotovljeno posebno varstvo, pri vključevanju v delo.

Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju določa, da mora delodajalec obveščati svet delavcev o vprašanjih, ki se nanašajo predvsem na: gospodarski položaj družbe, razvojne cilje družbe, stanje proizvodnje in prodaje, splošni gospodarski položaj panoge, spremembo dejavnosti, zmanjšanje gospodarske dejavnosti, spremembe v organizaciji proizvodnje, spremembo tehnologije, letni obračun in letno poročilo. Če tako zahteva svet delavcev, mora delodajalec omogočiti vpogled v dokumentacijo, ki se nanaša na navedena vprašanja o poslovanju družbe.

Delodajalec se mora pred sprejemom odločitev glede statusnih in kadrovskih vprašanj družbe ter glede vprašanj varnosti in zdravja delavcev pri delu posvetovati s svetom delavcev in ga seznaniti z nameravanimi odločitvami. Za statusne

spremembe, o katerih se mora delodajalec posvetovati s svetom delavcem štejejo: statusne spremembe, prodaja oziroma zaprtje družbe ali njenega bistvenega dela in bistvene spremembe lastništva. Kadrovska vprašanja, o katerih se mora delodajalec posvetovati s svetom delavcev, se nanašajo na razporejanje večjega števila delavcev (več kot 10 % vseh delavcev družbe) na delo zunaj podjetja ali v drug kraj, povečanje ali zmanjšanje števila delavcev, vprašanja v zvezi s sistemizacijo delovnih mest in disciplinsko odgovornostjo.

Svet delavcev ima pravico s sklepom zadržati posamezne odločitev delodajalca in hkrati sprožiti postopek za razreševanje medsebojnega spora, predvsem pri odločitvah, ki zadevajo statusne spremembe, zmanjšanje dejavnosti zaradi spremembe v tehnologiji ali organizaciji proizvodnje oziroma prodaje družbe ali njenega dela, če se to nanaša na več kot 10% zaposlenih delavcev.

4.1.8. Pomen računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov za delavce družbe

Cilji delavcev so predvsem varnost zaposlitve po eni strani, po drugi pa doseganje dobrih delovnih pogojev, plač in drugih materialnih koristi, ki izhajajo iz dela. Že nekaj časa je znano, da zadovoljstvo zaposlenih pri delu in njihova pripadnost podjetju čedalje bolj pomembno vplivata na celotno uspešnost poslovanja podjetja, saj le zadovoljni delavci pri delu pokažejo vse svoje zmožnosti. Nasprotno pa se v primeru, ko so delavci nezadovoljni z delom in delovnimi pogoji znižuje njihov delovni prispevek, v skrajnem primeru se lahko pojavi celo oportunistično vedenje. Zato se tudi uprava podjetja zaveda, da zadovoljstvo delavcev pomembno vpliva na njegovo uspešnost in mora znati kljub temu, da so cilji uprave pogosto v nasprotju s cilji delavcev, najti pri zadovoljevanju zahtev delavcev ustrezen kompromis.

Uprava mora zaposlene že med letom seznanjati z informacijami, ki prikazujejo gospodarski položaj družbe, razvojne cilje družbe, stanje proizvodnje in prodaje, splošni gospodarski položaj panoge, kakor tudi informacije o nameravanih spremembah dejavnosti, zmanjšanju gospodarske dejavnosti, spremembah v organizaciji proizvodnje, nameravanih statusnih spremembah, razporejanju večjega števila delavcev na delo zunaj podjetja ali v drug kraj, povečanje ali zmanjšanje števila delavcev, vprašanja v zvezi s sistemizacijo delovnih mest in disciplinsko odgovornostjo, da lahko na osnovi teh informacij sprejmejo odločitve, kako se bodo na naštetih ukrepe odzvali. Posledice vseh navedenih poslovnih sprememb se odražajo tudi v letnih računovodskih izkazih, zato so le-ti pomemben vir informacij za vse zaposlene.

Za zaposlene je najpomembnejša informacija o doseženem poslovnem izidu, saj dober poslovni izid in ohranjanje ali celo širitev obsega poslovanja pomeni ohranjanje delovnih mest in možnost izplačevanja plač ter drugih prejemkov, ki izhajajo iz delovnega razmerja. Uspešno poslovanje hkrati kaže tudi na uspešno delo uprave in vseh zaposlenih. Zanimajo jih tudi različna razkritja, ki jih zahtevajo slovenski računovodski standardi, kot na primer: razkritje obveznosti in terjatev do članov uprave, nadzornega sveta in notranjih lastnikov družbe. Prav gotovo so zanje pomembne tudi informacije o povprečnih plačah v podjetju in o plačah članov uprave, da lahko primerjajo razmerja med navedenimi skupinami plač. Zanimajo jih tudi

nagrade članom uprave in nadzornega sveta, saj na osnovi poznavanja njihovih velikosti in ob primerjavi doseženih poslovnih rezultatov sami presojujejo njihovo upravičenost.

Zaposlene zanimajo tudi morebitne spremembe lastništva, saj na osnovi vednosti, kdo je novi lastnik podjetja (ali je to na primer: zavarovalnica, konkurenčno podjetje, tuje ali domače podjetje, ki je postalo lastnik zaradi izkoriščanja sinergijskih učinkov) lahko sklepajo, kakšne ukrepe v poslovanju podjetja lahko v bodoče pričakujejo in ali je morda ogrožena njihova zaposlitev. Iz podobnih razlogov jih zanima tudi trgovanje z lastnimi delnicami.

Za zaposlene so pomembne tudi računovodske informacije o finančnem položaju podjetja, zlasti njegovi zadolženosti in plačilni sposobnosti ter obremenitvi premoženja podjetja s hipotekami. Vse te računovodske informacije pridobijo na vrednosti, če jih primerjamo za več zaporednih poslovnih let, kar nam pokaže ali se situacija v podjetju iz leta v leto izboljšuje ali slabša.

Zaposleni v podjetju radi primerjajo uspešnost, ki so jo pri poslovanju dosegli, na primer v trgovini, v kateri so zaposleni ali pri proizvodnji proizvoda, pri kateri sodelujejo, z uspešnostjo v drugih trgovinah oziroma pri proizvodnji drugih proizvodov v istem podjetju. Zato so zanje pomembne tudi informacije o poslovanju po področnih in območnih odsekih v okviru podjetja, prav tako pa tudi primerjave s primerljivimi gospodarskimi enotami zunaj podjetja. Prav medsebojna primerjava doseženih rezultatov poslovanja je močan motivator za nadaljnje delo zaposlenih.

4.1.9. Pomen računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov za druge interesne skupine

Za poslovanje družbe in njene letne računovodske izkaze se zanimajo tudi druge interesne skupine, predvsem posojilodajalci, kupci, dobavitelji, javnost, država in njeni organi. Te interesne skupine nimajo neposredne pravice odločanja v družbi, vendar lahko s svojimi odločitvami, ki vplivajo na družbo in različnimi oblikami pritiskov posredno pomembno vplivajo na odločitve, ki jih bodo sprejeli organi družbe.

Posojilodajalci, to so predvsem banke, pravne in redkeje tudi fizične osebe, so za družbo zelo pomembna skupina interesentov, saj družbi zagotavljajo potrebna finančna sredstva za poslovanje. Posojilodajalci skrbijo, da so njihova sredstva v družbi varno in donosno naložena. Zato je njihov cilj dolgoročno stabilno, varno in uspešno poslovanje družbe, da bo le-ta zmogla plačilo obresti in vračilo glavnice ob njeni zapadlosti.

Posojilodajalci želijo iz letnih računovodskih izkazov pridobiti predvsem informacije o doseženem čistem poslovnem izidu in finančnem položaju podjetja. Pri tem so pomembni tudi odmiki doseženega čistega poslovnega izida in finančnega položaja od načrtovanega, pomembna pa je tudi primerjava čistega poslovnega izida in finančnega položaja podjetja za več zaporednih poslovnih let, kar pokaže napredovanje ali nazadovanje podjetja. Posojilodajalci, med njimi predvsem banke, so zelo pozorni na morebitne spremembe članov uprave in morebitne spremembe v lastniški strukturi družbe. Obravnavano interesno skupino poleg realiziranih

rezultatov poslovanja zelo zanimajo bodoči poslovni cilji in sprejeti plani poslovanja, še zlasti načrtovani izkaz finančnega izida, na osnovi katerega lahko sklepajo o možnosti, da bo podjetje pravočasno vrnilo izposojena finančna sredstva. Poleg tega so zanje pomembne tudi informacije o hipotekah ali drugih obremenitvah premoženja družbe ter pomembnih potencialnih obveznostih.

Dobavitelji se za poslovanje družbe, kateri dobavljajo svoje blago ali storitve zanimajo zato, ker želijo ohranjati ali celo širiti obseg svojega poslovanja. Dobavitelji lahko na družbo posredno vplivajo preko svojih pogojev poslovanja, ki jih skušajo doseči, to se pravi z določanjem: cene, dobavnih rokov, plačilnih pogojev, zavarovalnih pogojev, zahtev za uvedbo računalniške izmenjave podatkov in podobno.

Zaradi navedenih razlogov tudi dobavitelje najbolj zanima čisti poslovni izid, ki ga je družba izkazala v zadnjem poslovnem letu in tudi v prejšnjih letih ter njen finančni položaj, saj na osnovi teh informacij lahko sklepajo ali bodo s svojim kupcem zadržali doseženi obseg poslovanja ali ga bodo morda lahko celo razširili ter hkrati sklepajo, ali finančni položaj njihovega kupca zagotavlja sprotno plačevanje obveznosti. Važne informacije predstavljajo računovodske informacije o investicijskih vlaganjih, saj je iz njih razvidno, katero dejavnost družba razširja, dobavitelj pa lahko na tej osnovi presodi ali bo zaradi tega v bodoče lahko razširil svojo prodajo. Dobavitelj ob spoznavanju razvojnih trendov svojih kupcev dobiva pomembne informacije, na osnovi katerih sprejema odločitve o svojih bodočih ciljih in strategijah, saj v primeru, da ne sledi razvoju povpraševanja, tudi ne more pričakovati zadovoljive ravni prodaje svojih izdelkov in storitev.

Za dobavitelje so pomembne tudi informacije o poslovanju družbe po področnih in območnih odsekih, saj lahko na njihovi osnovi presojujejo ali so sami dovolj uspešno prisotni kot dobavitelji po posameznih področjih oziroma območjih. Pomembne so tudi druge informacije, kot na primer: povprečni plačilni rok, dogovorjene zamudne obrestne mere, na osnovi katerih lahko primerjajo svoj status s statusom drugih dobaviteljev in se na tej osnovi odločajo ali bi morali v pogajanjih z družbo poskušati doseči zase boljše prodajne pogoje.

Interes kupcev je kupovanje kvalitetnih izdelkov in storitev po konkurenčnih cenah in ob sprejemljivih drugih pogojih, kot so: plačilni roki, roki dobave, količinski in drugi popusti, različne poprodajne usluge.

Stalne kupce zanima ali je poslovanje njihovih glavnih dobaviteljev dovolj stabilno in donosno, da lahko pričakujejo njihovo nemoteno poslovanje tudi v prihodnje. V letnih računovodskih izkazih svojih dobaviteljev iščejo predvsem računovodske informacije o izidu poslovanja in finančnem položaju družbe. Na osnovi teh informacij se odločajo o zahtevah, ki jih bodo v pogajanjih o bodočih nakupih postavili svojim dobaviteljem. Na njihovi osnovi se bodo odločali o svojih zahtevah pri nakupu blaga in storitev, zlasti o morebitnem financiranju svojih nakupov s strani dobaviteljev, bodisi v obliki finančnih ali blagovnih kreditov ali s podaljševanjem plačilnih rokov. V današnjih pogojih ostre konkurence je poznavanje uspešnosti poslovanja dobavitelja, poznavanje njegovega finančnega položaja in njegovih poslovnih problemov pomembna osnova pri določanju zahtev, ki naj bi jih moral dobavitelj izpolniti, da bi sprejeli nadaljnje poslovanje, saj se v nasprotnem primeru kupec lahko odloči za

izbiro novega dobavitelja. Kupce zanimajo tudi vlaganja v razvoj in novo tehnologijo, ker na osnovi teh informacij izvedo ali dobavitelj sledi razvojnim trendom trga in bodo lahko tudi v bodoče tržne novitete kupovali pri njemu.

Podjetja se zanimajo za letna poročila in letne računovodske izkaze konkurenčnih podjetij zato, da se z njimi lahko primerjajo. Pri konkurenčnih podjetjih jih zanima predvsem doseženi čisti poslovni izid, finančni položaj in kvaliteta uprave. Zanima jih ali lahko kupijo konkurenčna podjetja ali so morebiti sama v nevarnosti, da konkurenčna podjetja kupijo njih. Pri konkurenčnih podjetjih jih zanimajo tudi računovodske informacije o vlaganjih v nove proizvode, nove tehnologije in nove trge. Na osnovi poznavanja teh informacij se podjetja odločajo, kakšne poslovne odločitve bodo sprejela, da bodo ohranila svoj tržni položaj ali si ga morda celo izboljšala.

Državo zanima predvsem stalnost in uspešnost poslovanja posameznega podjetja, saj s tem zagotavlja stalno zaposlitev svojim zaposlenim hkrati pa redno plačuje davke in prispevke. Zanimajo jo tudi vpliv podjetja na okolje v katerem deluje, zlasti z različnimi vrstami izpustov v okolje.

Zato tudi državo in njene organe najbolj zanimajo dosežen poslovni izid in finančni položaj podjetja. Zanje so pomembne računovodske informacije o doseženem poslovnem izidu pred obdavčitvijo in po obdavčitvi, informacije o plačanih davkih in izkoriščenih davčnih olajšavah, informacije o zaposlenosti, še posebej skupin ljudi, ki potrebujejo posebno varstvo, kot so invalidi, mladoletne osebe, matere, vplivih na okolje, o morebitnih koristih zaradi monopolnega položaja ali naravne rente. Na osnovi poznavanja teh informacij sprejema država oziroma njeni organi zakonske in podzakonske akte o različnih vrstah dajatev ter druge predpise, s katerimi ureja področje gospodarstva, socialnega zavarovanja, zdravstva, invalidskega in pokojninskega zavarovanja in druga področja, pomembna za celotno družbo.

Za letne računovodske izkaze podjetij se zanima tudi javnost v okolju, kjer podjetje posluje. Zanima se predvsem za rezultate poslovanja podjetja in za njegove finančne možnosti za pomoč pri reševanju zaposlitvenih in drugih problemov v krajevni in širši skupnosti, zanima pa jo tudi vpliv delovanja podjetja na onesnaževanje okolja. Javnost lahko v okolju, kjer podjetje posluje, z različnimi oblikami protestov in drugimi oblikami pritiskov pomembno vpliva na odločitve, ki jih v zvezi s poslovanjem sprejema podjetje. Poznani so primeri, ko so morala podjetja prav zaradi protestov krajanov opustiti razvoj določenih dejavnosti, katerih vpliv na okolje je bil sporen.

Uporabniki računovodskih informacij iz letnih računovodskih izkazov so tudi tako imenovane druge finančne javnosti, to so:

- analitiki in posredniki (bančni in medijski analitiki, borzno-posredniške hiše),
- banke,
- novinarji,
- regulatorno orodje (Agencija RS za trg vrednostnih papirjev, Ljubljanska borza vrednostnih papirjev, Centralna klirinško depotna družba).

Naštete uporabnike informacij iz letnih poročil in letnih računovodskih izkazov zanima predvsem dosežen čisti poslovni izid in finančni položaj podjetja, zanima jih ali se

doseženi čisti poslovni izid in finančni položaj podjetja v primerjavi s prejšnjimi leti izboljšuje ali poslabšuje, zanimajo jih vodstvena struktura in investicijska vlaganja, lastniška struktura in donosnost kapitala. Na osnovi teh računovodskih informacij sklepajo o tem ali je priporočljivo vlagati v posamezno podjetje, opravljajo različne analize podjetij in njihove razvrstitve po različnih kriterijih.

5. SKLEPNE UGOTOVITVE

V današnjih zapletenih, zelo konkurenčnih in hitro se spreminjajočih razmerah, si uspešnega odločanja v podjetju ne moremo zamišljati brez ustreznih informacij. Obkroženi smo s številnimi informacijami in pojavljajo se problemi, ko je potrebno med množico informacij izbrati prave. Podobni problemi se pojavljajo tudi v podjetjih. V preteklosti so bile pri nas računovodske informacije zapostavljene, danes pa se uprava in vsi, ki v podjetju odločajo, dobro zavedajo, da so pravilne in pravočasne računovodske informacije nujno potrebne kot podlaga za sprejemanje pravilnih poslovnih odločitev. Zato sem v tej nalogi proučevala računovodske informacije, ki so zbrane v letnih poročilih in v letnih računovodskih izkazih in so podlaga za sprejemanje poslovnih odločitev različnih interesnih skupin v podjetju in zunaj njega. Iz mojega proučevanja jasno izhaja zaključek, da mora uprava podjetja poskrbeti za ustrezne možne načine kontrole, da bi kar najbolj znižala možnost pojavljanja napak ter zagotovila verodostojne in pravilne računovodske informacije in na njihovi podlagi sestavljene računovodske izkaze in letna poročila. Za te namene uprava vzpostavi sistem notranjega kontroliranja, ki ga vgradi v vsakdanje poslovne postopke v podjetju, da s tem čimbolj zmanjša pojavljanje napak in prevar, z vzpostavitvijo notranjega revidiranja presoja ukrepe za varstvo sredstev ter dobro gospodarjenje in išče nesmotrnosti in nepravilnosti v poslovanju. Z zunanjim revidiranjem, ki ga opravljajo revizorji, ki niso zaposleni v družbi, ki jo revidirajo, pa ti presojujejo ali računovodski izkazi podajajo resnično in pošteno sliko o poslovanju in finančnem stanju podjetja. Pri svojem proučevanju sem potrdila spoznanje, do katerega sem prišla že pri opravljanju svojega revizorskega dela, da uprave družb in tudi širša javnost čedalje več pozornosti posvečajo vprašanju povezanosti z zagotavljanjem poštenega poslovanja in preprečevanja prevar ter hkrati tudi poštenega predstavljanja rezultatov poslovanja podjetij. Na nujnost vzpostavitve vseh možnih oblik kontrole so nas ponovno opozorili dogodki v zvezi z odkritjem prevar v nekaterih podjetjih v ZDA, zlasti v Worldcom in Enron, hkrati pa smo bili priča strahotnim posledicam takšnih dogodkov za širše poslovno in družbeno okolje. Obenem so ti dogodki tudi resno opozorilo vsem, ki so kakorkoli povezani s pripravljanjem in kontroliranjem letnih poročil, o njihovi moralni in tudi materialni odgovornosti pri svojem delu.

Letno poročilo je temeljni dokument, s katerim se uprava, ki je odgovorna za njegovo sestavitev, predstavi javnosti. V njem skuša na čimbolj privlačen in pregleden način predstaviti rezultate svojega dela, pa tudi vizije in cilje za prihodnost. Pri pripravi letnega poročila, ki je zahteven in obsežen projekt, mora uprava upoštevati, da ga prebirajo različne interesne skupine in posamezniki, ki pogosto niso posebno izobraženi na področju računovodstva, da morajo biti pri tem upoštevane zahteve veljavne zakonodaje in slovenskih računovodskih standardov, in da mora hkrati nuditi potrebne informacije, ki jih za sprejemanje svojih poslovnih odločitev potrebujejo različni uporabniki.

Letno poročilo in računovodski izkazi kot njegov sestavni del so osrednji del proučevanja v tej magistrski nalogi. S proučevanim področjem so se ukvarjali tudi že drugi avtorji, seveda z različnih zornih kotov. Vendar pa sprejem novele ZGD-F, ki je posledica usklajevanja s pravom Evropske unije, prinaša pomembne novosti na področju prava gospodarskih družb in zlasti poročanja o poslovanju teh družb. Zato se mi je zdelo pomembno proučiti pravne podlage za poročanje v letnih poročilih, ki jih podaja ZGD v povezavi z določili slovenskih računovodskih standardov.

Pri proučevanju novosti v zvezi s poročanjem v noveli ZGD-F in prenovljenih slovenskih računovodskih standardih sem posebno pozornost posvetila vprašanju, kot so: kdo je odgovoren za sestavitev letnega poročila in njegovo pošteno vsebino, kdo so zavezanci za sestavitev letnega poročila, v kakšnih rokih in komu je potrebno poročati za poslovne in statistične namene ter obveščanje javnosti, kateri organi v družbi morajo letno poročilo obravnavati in sprejeti. Na teh področjih prinaša poslovno leto 2002 podjetjem veliko novosti, čeprav so deloma, zlasti glede bilančnega dobička in njegove delitve, za delniške družbe veljale že pri sprejemanju letnih poročil za poslovno leto 2001.

Pri proučevanju sestavin letnega poročila sem ugotovila, da ZGD določa njegove obvezne sestavine, to so računovodsko poročilo z letnimi računovodskimi izkazi ter pojasnili postavk v njih in poslovno poročilo ter da je obseg letnega poročila oziroma njegove sestavine odvisen od velikosti družbe oziroma njene zavezanosti revidiranju računovodskih izkazov. Tako mora letno poročilo sestavljati bilanca stanja, izkaz poslovnega izida in priloge s pojasnili, če pa je družba zavezana k reviziji, mora njeno letno poročilo vključevati tudi izkaz finančnega izida in izkaz gibanja kapitala. ZGD navaja tudi obvezna razkritja, ki jih mora vključevati letno poročilo, podrobnejšo ureditev v zvezi z vrednotenjem postavk v računovodskih izkazih in obvezna razkritja pomembnih zadev v pojasnilih k izkazom pa prepušča slovenskim računovodskim standardom. Prenovljeni slovenski računovodski standardi se s svojo ureditvijo vrednotenja računovodskih postavk po pošteni vrednosti in številnimi obveznimi razkritji, ki jih morajo vsebovati pojasnila računovodskih izkazov, približujejo mednarodnim računovodskim standardom in bistveno prispevajo k poglobljenemu poročanju družb o njihovem poslovanju.

ZGD torej določa splošni okvir letnih poročil, glede njihove podrobnejše vsebine in oblike, ki naj bi pritegnila bralca, pa je potrebno napotke poiskati v strokovni literaturi. Medtem, ko je praksa letnih poročil v razvitih kapitalističnih gospodarstvih že utečena, pri nas tovrstnemu poročanju posvečamo večjo pozornost šele zadnjih nekaj let. Tudi iz lastnih izkušenj vem, da so letna poročila družb, ki ne kotirajo na borzi vrednostnih papirjev zelo pomanjkljiva. Zato sem najprej proučevala, kakšna priporočila glede metodološkega in oblikovnega pristopa pri pripravljanju letnih poročil najdemo v strokovni literaturi. Proučila sem, katere naj bodo, poleg zakonsko predpisanih, sestavine letnih poročil, da bi z njimi sestavljalci čim bolje predstavili rezultate svojega dela in zadovoljili zahteve lastnikov in širše javnosti glede informacij o poslovanju podjetja, njegovem finančnem stanju ter načrtovani smeri razvoja.

Pri proučevanju poslovnega poročila kot sestavine letnega poročila sem ugotovila, da njegova oblika ni predpisana, čeprav je to neke vrste javna listina, s katero ravnateljstvo predstavi svoje delo, uspešnost poslovanja in vizijo bodočnosti

lastnikom in širši javnosti. Poslovno poročilo mora podati vse podatke in informacije, ki niso razkrite v računovodskih izkazih, vendar so pomembne za pošten prikaz sedanjega in bodočega poslovnega položaja podjetja. Glede vsebine poslovnega poročila ZGD določa, da mora poslovno poročilo poleg poštenega prikaza razvoja poslovanja in položaja družbe prikazati tudi: pomembne poslovne dogodke, ki so nastopili po koncu poslovnega leta, pričakovani razvoj družbe, aktivnosti družbe na področju raziskav in razvoja, podružnice družbe ter aktivnosti podružnic družbe v tujini.

Ob pomembnih poslovnih dogodkih, ki so se zgodili po preteku poslovnega leta, naj bi podjetje predstavilo tudi podatke in pojasnila o učinkih teh dogodkov na premoženjski položaj družbe in na njen poslovni izid. Pri poročanju mora uprava posebno pozornost posvetiti obveznim razkritjem v zvezi s poslovanjem z lastnimi delnicami, saj je to področje izredno občutljivo, zlasti za lastnike podjetja. V zadnjem času smo bili v Sloveniji večkrat priča različnim javnim sporom v zvezi z razkritji, povezanimi s tako imenovanim drugim krogom lastninjenja, ki se odvija preko trgovanja z lastnimi delnicami in v katerega so vključene uprave družb. Uporabniki letnih poročil morajo vedeti, kakšne informacije so uprave podjetij dolžne razkriti v letnih poročilih v zvezi s poslovanjem z lastnimi delnicami, saj bodo lahko le s popolnimi informacijami uresničevali svoje lastniške pravice.

Osrednja tema proučevanja v mojem magistrskem delu so računovodske informacije iz letnih računovodskih izkazov za potrebe odločanja. Računovodski izkazi so del računovodskega poročila, ki poleg računovodskih izkazov vsebuje tudi pojasnila postavk v računovodskih izkazih, ki so nujno potrebna za razumevanje vsebine računovodskih izkazov oziroma, ki podajajo dodatna razkritja, ki jih računovodski izkazi ne vsebujejo. Proučila sem obvezna razkritja, ki jih mora vsebovati priloga k računovodskim izkazom glede na določila v ZGD in glede na slovenske računovodske standarde. Obvezen obseg razkritij se razlikuje glede na velikost družb, odvisen je tudi od opredelitev glede pomembnosti posameznih razkritij, ki jih bodo družbe opredelile v svojih internih aktih o računovodenju. Takšna ureditev je novost v našem prostoru in z gotovostjo lahko rečem, da bo potrebno precej časa in napora, da bodo uprave poskrbele za utečeno delo na področju prikazovanja razkritij v pojasnilih k računovodskim izkazom. Kot pooblaščen revizor sem se še pred sprejetjem novele ZGD-F in pred prenovitvijo slovenskih računovodskih standardov srečevala z letnimi poročili in pojasnili k računovodskim izkazom, ki so bila tako po obliki kot po vsebini zelo skromna. To je deloma posledica zanemarjanja računovodske stroke v preteklosti, deloma pa tudi prenizke izobrazbe nekaterih računovodij, čeprav se na tem področju v zadnjih letih razmere bistveno izboljšujejo.

Kljub temu, da se z računovodskimi politikami nisem posebej ukvarjala, sem pozornost deloma namenila tudi merjenju gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih, saj lahko poslovodstvo prav z izbiro ustreznih računovodskih usmeritev pri izkazovanju in vrednotenju računovodskih postavk, ki jih mora podjetje dosledno uporabljati iz leta v leto, pomembno vpliva na ugotovljeni rezultat poslovanja. Zaradi tega je izbira računovodskih usmeritev izmed vseh dopustnih usmeritev in stalnost uporabe izbranih računovodskih usmeritev iz leta v leto izjemno pomembna.

Slovenski računovodski standardi prinašajo največjo novost prav na področju vrednotenja gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih, ki jih je potrebno po

novem izkazovati po pošteni vrednosti. S tem slovenski računovodski standardi spreminjajo temeljni pristop in razumevanje računovodenja. Upoštevanje načela poštene vrednosti je v nasprotju s predpostavko previdnosti in upoštevanjem negotove prihodnosti. Ker je potrebno za razumevanje merjenja gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih poznati različne podlage za merjenje, sem del pozornosti namenila tudi proučevanju tega vprašanja in proučevanju novosti v zvezi z odpravo revalorizacije sredstev in dolgov ter uvedbo prevrednotovanja gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih. Prenovljeni slovenski računovodski standardi so vpeljali prevrednotovanje, ki pomeni spremembo prvotno izkazane vrednosti gospodarskih kategorij. Gre za vsebinsko spremembo, ki naj bi omogočila izkazovanje gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih po resnični in pošteni vrednosti, kar naj bi podjetja dosegla s tem, da bi sredstva in obveznosti po začetnem pripoznavanju po izvirnih vrednostih kasneje prevrednotovala. Pri tem standardi ločijo: prevrednotenje, ki je posledica spremembe kupne moči domače valute, merjene v evrih, ki ga imenujemo splošno prevrednotenje in prevrednotenje, ki je posledica spremembe cen gospodarskih kategorij. Področje prevrednotovanja postavlja pred računovodje, revizorje, cenilce in tudi upravo dodatno odgovornost pri resničnem in poštenem prikazovanju gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih.

Pri proučevanju računovodskih izkazov sem proučevala možne oblike izkazov ter informacije, ki jih ti izkazi podajajo. Po novem bomo v Sloveniji poleg bilance stanja in izkaza poslovnega izida sestavljali tudi izkaz finančnega izida, ki je nadomestil nekdanji izkaz finančnih tokov in izkaz denarnih tokov, sestavljali pa bomo tudi nov izkaz gibanja kapitala. Izkaz gibanja kapitala podaja pomembne informacije lastnikom kapitala o poslovnih dogodkih, povezanih s kapitalom v poslovnem letu. Izkaz gibanja kapitala je zapolnil praznino, ki je doslej zevala na področju informiranja lastnikov v povezavi s kapitalom, zato njegova uvedba pomeni pomembno izboljšanje položaja lastnikov kapitala. Zaradi bistvenih novosti, ki jih prinaša uvedba bilančnega dobička, sem temu področju namenila posebno poglavje, saj je bilančni dobiček tisti, ki še posebej zanima lastnike kapitala. Bilančni dobiček je namreč tisti, ki ga lahko družba v obliki dividend oziroma deležev izplača njegovim lastnikom.

Novela ZGD-F in prenovljeni računovodski standardi so prinesli določene novosti tudi na področje konsolidiranja računovodskih izkazov. Temeljna novost je, da razširjajo pojem "skupine podjetij". Bistvena novost v zvezi z uskupinjevanjem računovodskih izkazov pa je, poleg kapitalske metode konsolidacije, ki jo uporabljamo v primeru obvladujočega ter od njega odvisnih podjetij in smo jo poznali doslej, uvedba metode sorazmernega uskupinjevanja, ki se uporablja za konsolidiranje podjetij, ki jih obvladujoče podjetje obvladuje skupaj z nekom drugim.

Za današnje ekonomsko okolje velja, da se hitro spreminja in da spremembe okoliščin poslovanja vplivajo na vsa podjetja na trgu. Podjetja poslujejo v določenem okolju, v katerem so bolj ali manj izpostavljena različnim vrstam tveganj. Če hoče podjetje uspešno poslovati, mora tveganja pravočasno predvideti in s sprejetjem ustreznih ukrepov tudi čimbolj zmanjšati njihove morebitne negativne vplive. Posebno področje tveganj so različne vrste finančnih tveganj. Zaradi večje vloge, ki jo poročanju o upravljanju tveganj namenjajo prenovljeni slovenski računovodski standardi lahko upravičeno pričakujemo, da bodo v bodoče podjetja tudi temu področju poročanja namenila v svojih letnih poročilih več pozornosti.

Del pozornosti sem namenila tudi analizi poslovanja, vključno z računovodskimi kazalniki, pri čemer sem se omejila zgolj na tiste, ki jih morajo podjetja obvezno vključiti v svoja letna poročila. Analiza poslovanja daje pomembne informacije o uspešnosti poslovanja podjetja in je zato za vse uporabnike računovodskih informacij zelo pomembna.

Priprava računovodskih izkazov in letnega poročila je le sklepno dejanje, s katerim v podjetju sistematično in v skladu z računovodsko stroko prikažejo podatke, ki so jih v računovodstvu zbirali in ustrezno obdelovali vse leto. Za računovodske informacije, ki so vsebovane v letnih računovodskih izkazih se zanimajo različne interesne skupine, katerih cilji glede poslovanja podjetja se med seboj razlikujejo. Informacije iz računovodskih izkazov so podlaga za odločanje različnih interesnih skupin. V podjetju v skladu s svojimi pristojnostmi odločajo: uprava, nadzorni svet, skupščina, delavci, posredno pa na njihove odločitve z različnimi oblikami pritiskov in s svojimi odločitvami, ki zadevajo podjetje, vplivajo tudi različne interesne skupine zunaj podjetja: posojilodajalci, država in njeni organi, kupci, dobavitelji, konkurenčna podjetja, potencialni investitorji in drugi. V magistrskem delu sem proučila katere informacije iz računovodskih izkazov najbolj zanimajo posamezne interesne skupine glede na odločitve, ki jih le-te sprejemajo o poslovanju podjetja.

Menim, da sem s proučevanjem v svojem magistrskem delu izpolnila cilj, ki sem si ga zastavila, to je potrditev hipoteze, da je letno poročilo in računovodski izkazi kot njegov sestavni del, osnovno sporočilo podjetja o uspešnosti poslovanja podjetja in njegovem poslanstvu, ki obenem predstavlja temeljne informacije za odločanje v podjetju in da različne interesne skupine zanimajo različne računovodske informacije iz letnih računovodskih izkazov.

6. NAJPOGOSTEJŠE OKRAJŠAVE

AICPA	The American Institute of Certified Public Accountants Ameriški inštitut pooblaščenih javnih računovodskih strokovnjakov
AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
COBIT	Control Objectives for Information and Related Technology Mednarodno združenje za revidiranje in kontroliranje informacijskih sistemov
FAS	FASB Statement of Financial Accounting Standards Stališča FASB o računovodskih standardih
FASB	Financial Accounting Standards Board Odbor za finančno-računovodske standarde (Združene države Amerike)
FEE	Federation des Experts Comptables Europeens Zveza evropskih računovodskih strokovnjakov
IASC	International Accountig Standards Committee

Svet za mednarodne računovodske standarde

ISACA	Information Systems Audit and Control Association Mednarodno združenje za revidiranje in kontroliranje informacijskih sistemov
MRS	Mednarodni računovodski standardi
SEC	Securities and Exchange Commission Ameriška državna komisija za vrednostnice in borze
SRS	Slovenski računovodski standardi
US GAAP	United States generally accepted accounting principles Ameriška splošno sprejeta računovodska načela
ZGD	Zakon o gospodarskih družbah

7. LITERATURA

1. Arnold John, Hope Tony: Accounting for Management Decisions. Second Edition. Cambridge: Prentice Hall International (UK) Ltd, 1990. 411 str.
2. Atrill Peter, McLaney Eddie: Accounting and Finance for Non-specialists. Second Edition. London: Prentice Hall, 1997. 407 str.
3. Attwood Frank A., Stein Neil D.: De Paula's Auditing. 17. izdaja. London : Pitman Publishing, 1989. 682 str.
4. Bergant Živko: Izvajanje zakona o finančnem poslovanju. IKS Revija za računovodstvo in finance, Ljubljana, 27 (2000) 7, str. 65-92.
5. Bohinc Rado et al.: Zakon o gospodarskih družbah s komentarjem. 1. knjiga, 2. izdaja. Ljubljana: GV Založba, 2002. 1065 str.
6. Brigham Eugene F.: Fundamentals of Financial Management. 7. izdaja. Fort Worth: The Dryden Press, 1995. 843 str., 56 pril.
7. Castellano James G.: Restoring Public Confidence. Journal of Accountancy. New Jersey: American Institute of Certified Public Accountants, 2002, 4, str 37-39
8. Chadwick Leslie: Management Accounting. London: Routledge, 1993. 163 str., 74 pril.
9. Chandler John: Practical Business Planning. London: McGraw-Hill Book Company, 1987. 210 str.
10. Duhovnik Meta: Revizijski odbor in njegova vloga v podjetju. Revizor, Ljubljana, 8(1997), 12, str. 9-33.
11. Duhovnik Meta: Kritični pogled na analizo računovodskih kazalnikov z uporabo statističnih modelov. Revizor, Ljubljana, 13(2002), 7-8, str. 58-89.
12. Goerg Bernhard: Prihodnost menedžerjev, menedžerji prihodnosti. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1991. 218 str.
13. Hansen Don R., Mowen Maryanne M.: Management Accounting, Second Edition. Cincinnati: South-Western Publishing Co., 1992. 1048 str.
14. Hočevar Marko: Nekaj razlogov proti uvajanju pojma "controlling". Revizor, Ljubljana, 6(1995), 4, str. 37-47.

15. Hočevar Marko: Planiranje in kontrola poslovanja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1998. 143 str.
16. Hočevar Marko, Igličar Sandi, Zaman Maja: Osnove računovodstva. 2. natis. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 469 str.
17. Horvat Tatjana: Priprava letnega poročila po spremembah ZGD. IKS revija za računovodstvo in finance, Ljubljana, 28 (2001), 12, str.125-159.
18. Horvat Tatjana: Mednarodne novosti: poslovne združitve, mednarodni standardi računovodskega poročanja, trajnostni razvoj in revizijski odbori. Revizor, Ljubljana, 13(2002), 6, str. 100-107.
19. ISACA: Cilji urejanja informacij in z njimi povezane tehnologije. Revizor, Ljubljana, 8(1997), 4-5, str. 20-39.
20. Jackson Steve, Sawyers Roby: Managerial Accounting. Forth Worth: Harcourt College Publishers, 2001. 486 str.
21. Kavčič Slavka: Metodika računovodskega predračunavanja. Gradivo za seminar "Računovodsko predračunavanje" Slovenskega inštituta za revizijo. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 2000, 9 str.
22. Kavčič Slavka: Računovodsko analiziranje (računovodsko proučevanje) z vidika uporabnikov. Zbornik referatov 5. letne konference preizkušenih računovodij. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 2002, str. 157-193.
23. Kocbek Marijan: Novela ZGD-F - Uskladitev z EU in dograditev. Gradivo za seminar "Pozvetovanje o spremenjenih Slovenskih računovodskih standardih" Slovenskega Inštituta za revizijo. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2001, 31 str.
24. Kocbek Marijan: Uporaba čistega in bilančnega dobička, kritje izgube ter izplačila delničarjem po ZGD-F. Revizor, Ljubljana, 13(2002), 3, str. 35-55.
25. Kodeks računovodskih načel. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1995. 42 str.
26. Koletnik Franc: Računovodska podpora tekočim poslovnim odločitvam. Zbornik referatov 28. simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu in poslovnih financah. Ljubljana: Koordinacijski odbor Zveze ekonomistov Slovenije ter Zveze računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1996, str. 143-160.
27. Kovač Bogomir: Kako lastniniti podjetje. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1993. 291 str.
28. Kralj Janko: Politika podjetja v tržnem gospodarstvu. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1992. 441 str.
29. Lipnik Janez: Predstavitev izkaza gibanja kapitala. Zbornik referatov 7. letne konference revizorjev. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 2001, str. 171-190.
30. Lipnik Janez: Bilančni dobiček. Revizor, Ljubljana, 13(2002), 3, str. 56-72.
31. Mednarodni računovodski standardi 1999 (prevod). Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo ter Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1999. 1328 str.
32. Mlinarič Franjo: Ali bo zakon o finančnem poslovanju res opravil s finančno nedisciplino. IKS Revija za računovodstvo in finance, Ljubljana, 27(2000) 6, str. 15-37.
33. Mramor Dušan: Finančna politika podjetja. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1991. 154 str.
34. Mramor Dušan: Uvod v poslovne finance. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1993. 381 str.
35. Mramor Dušan: Kako analizirati računovodske kazalnike. Gradivo za seminar. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 1997, 16. str.

- 36.Odar Marjan: Pomen notranjih kontrol in predvsem kontrolnega okolja pri revidiranju. Revizor, Ljubljana, 7(1997), 6, str. 7-20.
- 37.Odar Marjan: Spremembe slovenskih računovodskih standardov v povezavi s spremembami zakona o gospodarskih družbah. Gradivo za posvetovanje: Spremembe zakona o gospodarskih družbah. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 2001, 19 str.
- 38.Odar Marjan: Poročanje zunanjim uporabnikom računovodskih informacij za leto 2001. IKS Revija za računovodstvo in finance, Ljubljana, 29(2002), 1-2, str. 7-21.
- 39.Odar Marjan: Problemi, povezani z vrednotenjem sredstev po SRS, in nekatere možne rešitve. Revizor, Ljubljana, 13(2002), 2, str. 49-71.
- 40.Prašnikar Janez, Debeljak Žiga: Ekonomski modeli za poslovno odločanje. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1998. 435 str.
- 41.Pučko Danijel: Strateško poslovanje in planiranje v podjetju. Radovljica: Didakta, 1991. 356 str.
- 42.Slapničar Sergeja: Raziskave diskrecijske izbire pri računovodskem poročanju. Revizor, Ljubljana, 13(2002), 6, str. 24-46
- 43.Slovenski računovodski standardi. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 2001. 319 str.
- 44.Stickney Clyde P.: Financial Reporting and Statement Analysis. Fort Worth: The Dryden Press, 1996. 730 str.
- 45.Taylor Donald H., Glezen G. William: Revidiranje: zasnove in postopki: Slovenski inštitut za revizijo, 1996. 1078 str.
- 46.Turk Ivan: Mednarodni vidik računovodstva. Maribor: Založba obzorja Maribor, 1989. 315 str.
- 47.Turk Ivan: Uvod v ekonomiko gospodarske družbe. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1993. 314 str.
- 48.Turk Ivan, Kavčič Slavka, Kokotec-Novak Majda: Upravljalno računovodstvo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1994. 303 str.
- 49.Turk Ivan et al.: Notranje revidiranje poslovanja. 2.izdaja. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo in Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1994. 282 str.
- 50.Turk Ivan et al.: Finančno računovodstvo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 406 str., 9 pril.
- 51.Turk Ivan: Računovodski kazalniki. Revizor, Ljubljana, 7(1996), 1, str. 17-36.
- 52.Turk Ivan, Kavčič Slavka, Kokotec-Novak Majda: Poslovodno računovodstvo. 2. izdaja. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 1998. 620 str.
- 53.Turk Ivan et al.: Finančno računovodstvo. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 1999. 841. str.
- 54.Turk Ivan: Pomen novih slovenskih računovodskih standardov. Zbornik referatov 5. letne konference preizkušenih računovodij. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 2002, str. 5-15.
- 55.Vezjak Blanka: Resnično in pošteno letno poročilo. Revizor, Ljubljana, 8(1997), 3, str. 23-51.
- 56.Vezjak Blanka: Trajnostni razvoj podjetja. Revizor, Ljubljana, 13(2002), 4-5, str.41-69.
- 57.Vrankar Mateja: Izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov - postopki in zgledi. Ljubljana. Slovenski inštitut za revizijo, 1995. 195. str.

8. VIRI

1. [URL: <http://www.zpub.com/sf/ar1-read.html>] 21.6.2002.
2. Zakon o davku od dobička pravnih oseb (Uradni list RS, št. 72/93, 20/95, 18/96, 34/96, 82/97, 27/98, 1/00, 50/02).
3. Zakon o finančnem poslovanju podjetij (Uradni list RS, št. 54/99, 110/99, 97/00, 50/02).
4. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 30/93, 29/94, 82/94, 20/98, 32/98, 37/98, 84/98, 6/99, 54/99, 36/00, 45/01, 59/01, 50/02).
5. Zakon o revidiranju (Uradni list RS, št. 11/01).
6. Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (Uradni list RS, št. 42/93, 61/00, 56/01).

9. PRILOGE

Priloga 1 : Bilanca stanja

V TISOČ SIT	TEKOČE LETO	PREDHODNO LETO
SREDSTVA		
A. Stalna sredstva		
<u>I. Neopredmetena dolgoročna sredstva</u>		
1. Dolgoročno odloženi stroški poslovanja		
2. Dolgoročno odloženi stroški razvijanja		
3. Dolgoročne premoženjske pravice		
4. Dobro ime		
5. Predujmi za neopredmetena dolgoročna sredstva		
<u>II. Opredmetena osnovna sredstva</u>		
1. Zemljišča in zgradbe		
a) Zemljišča		
b) Zgradbe		
2. Proizvajalne naprave in stroji		
3. Druge naprave in oprema		
4. Osnovna sredstva, ki se pridobivajo		
a) Predujmi za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev		
b) Opredmetena osnovna sredstva v gradnji in izdelavi		
5. Osnovna čreda		
6. Večletni nasadi		
<u>III. Dolgoročne finančne naložbe</u>		
1. Deleži v podjetjih v skupini		
2. Dolgoročne finančne terjatve do podjetij v skupini razen do pridruženih		
3. Deleži v pridruženih podjetjih		
4. Dolgoročne finančne terjatve do pridruženih podjetij		
5. Drugi dolgoročni deleži		
6. Druge dolgoročne finančne terjatve		
7. Lastni deleži		
B. Gibliva sredstva		
<u>I. Zaloge</u>		
1. Material		
2. Nedokončana proizvodnja		
3. Proizvodi in trgovsko blago		
4. Predujmi za zaloge		
<u>II. Poslovne terjatve</u>		
a) Dolgoročne poslovne terjatve		
1. Dolgoročne poslovne terjatve do kupcev (razen iz IIa2 in IIa3)		
2. Dolgoročne poslovne terjatve do podjetij v skupini razen do pridr. podj.		
3. Dolgoročne poslovne terjatve do pridruženih podjetij		
4. Dolgoročne poslovne terjatve do drugih		
5. Dolgoročno nevplačani vpoklicani kapital		
b) Kratkoročne poslovne terjatve		
1. Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev (razen iz IIb2 in IIb3)		
2. Kratkoročne poslovne terjatve do podjetij v skupini razen do pridr. podj.		
3. Kratkoročne poslovne terjatve do pridruženih podjetij		
4. Kratkoročne poslovne terjatve do drugih		
5. Kratkoročno nevplačani vpoklicani kapital		
<u>III. Kratkoročne finančne naložbe</u>		
1. Kratkoročni deleži v podjetjih v skupini razen v pridruženih podjetjih		
2. Kratkoročni deleži v pridruženih podjetjih		
3. Lastni deleži		
4. Kratkoročne finančne naložbe do drugih		
<u>IV. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina</u>		
C. Aktivne časovne razmejitve		

V TISOČ SIT	TEKOČE LETO	PREDHODNO LETO
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV		
A. Kapital		
<u>I. Vpoklicani kapital</u>		
1. Osnovni kapital		
2. Nevpoklicani kapital		
<u>II. Kapitalske rezerve</u>		
<u>III. Rezerve iz dobička</u>		
1. Zakonske rezerve		
2. Rezerve za lastne deleže		
3. Statutarne rezerve		
4. Druge rezerve iz dobička		
<u>IV. Preneseni čisti poslovni izid</u>		
<u>V. Čisti poslovni izid poslovnega leta</u>		
<u>VI. Prevrednotovalni popravki kapitala</u>		
1. Splošni prevrednotovalni popravek kapitala		
2. Posebni prevrednotovalni popravki kapitala		
B. Rezervacije		
1. Rezervacije za pokojnine in podobne obveznosti		
2. Rezervacije za davčne obveznosti		
3. Druge rezervacije		
C. Finančne in poslovne obveznosti		
a) Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti		
1. Dolgoročne obveznosti na podlagi obveznic (razen iz Ca6 in Ca7)		
2. Dolgoročne finančne obveznosti do bank (razen iz Ca6 in Ca7)		
3. Dolgoročne poslovne obveznosti na podlagi predujmov		
4. Dolgoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev (razen iz Ca6 in Ca7)		
5. Dolgoročne menične obveznosti (razen iz Ca6 in Ca7)		
6. Dolgoročne finančne in poslovne obvez. do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij		
7. Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti do pridruženih podjetij		
8. Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti do drugih		
b) Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti		
1. Kratkoročne obveznosti na podlagi obveznic (razen iz Cb6 in Cb7)		
2. Kratkoročne finančne obveznosti do bank (razen iz Cb6 in Cb7)		
3. Kratkoročne poslovne obveznosti na podlagi predujmov		
4. Kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev (razen iz Cb6 in Cb7)		
5. Kratkoročne menične obveznosti (razen iz Cb6 in Cb7)		
6. Kratkoročne finančne in poslovne obvez. do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij		
7. Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti do pridruženih podjetij		
8. Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti do drugih		
Č. Pasivne časovne razmejitev		

V TISOČ SIT

	TEKOČE LETO	PREDHODNO LETO
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV		
Dodatna razčlenitev posameznih postavk bilance stanja v skladu s SRS 24.5.		
A.VI. 1. Splošni prevrednotovalni popravek kapitala		
a. Prevrednotovalni popravek osnovnega kapitala		
b. Prevrednotovalni popravek vplačanega presežka kapitala		
c. Prevrednotovalni popravek rezerv		
č. Prevrednotovalni popravek prenesenega čistega poslovnega izida prejšnjih let		
A.VI. 2. Posebni prevrednotovalni popravki kapitala		
a. Prevrednotovalni popravek za opredmetena osnovna sredstva		
b. Prevrednotovalni popravek za dolgoročne finančne naložbe		
c. Prevrednotovalni popravek za kratkoročne finančne naložbe		
č. Prevrednotovalni popravek za dolgoročne finančne obveznosti		
d. Prevrednotovalni popravek za kratkoročne finančne obveznosti		

Priloga 2 : Bilanca stanja za majhna podjetja

V TISOČ SIT	TEKOČE LETO	PREDHODNO LETO
SREDSTVA		
A. Stalna sredstva		
<u>I. Neopredmetena dolgoročna sredstva</u>		
1. Dolgoročno odloženi stroški poslovanja		
2. Druga neopredmetena dolgoročna sredstva		
<u>II. Opredmetena osnovna sredstva</u>		
<u>III. Dolgoročne finančne naložbe</u>		
B. Gibljava sredstva		
<u>I. Zaloge</u>		
<u>II. Poslovne terjatve</u>		
a) Dolgoročne poslovne terjatve		
b) Kratkoročne poslovne terjatve		
<u>III. Kratkoročne finančne naložbe</u>		
<u>IV. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina</u>		
C. Aktivne časovne razmejitve		
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV		
A. Kapital		
<u>I. Vpoklicani kapital</u>		
1. Osnovni kapital		
2. Nevpoklicani kapital		
<u>II. Kapitalske rezerve</u>		
<u>III. Rezerve iz dobička</u>		
<u>IV. Preneseni čisti poslovni izid</u>		
<u>V. Čisti poslovni izid poslovnega leta</u>		
<u>VI. Prevrednotovalni popravki kapitala</u>		
1. Splošni prevrednotovalni popravek kapitala		
2. Posebni prevrednotovalni popravki kapitala		
B. Rezervacije		
C. Finančne in poslovne obveznosti		
a) Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti		
b) Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti		
D. Pasivne časovne razmejitve		

Priloga 3 : Bilanca stanja za javno objavo za srednja podjetja

V TISOČ SIT	TEKOČE LETO	PREDHODNO LETO
SREDSTVA		
A. Stalna sredstva		
<u>I. Neopredmetena dolgoročna sredstva</u>		
1. Dolgoročno odloženi stroški poslovanja		
2. Dobro ime		
3. Druga neopredmetena dolgoročna sredstva		
<u>II. Opredmetena osnovna sredstva</u>		
1. a) Zemljišča		
b) Zgradbe		
2. Proizvajalne naprave in stroji		
3. Druge naprave in oprema		
4. Predujmi za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev in opredmetena osnovna sredstva v gradnji in izdelavi		
5. Osnovna čreda		
6. Večletni nasadi		
<u>III. Dolgoročne finančne naložbe</u>		
1. Lastni deleži		
2. Druge dolgoročne finančne naložbe		
B. Gibljiva sredstva		
<u>I. Zaloge</u>		
<u>II. Poslovne terjatve</u>		
a) Dolgoročne poslovne terjatve		
1. Dolgoročne poslovne terjatve do podjetij v skupini razen do pridr. podj.		
2. Dolgoročne poslovne terjatve do pridruženih podjetij		
3. Druge dolgoročne poslovne terjatve		
b) Kratkoročne poslovne terjatve		
1. Kratkoročne poslovne terjatve do podjetij v skupini razen do pridr.		
2. Kratkoročne poslovne terjatve do pridruženih podjetij		
3. Druge kratkoročne poslovne terjatve		
<u>III. Kratkoročne finančne naložbe</u>		
1. Kratkoročni deleži v podjetjih v skupini		
2. Lastni deleži		
3. Druge kratkoročne finančne naložbe		
<u>IV. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina</u>		
C. Aktivne časovne razmejitve		

V TISOČ SIT

	TEKOČE LETO	PREDHODNO LETO
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV		
A. Kapital		
<u>I. Vpoklicani kapital</u>		
1. Osnovni kapital		
2. Nevpoklicani kapital		
<u>II. Kapitalske rezerve</u>		
<u>III. Rezerve iz dobička</u>		
<u>IV. Preneseni čisti poslovni izid</u>		
<u>V. Čisti poslovni izid poslovnega leta</u>		
<u>VI. Prevrednotovalni popravki kapitala</u>		
1. Splošni prevrednotovalni popravek kapitala		
2. Posebni prevrednotovalni popravki kapitala		
B. Rezervacije		
C. Finančne in poslovne obveznosti		
a) Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti		
1. Dolgoročne obveznosti na podlagi obveznic		
2. Dolgoročne finančne obveznosti do bank		
3. Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij		
4. Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti do pridruženih podjetij		
5. Druge dolgoročne finančne in poslovne obveznosti		
b) Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti		
1. Kratkoročne obveznosti na podlagi obveznic		
2. Kratkoročne finančne obveznosti do bank		
3. Kratkoročne finančne in poslovne obvez. do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij		
4. Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti do pridruženih podjetij		
5. Druge kratkoročne finančne in poslovne obveznosti		
Č. Pasivne časovne razmejitve		

Priloga 4 : Izkaz poslovnega izida po različici I (nemška oblika)

V TISOČ SIT	TEKOČE LETO	PREDHODNO LETO
1. Čisti prihodki od prodaje		
2. Sprememba vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje		
3. Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve		
4. Drugi poslovni prihodki (s prevrednotovalnimi poslovnimi prihodki)		
5. Stroški blaga, materiala in storitev		
a) Nabavna vrednost prodanih blaga in materiala ter stroški porabljenega materiala		
b) Stroški storitev		
6. Stroški dela		
a) Stroški plač		
b) Stroški socialnih zavarovanj (posebej izkazani stroški pokojninskih zavarovanj)		
c) Drugi stroški dela		
7. Odpisi vrednosti		
a) Amortizacija in prevrednotovalni poslovni odhodki pri neopredmetenih dolgoročnih sredstvih in opredmetenih osnovnih sredstvih		
b) Prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih		
8. Drugi poslovni odhodki		
9. Finančni prihodki iz deležev		
a) Finančni prihodki iz deležev v podjetjih v skupini razen v pridruženih podjetjih		
b) Finančni prihodki iz deležev v pridruženih podjetjih		
c) Drugi finančni prihodki iz deležev (s prevrednotovalnimi finančnimi prihodki)		
10. Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev		
a) Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij		
b) Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev do pridruženih podjetij		
c) Drugi finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev (s prevrednotovalnimi finančnimi prihodki)		
11. Finančni prihodki iz kratkoročnih terjatev		
a) Finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij		
b) Finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev do pridruženih podjetij		
c) Drugi finančni prihodki iz obresti in kratk. terjatev (s prevrednotovalnimi finančnimi prihodki)		
12. Finančni odhodki za odpise dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb		
a) Prevrednotovalni finančni odhodki pri finančnih naložbah v podjetja v skupini razen v pridružena podjetja		
b) Prevrednotovalni finančni odhodki pri finančnih naložbah v pridružena podjetja		
c) Drugi prevrednotovalni finančni odhodki		

V TISOČ SIT

	TEKOČE LETO	PREDHODNO LETO
13. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti		
a) Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij		
b) Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti do pridruženih podjetij		
c) Drugi finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti		
14. Davek iz dobička iz rednega delovanja		
15. Čisti poslovni izid iz rednega delovanja (1 ± 2 + 3 + 4 - 5 - 6 - 7 - 8 + 9 + 10 + 11 - 12 - 13 - 14)		
16. Izredni prihodki		
17. Izredni odhodki		
a) Izredni odhodki brez prevrednotovalnega popravka kapitala		
b) Izredni odhodki za prevrednotovalni popravek kapitala		
18. Poslovni izid zunaj rednega delovanja (16 - 17)		
19. Davek iz dobička zunaj rednega delovanja		
20. Drugi davki, ki niso izkazani v drugih postavkah		
21. Čisti poslovni izid obračunskega obdobja (15 + 16 - 17 - 19 - 20)		

Priloga 5 : Izkaz poslovnega izida po različici II (angloameriška oblika)

V TISOČ SIT	TEKOČE LETO	PREDHODNO LETO
1. Čisti prihodki od prodaje		
2. Proizvajalni stroški prodanih proizvodov (z amortizacijo) oziroma nabavna vrednost prodanega blaga		
3. Kosmati poslovni izid od prodaje (1 - 2)		
4. Stroški prodajanja (z amortizacijo)		
5. Stroški splošnih dejavnosti (z amortizacijo)		
a) Normalni stroški splošnih dejavnosti		
b) Prevrednotovalni poslovnih odhodki pri neopredmetenih dolgoročnih sredstvih in opredmetenih osnovnih sredstvih		
c) Prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih		
6. Drugi poslovni prihodki (s prevrednotovalnimi poslovnimi prihodki)		
7. Finančni prihodki iz deležev		
a) Finančni prihodki iz deležev v podjetjih v skupini razen v pridruženih podjetjih		
b) Finančni prihodki iz deležev v pridruženih podjetjih		
c) Drugi finančni prihodki iz deležev (s prevrednotovalnimi finančnimi prihodki)		
8. Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev		
a) Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij		
b) Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev do pridruženih podjetij		
c) Drugi finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev (s prevrednotovalnimi finančnimi prihodki)		
9. Finančni prihodki iz kratkoročnih terjatev		
a) Finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij		
b) Finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev do pridruženih podjetij		
c) Drugi finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev (s prevrednotovalnimi finančnimi prihodki)		
10. Finančni odhodki za odpise dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb		
a) Prevrednotovalni finančni odhodki pri finančnih naložbah v podjetja v skupini razen v pridružena podjetja		
b) Prevrednotovalni finančni odhodki pri finančnih naložbah v pridružena podjetja		
c) Prevrednotovalni finančni odhodki pri drugih finančnih naložbah		

V TISOČ SIT	TEKOČE LETO	PREDHODNO LETO
11. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti		
a) Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij		
b) Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti do pridruženih podjetij		
c) Drugi finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti		
12. Davek iz dobička iz rednega delovanja		
13. Čisti poslovni izid iz rednega delovanja (1 - 2 - 4 - 5 + 6 + 7 + 8 + 9 - 10 - 11 - 12)		
14. Izredni prihodki		
15. Izredni odhodki		
a) Izredni odhodki brez prevrednotovalnega popravka kapitala		
b) Izredni odhodki za prevrednotovalni popravek kapitala		
16. Poslovni izid zunaj rednega delovanja (14 - 15)		
17. Davek iz dobička, ustvarjenega zunaj rednega delovanja		
18. Drugi davki, ki niso izkazani v drugih postavkah		
19. Čisti poslovni izid obračunskega obdobja (13 + 16 - 17 - 18)		

Priloga 6 : Izkaz finančnega izida po različici I (neposredna metoda)

V TISOČ SIT	TEKOČE LETO	PREDHODNO LETO
A. FINANČNI TOKOVI PRI POSLOVANJU		
a) Prejemki pri poslovanju		
Prejemki od prodaje proizvodov in storitev		
Drugi prejemki pri poslovanju		
b) Izdatki pri poslovanju		
Izdatki za nakupe materiala in storitev		
Izdatki za plače in deleže zaposlencev v dobičku		
Izdatki za dajatve vseh vrst		
Drugi izdatki pri poslovanju		
c) Prebitek prejemkov pri poslovanju (a manj b) ali prebitek izdatkov poslovanju (b manj a)		
B. FINANČNI TOKOVI PRI NALOŽBENJU		
a) Prejemki pri naložbenju		
Prejemki od dobljenih obresti in deležev v dobičku drugih		
Prejemki od odtujitve neopredmetenih dolgoročnih sredstev		
Prejemki od odtujitve opredmetenih osnovnih sredstev		
Prejemki od odtujitve dolgoročnih finančnih naložb		
Prejemki od odtujitve kratkoročnih finančnih naložb		
b) Izdatki pri naložbenju		
Izdatki za pridobitev neopredmetenih dolgoročnih sredstev		
Izdatki za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev		
Izdatki za pridobitev dolgoročnih finančnih naložb		
Izdatki za pridobitev kratkoročnih finančnih naložb		
c) Prebitek prejemkov pri naložbenju (a manj b) ali prebitek izdatkov pri naložbenju (b manj a)		
C. FINANČNI TOKOVI PRI FINANCIRANJU		
a) Prejemki pri financiranju		
Prejemki od vplačanega kapitala		
Prejemki od dobljenih dolgoročnih posojil		
Prejemki od dobljenih kratkoročnih posojil		

V TISOČ SIT	TEKOČE LETO	PREDHODNO LETO
b) Izdatki pri financiranju		
Izdatki za dane obresti		
Izdatki za vračila kapitala		
Izdatki iz naslova rezervacij		
Izdatki za vračila oziroma odplačila dolgoročnih posojil in kreditov		
Izdatki za vračila oziroma odplačila kratkoročnih posojil in kreditov		
Izdatki za izplačila dividend in drugih deležev v dobičku		
c) Prebitek prejemkov pri financiranju (a manj b) ali prebitek izdatkov pri financiranju (b manj a)		
Č. Končno stanje denarnih sredstev in njihovih ustreznikov		
X) Finančni izid v obdobju (seštevek prebitkov Ac, Bc in Cc)		
Y) Začetno stanje denarnih sredstev in njihovih ustreznikov		

Priloga 7 : Izkaz finančnega izida po različici II (posredna metoda)

V TISOČ SIT	TEKOČE LETO	PREDHODNO LETO
A. FINANČNI TOKOVI PRI POSLOVANJU		
a) Pritoki pri poslovanju		
Poslovni prihodki		
Izredni prihodki, ki se nanašajo na poslovanje		
Začetne manj končne poslovne terjatve		
Začetne manj končne aktivne kratkoročne časovne razmejitve		
b) Odtoki pri poslovanju		
Poslovni odhodki brez amortizacije in dolgoročnih rezervacij		
Izredni odhodki, ki se nanašajo na poslovanje		
Davki iz dobička in drugi davki, ki niso zajeti v poslovnih odhodkih		
Končne manj začetne zaloge		
Začetni manj končni poslovni dolgovi		
Začetne manj končne pasivne kratkoročne časovne razmejitve		
c) Prebitek pritokov pri poslovanju (a manj b) ali prebitek odtokov pri poslovanju (b manj a)		
B. FINANČNI TOKOVI PRI NALOŽBENJU		
a) Pritoki pri naložbenju		
Finančni prihodki, ki se nanašajo na naložbenje (razen za prevrednotenje)		
Izredni prihodki, ki se nanašajo na naložbenje		
Pobotano zmanjšanje neopredmetenih dolgoročnih sredstev (razen za prevrednotenje)		
Pobotano zmanjšanje opredmetenih osnovnih sredstev (razen za prevrednotenje in stvarne vložke kapitala)		
Pobotano zmanjšanje dolgoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)		
Pobotano zmanjšanje kratkoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)		
b) Odtoki pri naložbenju		
Finančni odhodki, ki se nanašajo na naložbenje (razen za prevrednotenje)		
Izredni odhodki, ki se nanašajo na naložbenje		
Pobotano povečanje neopredmetenih dolgoročnih sredstev (razen za prevrednotenje)		
Pobotano povečanje opredmetenih osnovnih sredstev (razen za prevrednotenje in stvarne vložke kapitala)		
Pobotano povečanje dolgoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)		
Pobotano povečanje kratkoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)		
c) Prebitek pritokov pri naložbenju (a manj b) ali prebitek odtokov pri naložbenju (b manj a)		
C. FINANČNI TOKOVI PRI FINANCIRANJU		
a) Pritoki pri financiranju		
Finančni prihodki, ki se nanašajo na financiranje (razen za prevrednotenje)		
Izredni prihodki, ki se nanašajo na financiranje		
Povečanje kapitala (brez čistega dobička)		
Pobotano povečanje dolgoročnih rezervacij (razen za prevrednotenje)		
Pobotano povečanje dolgoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)		
Pobotano povečanje kratkoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)		

V TISOČ SIT	TEKOČE LETO	PREDHODNO LETO
b) Odtoki pri financiranju		
Finančni odhodki, ki se nanašajo na financiranje (razen za prevrednotenje)		
Izredni odhodki, ki se nanašajo na financiranje		
Zmanjšanje kapitala (brez čiste izgube poslovnega leta)		
Pobotano zmanjšanje dolgoročnih rezervacij (razen za prevrednotenje)		
Pobotano zmanjšanje dolgoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)		
Pobotano zmanjšanje kratkoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)		
Zmanjšanje obveznosti do lastnikov iz delitve dobička (izplačila dividend in drugih deležev v dobičku)		
c) Prebitek pritokov pri financiranju (a manj b) ali prebitek odtokov pri financiranju (b manj a)		
Č. Končno stanje denarnih sredstev in njihovih ustreznikov		
X) Finančni izid v obdobju (seštevek prebitkov Ac, Bc in Cc)		
Y) Začetno stanje denarnih sredstev in njihovih ustreznikov		

V tisoč SIT

Priloga 8: Izkaz gibanja kapitala

	Vpoklicani kapital	Kapitalske rezerve	Zakonske rezerve	Rezerve za lastne deleže	Statutarne rezerve	Druge rezerve iz dobička	Preneseni čisti poslovni izid	Čisti poslovni izid poslovnega leta	Splošni prevrednot. popravki kapitala	Posebni prevrednot. popravki kapitala	Skupaj kapital
A. Začetno stanje 31.12.											
B. Premiki v kapital											
Vpis vpoklicanega osnovnega kapitala											
Vpis nevpoklicanega osnovnega kapitala											
Vpoklic vpisanega osnovnega kapitala											
Vnos dodatnih vplačil kapitala											
Vnos čistega poslovnega izida poslovnega leta											
Vnos zneska splošnega prevrednotenja kapitala											
Vnos zneska posebnih prevrednotenj kapitala											
Druge povečanja sestavin kapitala											
C. Premiki v kapitalu											
Razporeditev čistega dobička poslovnega leta po sklepu uprave in nadzornega sveta											
Razporeditev čistega dobička za oblikovanje dodatnih rezerv po sklepu skupščine											
Poravnava izgube kot odbitne sestavine kapitala											
Oblikovanje rezerve za lastne deleže iz drugih sest. kapitala											
Razpustitev rezerv za lastne deleže in razporeditev na druge sestavine kapitala											
	Vpoklicani kapital	Kapitalske rezerve	Zakonske rezerve	Rezerve za lastne deleže	Statutarne rezerve	Druge rezerve iz	Preneseni čisti	Čisti poslovni izid	Splošni prevrednot.	Posebni prevrednot.	Skupaj kapital

						dobička	poslovni izid	poslovnega leta	popravek kapitala	popravki kapitala	
Izplačila dividend v obliki delnic											
Druge prerazporeditve sestavin kapitala											
Č. Premiki iz kapitala											
Izplačilo dividend											
Vračilo kapitala											
Uporaba posebnega prevrednotovalnega popravka kapitala (za oslabitev sredstev ali okrepitev dolgov)											
Prenos posebnih prevrednotovalnih popravkov kapitala (v poslovne prihodke ali finančne prihodke)											
Druge odprave sestavin kapitala											
D. Končno stanje 31.12.											